

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Sexuální identifikace jako součást výuky výchovy ke zdraví na střední škole

Sexual identification as a part of high school health education

Bc. Jakub Klucký

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy a střední školy - tělesná výchova - výchova ke zdraví (N TV-VZ 7504T278, 7504T303)

Odevzdáním této diplomové práce na téma Sexuální identifikace jako součást výuky výchovy ke zdraví na střední škole potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 19. dubna 2021

.....
podpis

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce PhDr. Miroslavě Kovaříkové, Ph.D. za cenné rady, které mi poskytla během zpracovávání práce. Dále bych chtěl vyjádřit vděčnost mé rodině za obrovskou podporu během studia.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou homosexuality v kontextu její aktuální situace v české společnosti a v souvislosti se vzděláváním žáků středních škol na toto téma. Teoretická část práce je zaměřena zejména na důkladné zmapování stavu homosexuálního prostředí v České republice, od vysvětlení základní terminologie vztahující se k tématu, přiblížení podstaty homosexuality ve spojení s doprovodnými okolnostmi, po rozebrání lidsko-právní stránky věci a zařazení problematiky homosexuality ve sféře rámcových vzdělávacích programů středních škol. Cílem praktické části je zjistit, jaké povědomí žáci o daném tématu mají, a to i v souvislosti se středoškolskou (příp. základní) výukou a preventivními aktivitami ve školství. Toto je realizováno na základech kvantitativního výzkumu, přičemž metodou sběru dat byl zvolen dotazník. Analýza dat ukazuje, že žáci středních škol mají o dané problematice dobré znalosti, nicméně tomu pravděpodobně není na základě středoškolského či základního vzdělávání vzhledem ke skutečnosti, že téma homosexuality probírala v rámci učebních osnov či preventivních programů pouhá pětina dotazovaných. Výzkum rovněž poodhaluje, že postoje žáků vůči homosexualitě jsou spíše kladné. Závěr práce tvoří výstup pro praxi, čímž je série pracovních listů s časovými plány jednotlivých výukových hodin a dalšími doprovodnými údaji. Pracovní listy jsou sestaveny na základě potřeby spolupráce a diskuze a mohou sloužit jako inspirace pro ostatní vyučující.

KLÍČOVÁ SLOVA

Homosexualita * zákon * vzdělání * registrované partnerství * manželství * rodič

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the issue of homosexuality in the context of its current situation in Czech society and in connection with the education of secondary school students. The theoretical part of the thesis is mainly focused on a thorough mapping of the Czech Republic homosexual environment, from explaining the basic terminology related to the topic, explaining the essence of homosexuality in connection with related circumstances, to analyzing the human-rights aspect and placing the issue of homosexuality into a secondary school education program. The aim of the practical part is to find out what students are aware of the topic also in the context with secondary (or primary) education or preventive activities at school. This as described is implemented on the basis of quantitative research, and as a method of data collection a questionnaire was chosen. The analysis of the data shows that high school students have a good knowledge of the issue, however it is probably not based on a secondary or primary education due to the fact, that the topic of homosexuality wasn't discussed in the curriculum or prevention programs, as a one-fifth of the respondents said. Research also reveals, that students' attitudes toward homosexuality are rather positive. In the end of the work, there is an output for a practice, which is a series of worksheets with time schedules of individual lessons and with other related data. Worksheets are made up based on the need for cooperation and discussion and can serve as an inspiration for other teachers.

KEYWORDS

Homosexual * law * education * civil partnership * marriage * parent

Obsah

Úvod	7
Teoretická část	9
1 Vymezení základní terminologie k problematice	9
2 Homosexualita	14
2.1 Teorie vzniku homosexuality	15
2.1.1 Teorie založené na genetickém výzkumu	15
2.1.2 Teorie založené na endokrinologickém výzkumu	16
2.1.3 Teorie založené na anatomicko-morfologickém a psychofyziologickém výzkumu	17
2.2 Vývoj postavení homosexuálů nejen v českých dějinách	18
2.3 Homosexuální chování, identifikace, prožívání	23
2.3.1 Homosexuální chování	23
2.3.2 Homosexuální identifikace	26
2.3.3 Homosexuální prožívání	27
2.4 Homofobie	28
2.5 LGBT	30
2.6 Počet homosexuálů v populaci	37
3 Registrované partnerství vs. manželství	39
3.1 Registrované partnerství	39
3.2 Manželství	41
3.3 Rozdíly mezi registrací a manželstvím	43
3.4 Homosexuální rodičovství	49
3.4.1 Podoby stejnopohlavního rodičovství	53
3.4.2 Kritika duhových rodin	55
4 Problematika homosexuality jako součást vzdělávání na SŠ	64
4.1 Rámcový vzdělávací program pro gymnázia	64

4.1.1	Zdravý způsob života a péče o zdraví	66
4.1.2	Vztahy mezi lidmi a formy soužití	66
4.1.3	Změny v životě člověka a jejich reflexe	67
4.1.4	Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence	67
4.2	Rámcový vzdělávací program pro střední odborné školy	68
	Praktická část	70
5	Výzkum	70
5.1	Cíl výzkumu	70
5.2	Výzkumné předpoklady	70
5.3	Dílčí výzkumné předpoklady	71
5.4	Charakteristika výzkumu	71
5.5	Výsledky výzkumu	72
5.6	Závěry výzkumu	103
6	Výstup pro praxi – pracovní list	105
	Závěr	121
	Seznam použitých informačních zdrojů	123
	Seznam grafů	130
	Seznam tabulek	131
	Seznam příloh	132

Úvod

Tématem mé diplomové práce je v nejobecnějším smyslu problematika homosexuality. Homosexualita je stále tématem, na které má nejen česká společnost velmi odlišné názory, čímž dochází často k jejímu rozdělení. Ve vyspělém právním státě by měla existovat taková legislativa, jenž měří každému stejně a neomezuje práva jen některým jejím občanům. Homosexuálové by tedy minimálně z právního hlediska měli mít nárok na stejně kvalitní život jako ostatní lidé dané společnosti. K tomuto společenskému „narovnání“ je dle mého názoru zapotřebí šířit osvětu – v kontextu lidském i právním. Neznalost v této oblasti je stále nedostačující, přičemž určitý podíl na tom zajisté má donedávna mizivá existence tématu ve vzdělávání žáků středních, ale také základních škol.

Ve své diplomové práci se chci tedy zaměřit na oblast vzdělávání studentů středních škol v kontextu problematiky homosexuality.

Hlavním cílem práce je na základě analýzy znalostí a postojů žáků středních škol v souvislosti se zjištěním, zda je téma homosexuality běžnou součástí výuky či jiných školních aktivit a zda je touto součástí v dostatečné či nedostatečné míře, zpracovat námět několika výukových jednotek za pomoci série pracovních listů pro žáky středních škol, resp. i pro učitele, kteří mohou tímto či podobným způsobem zařadit téma homosexuality do běžné výuky.

Teoretická část práce obsahuje podrobné rozebrání tématu homosexuality a také souvislostí, jenž se v českém prostředí této problematiky přímo týkají. Podstatou této části práce je podání ucelených informací, díky kterým čtenář získá o tématu dostatečné znalosti a vědomosti. První kapitola obsahuje vymezení základní terminologie, resp. pojmů, se kterými je v následujících kapitolách pracováno. Další kapitola vcelku důkladně informuje, „jak to s homosexualitou je“. Popisuje teorie jejího vzniku, historický vývoj postavení homosexuálů či vysvětluje homofobii, LGBT a odkrývá počet homosexuálů v populaci. Důležitou součástí práce je rovněž kapitola zabývající se registrovaným partnerstvím a manželstvím, kde upozorňuji zejména na rozdíly mezi těmito instituty. Závěr teoretické části práce tvoří možné varianty zahrnutí tématu homosexuality do běžné výuky prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů středních škol.

Následuje praktická část, která je rozdělena do sekce výzkumu a výstupu pro praxi. Výzkum je zpracován metodou elektronického dotazníkového šetření pro sběr většího

množství dat, jedná se tedy o výzkum kvantitativní. Po zvolení metody byly stanoveny výzkumné a dílčí předpoklady. Výzkum je zaměřen na znalosti a postoje žáků středních škol v problematice homosexuality ve spojení s výukou či preventivními aktivitami ve školství. Na základě shromáždění dat došlo následně k jejich vyhodnocení a ověření výzkumných a dílčích předpokladů.

Poslední část práce se skládá ze série pracovních listů, jenž slouží k zařazení tématu homosexuality do běžné výuky a obsahově navazují na teoretickou část této práce. Tyto mohou být rovněž použity ostatními učiteli či mohou sloužit pouze jako inspirace, jak s žáky o homosexualitě hovořit. Podstatou pracovních listů je co největší možné zapojení žáků do výuky.

Teoretická část

1 Vymezení základní terminologie k problematice

V první kapitole této práce bych rád konkretizoval základní terminologii související s tématem homosexuality. Pojem homosexualita může na jedné straně značit jediné, a to „*sexuální chování charakterizované pohlavní náklonností ke stejnému pohlaví*“¹, na straně druhé je v kontextu homosexuality nutné zmínit několik dalších pojmů, které budou vzhledem k jejich širokosti a obsáhlosti součástí práce i v dalších kapitolách.

Na úvod, zejména ke snadnějšímu uchopení této kapitoly a tématu celkově, bych rád poznamenal krátké shrnutí níže uvedených pojmů od autorů Rabocha, Pavlovského a Janatové, kteří uvádí, že „*v oblasti sexuality rozeznáváme pohlavní identitu (cítím se být mužem, ženou ...), orientaci (heterosexuální, homosexuální, bisexuální, jinou), roli (mužskou, ženskou) a aktivitu.*“²

Sexuální identifikace (identita), tedy pocit příslušnosti k určitému pohlaví, se vytváří na základě genetických a fetálně gonadálních determinant zprostředkovaných organizačním vlivem sexuálních steroidů na centrální nervový systém ve druhém trimestru nitroděložního vývoje. Její definitivní formování pak probíhá po porodu součinností této predispozice s vlivy prostředí.³ O sexuální identitě se pravděpodobně častěji hovoří jako o identitě pohlavní, jelikož tento pojem lépe vystihuje eventualitu možné odchylky ve smyslu „*narození se – vnímání se*“. „*Pohlavní identita vyjadřuje subjektivně vnímaný pocit sounáležitosti či naopak rozporu s vlastním tělem, s jeho primárními a sekundárními pohlavními znaky, i se sociální rolí přisuzovanou danému pohlaví. Má kognitivní i emocionální komponentu, odráží se v myšlení, cítění i chování jedince včetně jeho profese, zájmů, společenských vztahů... Zevní projevy pohlavní identity nazýváme pohlavní rolí... Při jejím formování v období vývoje se vedle biologických a psychogenních aspektů uplatňuje i vliv rodičů... To, jak se k dítěti chová jeho nejbližší okolí již od raného dětství, buď přispívá*

¹ Pojem homosexualita. [online]. Slovník cizích slov, 2021. [cit. 28.2.2021]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/homosexualita>

² RABOCH, Jiří. PAVLOVSKÝ, Pavel. JANOTOVÁ, Dana. *Psychiatrie: minimum pro praxi*. Vyd. 4., rozšířené. Praha: Triton, 2006. s. 30

³ WEISS, Petr. *Poruchy pohlavní identity*. Psychiatrie pro praxi [online]. Roč. 13, č. 3 (2012). s. 104. Dle ZVĚŘINA J. *Lékařská sexuologie*. Praha: H and H, 1995.

ke každodennímu potvrzování jeho pohlavní identity, nebo může prohlubovat budoucí konflikt či nejistotu v této oblasti.“⁴

Sexuální orientace je přetrvávající vzorec emoční, romantické a/nebo sexuální náklonnosti k mužům, ženám nebo oběma pohlavím. Sexuální orientace je také jedincův vlastní smysl identity založené na této náklonnosti, odpovídajícím chování a členství v komunitě ostatních se stejnou náklonností.⁵ Vlastní slovo orientace odkazuje na neměnnost. Někteří autoři jsou přesvědčeni, že sexuální orientace je trvalá. To znamená, že po určité fázi tápání, jedinec přijímá svou sexuální orientaci, kterou dále nemění. Tento přístup v podstatě odmítá možnost existence bisexuality. Z tohoto důvodu někteří autoři dávají přednost pojmu sexuální preference. Tento termín připouští možnost změny. Preference se mohou během života jedince vyvíjet. Z tohoto důvodu se zdá být tento pojem vhodnější.⁶ Významným faktem v rámci pojmu sexuální orientace je sebepoznání. Tento proces je jediným prostředkem pro její stanovení.⁷

Sexualita (z lat. *sexus* = pohlaví) je jedna ze základních vlastností a potřeb člověka, která zajišťuje reprodukci lidského rodu, má fyziologické i psychické komponenty a promítá se do tzv. sexuálního chování. Sexualita je integrální součástí lidské osobnosti a je výsledkem dlouhodobého evolučního procesu. Podle definice WHO⁸ je sexualita základní potřebou každého člověka, nemá ale pro každého stejný obsah; má však všem umožňovat individuální prožitky a pocity plného štěstí.⁹

Homosexualita je permanentní a nezměnitelný stav vyskytující se u mužů a žen. Termínově bývají homosexuální muži označováni jako „gay“ a homosexuálně orientované ženy jako „lesba“.¹⁰ Je v zájmu přesnosti věci odlišovat homosexuální dispoziční (která se projevuje v uvědomovaném či neuvědomovaném prožívání citových hnutí nositele) od homosexuálních koitálních i nekoitálních styků. Člověk, který homosexuálně „žije“, nemusí

⁴ FIFKOVÁ, Hana. WEISS, Petr. PROCHÁZKA, Ivo. et al. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. Praha: Grada, 2008. s. 13-14

⁵ AMMER, Jiří. *Sexuální orientace, genderový vývoj a gender-role behavior dětí homosexuálních rodičů: systematická review*. Brno, 2014. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. s. 7-8

⁶ HOCKOVÁ, Veronika. *Postoj studentů středních škol ve vybraném regionu k lidem s odlišnou sexuální orientací*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 3

⁷ Srov. PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: Průvodce obdobím nejistoty, kdy holky a kluci hledají sami sebe*. Brno: STUD, 2002. s. 1.

⁸ WHO = *World Health Organisation* = Světová zdravotnická organizace.

⁹ *Sexualita*. [online]. Sociologická encyklopedie, 2017. [cit. 1.3.2021]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sexualita>

¹⁰ Srov. *Homosexualita*. [online]. WikiSkripta, Lékařské obory, 2020. [cit. 28.2.2021]. Dostupné z: <https://www.wikiskripta.eu/w/Homosexualita>

být ještě homosexuálně orientován. V případě takového jednání hovoříme o nepravé homosexualitě čili o pseudohomosexualitě, která se vyskytuje jako náhražkové jednání u jedinců, kteří v dané chvíli nemají příležitost uspokojit své sexuální potřeby s partnerem přiměřeným svému založení. Je to častý jev v pohlavně jednolitých sociálních skupinách (věznice, chlapecké internáty, kláštery). Takovéto styky probíhají bez větší citové zainteresovanosti a ukazují tak na to, že „pravá“ homosexualita v sobě nese obvykle silnou citovou angažovanost a je nedílnou charakteristikou člověka, který skrze svoji odlišnost naplňuje své bytí.¹¹

Pojem **heterosexualita** pochází z řeckého slova „heteros“, tedy druhý, jiný a již zmíněného latinského „sexus“, tedy pohlaví. Heterosexualita se „vyznačuje citovou náklonností a intenzivním prožíváním přitažlivosti k opačnému pohlaví. Obvykle se klade do protikladu k homosexualitě nebo též bisexualitě.“¹² Co se týče zrodu pojmu heterosexuality jako takového, „Katz mluví o jedné z velkolepých ironií v dějinách sexuality, když upozorňuje na to, že byl termín heterosexualita použit až na konci 19. století, a to až několik let poté, co byl poprvé užít pojem homosexualita... Naše společnost je heteronormativní, jevy související s heterosexualitou vnímá jako normální, a ty ostatní jako odchylku od normy. Heterosexualita je pak chápána jako něco přirozeného, neměnného, univerzálního a ahistorického.“¹³

Existenci **bisexuální** orientace, tedy celoživotní srovnatelné a vyrovnané sexuální i citové náklonnosti k oběma pohlavím, někteří autoři zcela zpochybňují, jiní ji považují za zcela vzácnou... Bisexuální identita je častější u žen, u osob majících sexuální zkušenosti s oběma pohlavími (např. u homosexuálů žijících v manželství) a v adolescenci, kdy souvisí s procesem coming out.¹⁴ Skutečně bisexuálních jedinců existuje velmi málo – typicky se ve společnosti setkáváme spíše s bisexuálním chováním heterosexuála nebo homosexuála.

Termín **transsexualismu** je kupříkladu definován Mezinárodní klasifikací nemocí¹⁵ jako „žádost žít a být akceptován jako člen opačného pohlaví, obvykle spojený s pocitem

¹¹ *Homosexualita*. [online]. CZECHKID, Pro pedagogy, 2007. [cit. 28.2.2021]. Dostupné z: <http://www.czechkid.cz/si1070.html>

¹² LAVIČKOVÁ, Tereza. *Sexuální identita: Homosexuální orientace vs. Homosexuální chování*. Plzeň, 2013. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. s. 11

¹³ JIČÍNSKÁ, Lucie. *Coming out-analýza mentoringových konverzací*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 16

¹⁴ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 107

¹⁵ *Mezinárodní klasifikace nemocí = systém klasifikace onemocnění, příznaků, příčin onemocnění a dalších termínů z oblasti medicíny, v originále = International Classification of Diseases (ICD). V roce 2018 vydala WHO 11. revizi - ICD-11, MKN-11. Na implementaci se členské státy zatím připravují, její plné využívání se*

nespokojenosti s vlastním anatomickým pohlavím nebo s jeho nevhodností, a s přáním chirurgického a hormonálního zásahu, aby tělo odpovídalo, pokud možno, preferovanému pohlaví.¹⁶ Transsexuální osoby často zažívají pocity nenávisti ke svému tělu, nechťejí ho mít. Nejpalčivěji se tento pocit nepatřičnosti těla projevuje během puberty.¹⁷

Spojení **coming-out** (pojem převzat z angličtiny, doslovný význam „vyjít ven“) se nejčastěji užívá v souvislosti s momentem, kdy jedinec přiznává svému okolí, že jeho sexuální orientace je odlišná od normy dané společností. „*Procesem coming out rozumíme postupné uvědomování si své (homosexuální) orientace ve vztahu k sobě i okolí, jedná se o proces sebepřijetí a zároveň přijetí statutu společenské menšiny. Odborníci rozlišují zpravidla 5 fází tohoto procesu, které se mohou vzájemně prolínat. Fáze: precoming out, vlastní coming out, fáze explorační, fáze partnerství, fáze integrace. Dokončení procesu coming outu je pro jedince s menšinovou sexuální orientací velmi důležité, člověk, který sám sebe přijme, má dle výzkumů menší sklony k sebevražednému chování a depresím a spíše vyhledává trvalejší partnerské vztahy.*“¹⁸

Pojem **homofobie** vznikl spojením dvou řeckých slov, homós = stejný a phóbos = strach, fobie. „*Homofobie je obava z homosexuality a homosexuálních osob, která může vést k pocitům odporu, nepřátelství až nenávisti a může se stát základem pro odmítající, zesměšňující či ubližující chování vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem, u nichž je homosexualita předpokládána. V současné době se pojem homofobie používá pro označení uvedených pocitů a chování vůči všem skupinám osob, které nejsou heterosexuální či se jinak vymykají generovému řádu, tzn. gayové, lesby, bisexuální a transsexuální lidé. Homofobie je sociální fenomén, který má původ v genderovém uspořádání společnosti.*“¹⁹ Na rozdíl od ostatních fobií se homofobové kontaktu s homosexuály často nevyhýbají, ale spíše jej vyhledávají, aby je mohli atakovat.“²⁰ Homofobie je tedy velmi často spjatá se šikanou, sexismem nebo také extremismem.

plánuje od roku 2022. Srov. Mezinárodní klasifikace nemocí [online]. WikiSkripta, Lékařské obory, 2020. [cit. 2.3.2021]. Dostupné z:

https://www.wikiskripta.eu/w/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD_klasifikace_nemoc%C3%AD

¹⁶ MKN-10. [online]. Mediatel, Databáze léčiv, 2021. [cit. 2.3.2021]. Dostupné z: <https://mediatel.co/cz/icd/F00-F99/set/F60-F69/cls/F64.0/transsexualismus>

¹⁷ SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 27

¹⁸ KUNCOVÁ, Helena. *Postoje společnosti k homosexualitě*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 7-8

¹⁹ SMETÁČKOVÁ, Irena. BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: MŠMT, 2009. s. 9

²⁰ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 112

LGBT, dnes již **LGBTQ**, je zkratkou pro lesbičky, gaye, bisexuály, transsexuály nebo osoby, jež se vymykají běžným normám lidské sexuality či zatím „jen“ o své sexualitě pochybují.²¹ V této souvislosti je známá také zkratka **LGBTI**, přičemž v tomto případě jde o rozšíření výše jmenovaných skupin osob také o **intersexuály**. „*Intersexualita označuje medicínský problém, kdy je jedinec narozen s kombinací mužských a ženských pohlavních orgánů či sekundárních pohlavních znaků.*“²²

²¹ Vlastní překlad, cit. dle *WHAT IS LGBTQ?* [online]. The center, The lesbian, gay, bisexual & transgender community center. 2021. [cit. 2.3.2021]. Dostupné z: <https://gaycenter.org/about/lgbtq/>.

²² WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 447

2 Homosexualita

Pojem homosexuality již byl představen v předchozí kapitole, problematika homosexuality nicméně skýtá mnoho souvislostí, které bych v této části práce rád nastínil, a znovu na úvod kapitoly podstatu tohoto tématu připomněl – „*homosexualitou rozumíme sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený, tedy také nezaviněný stav, jenž je charakterizován tím, že nositel tohoto stavu je pohlavně přitahován a vzrušován osobami stejného pohlaví.*“²³

Homosexualita je projev sexuality, který patřil ke společnosti již od pradávna, a přesto byla donedávna v naší společnosti tabu. Dnes žijeme ve 21. století, v demokratické společnosti, v době, která nám dává možnosti cestovat, svobodně se vyjadřovat. O homosexualitě čteme, slyšíme o ní v médiích, veřejně se o ní mluví. Přesto je pro mnohé z nás tento pojem a s ním spojený gay či lesba nepřipustný. V naší majoritní společnosti stále panují předsudky a mýty, jež homosexuálně orientovanou minoritu diskriminují.²⁴ Tato sexuální minorita představuje nejpočetnější stigmatizovaný segment společnosti. Ve srovnání s jinými menšinami je však situace homosexuálů odlišná – společenské normy většinové společnosti ovlivňují jejich život a to např. již ve fázi dětství či dospívání.²⁵ Ačkoliv tedy hovoříme o minoritě, jde spíše o minoritu početnějšího rázu. Ku příkladu – kdybychom sestěhovali všechny gaye a lesby v ČR na jedno místo, tak s nimi zaplníme celé Brno i s okresem Brno-venkov, což není malá menšina minimálně vzhledem k faktu, že Brno je druhé největší město ČR. Po Slovácích to je tedy druhá největší menšina. Navíc gayové a lesby mají rodiče, příbuzné, sourozence, kamarády, kterým na nich záleží. I těch se homosexualita týká.²⁶

V této kapitole bych se tedy rád zaměřil na témata s homosexualitou nejblíže související, na témata, která se snaží o její vysvětlení a vhodné popsání.

²³ BRZEK, Antonín. PONDĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. s. 19

²⁴ HALÁMKOVÁ, Michaela. *Coming out u adolescentních gayů a lesbiček*. Plzeň, 2014. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. s. 4

²⁵ Tamtéž, s. 15

²⁶ Srov. SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 23

2.1 Teorie vzniku homosexuality

Jak Brzek s Pondělkovou zmiňují, homosexualita je nezvolený a nezaviněný stav, „doposud není známa její přesná příčina vzniku. Tímto tématem se zabývá mnoho odborníků z rozmanitých oborů lékařských, psychologických nebo sociologických. Názory na příčiny homosexuality se v průběhu doby mění v souladu s dostupnými poznatky vědy ale i s politickým a náboženským systémem.“²⁷

Je ovšem nutné ihned zpočátku podotknout, a lépe – uvědomit si, že „žádná jednotná a všemi uznávaná "teorie homosexuality" neexistuje. Pohledů na její původ je zřejmě tolik, kolik je lidí, kteří se jí zabývají. Mnohé jsou podmíněny kulturním prostředím, ve kterém vznikají. Od křesťanského názoru, že homosexuální orientace neexistuje, pouze nemravné homosexuální chování, po snahu genetiků objevit "gen homosexuality", mají všechny tyto teorie jen jednu věc společnou – všichni se ji snaží pochopit v kontextu svého vlastního světa, nezřídka nekompatibilního s pohledem těch, kdo žijí jinde a jinak.“²⁸

2.1.1 Teorie založené na genetickém výzkumu

Zjednodušeně lze hovořit o teorii dědičnosti homosexuální orientace, která tvrdí, že na vzniku homosexuality se podílí především genetické dispozice.²⁹ První významnou studii dědičnosti homosexuality uskutečnil Kallman v roce 1952. Při srovnání jednovaječných a dvojvaječných dvojčat našel stoprocentní shodu v homosexuální orientaci u monozygotních párů na rozdíl od dizygotů³⁰, kde byl podíl homosexuálně orientovaných sourozenců jen o málo vyšší než mezi ostatními bratry a sestrami.³¹ Tyto údaje potvrdili další autoři, i když shoda u jednovaječných dvojčat není stoprocentní. V roce 1993 popsal Whitam s Diamondem 75 % shodu v lesbické orientaci na menším souboru jednovaječných ženských dvojčat.³²

Další významnou genetickou studii uskutečnili Bailey s Pillardem, kteří zjistili asi 3x častější výskyt prokázaných i předpokládaných homosexuálů u mužských příbuzných ze

²⁷ NETÍKOVÁ, Sabina. *Výuka tématu homosexualita a prevence homofobie na druhém stupni základní školy*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita. s. 15

²⁸ *Teorie homosexuality* [online]. LUI, N0 F34R. 2012. [cit. 3.3.2021]. Dostupné z: <https://www.lui.cz/co-se-deje/item/640-teorie-homosexuality>

²⁹ *Homosexualita*. Informace pro učitele. Projekt Varianty, Člověk v tísni, 2002. s. 492. [online]. Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b06gayove/03.pdf>

³⁰ Monozygotní = jednovaječný; dizygotní = dvojvaječný

³¹ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 109

³² PROCHÁZKA, Ivo. *Medicinský pohled na homosexualitu*. Spolek přátel ETF. s. 2. [online]. Dostupné z: http://www.spoleketf.org/attachments/050_Prochazka_cz.pdf

strany matky než ze strany otce. Na to navázal v roce 1993 Hamer genetickou analýzou X chromozómu u homosexuálních mužů. Nalezl u nich v úseku q 28 dlouhého raménka³³ totožnou sekvenci nukleosidů³⁴, tedy pravděpodobný „gen homosexuality“. Tato teorie tedy předpokládá, že homosexuální orientace, nebo spíše jeden z jejích subtypů je geneticky podmíněn a přenáší se podobně jako hemofilie přes pohlavní X chromozom. Tato teorie se nevyjadřuje ke vzniku ženské homosexuality.³⁵ Hamerovu studii o takzvaném genu homosexuality na úseku 28q X chromozomu nepotvrdili Rice a jeho spolupracovníci o šest let později. Sanders ji dokonce prokázal na souboru bratrů, kteří nebyli dvojčaty, kdy shodný úsek našel u 66 % homosexuálně orientovaných sourozenců.³⁶

2.1.2 Teorie založené na endokrinologickém výzkumu

První pokus o hormonální ovlivnění sexuálního vývoje uskutečnil vídeňský fyziolog Steinach, který během nitroděložního života implantoval zvířatům žlázy opačného pohlaví, a tak ovlivnil jejich chování v dospělosti. Domníval se, že u homosexuálů došlo ke zkřížení ve vývoji pohlavních žláz a u mužů se uplatňují ženské žlázy.³⁷

Nacističtí lékaři se pokoušeli vyléčit homosexuální orientaci vysokými dávkami testosteronu. Pozdější výzkumy potvrdily, že dospělí homosexuální muži se neliší v hormonálním zásobení. Účinek podávání hormonů je stejný jako u heterosexuálů a sexuální orientaci nijak neovlivňuje.³⁸ Pohlavní identita – sexuální orientace – je uložena v části mozku, která se nazývá hypotalamus. Ten je součástí hypotalamu-hypofyzárního komplexu, který řídí naše pocity. Homosexualita může být jednou z variant hypotalamu. Zde je důležité zdůraznit, že se nejedná o poruchu, nýbrž jen o možnou variantu.³⁹

Významné výzkumy byly zahájeny německým endokrinologem Dörnerem před třiceti lety. Zjistil častější pozitivní estrogenový biofeedback u transsexuálních a homosexuálních mužů. Vyslovil hypotézu, že v hypotalamu existují centra sexuální identity, orientace a řízení sexuálních hormonů, která se během nitroděložního vývoje plodu pohlavně diferencují.

³³ Úsek q 28 dlouhého raménka = přesné místní určení genetické informace na chromozomu X, kratší horní raménka se označují písmenem „p“, delší dolní raménka písmenem „q“, číslo 28 je popis umístění dané sekvence DNA.

³⁴ Nukleosid = „stavební kámen“ sloužící v procesu uchování genetické informace.

³⁵ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 109

³⁶ Tamtéž

³⁷ Tamtéž

³⁸ Tamtéž, s. 110

³⁹ BÍLKOVÁ, Karolina. *Postoj adolescentů k homosexualitě*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 18

Předpokládal, že příčinou mužské homosexuality je nedostatek fetálních androgenů – mužských pohlavních hormonů v krátkém období intrauterinního života, nejspíše během jednoho týdne ve druhém trimestru. Na kryších prokázal, že stres gravidních samic vedl k častější feminní diferenciaci mozku jejich samčích potomků. Naopak podání androgenů vedlo k maskulinizaci plodů. Vedle tzv. stresové teorie mohou být změny v diferenciaci hypotalamických center indukovány deficitem enzymů, které se podílejí na tvorbě fetálních pohlavních hormonů.⁴⁰

2.1.3 Teorie založené na anatomicko-morfologickém a psychofyzilogickém výzkumu

Homosexualita byla často brána jako projev ženské duše v mužském těle. Od počátku byla snaha specifikovat rozdílnosti. Nelze jednoznačně rozlišit různé typy homosexuálů podle toho, jaké sexuální praktiky používají a co preferují. Toto škatulkování není rozhodně etické. Někteří gayové se mohou chovat více femině a naopak některé lesby se mohou chovat více maskulinně.⁴¹

Hirschfeldův žák Weil se pokusil zjistit, které tělesné charakteristiky odlišují homosexuály od heterosexuálů. Zjistil odlišnosti v antropometrickém ukazateli poměru šířky ramen k šířce boků. Několik jiných studií nález potvrdilo. Další, metodologicky kritické, jej naopak vyvracely. Za nejzávažnější je považováno vyjádření pražského sexuologa Kurta Freunda, který provedl ve skupinách feminních a maskulinních homosexuálů ve srovnání s heterosexuály a uzavřel nález tím, že neexistují tělesné rozdíly v závislosti na sexuální orientaci. Jedinou výjimkou je nižší váha gay mužů, která souvisí spíše s životním stylem. Spíše za kuriozitu byl považován nález Nedomy a Freunda z roku 1961, který ukázal, že homosexuální muži mají mít větší velikost penisu.⁴²

V pozdějších letech se pozornost výzkumu upnula k jemným anatomickým rozdílům ve struktuře mozku. Koncem 70. let popsal Gorski sexuálně odlišná jádra (centra) mozku u mužů, kde tato jádra byla výrazně větší než u žen, a navíc se jádra lišila i svým buněčným složením. Později Swaab tato centra blíže charakterizoval a prokázal souvislost těchto center se gonadotropními releasing hormony (zkráceně GnRH), což jsou hormony, které korigují

⁴⁰ PROCHÁZKA, Ivo. *Medicínský pohled na homosexualitu*. Spolek přátel ETF. s. 2. [online]. Dostupné z: http://www.spoleketf.org/attachments/050_Prochazka_cz.pdf

⁴¹ BÍLKOVÁ, Karolína. *Postoj adolescentů k homosexualitě*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 19

⁴² PROCHÁZKA, Ivo. *Medicínský pohled na homosexualitu*. Spolek přátel ETF. s. 3. [online]. Dostupné z: http://www.spoleketf.org/attachments/050_Prochazka_cz.pdf

množství pohlavních hormonů, tedy lze říci, že čím více se v těle vyskytují GnRH, tím více se v těle vyskytují také pohlavní hormony. V tomto směru bylo prokázáno, že daná centra (jádra), se tvoří již během nitroděložního života plodu.⁴³ Tyto studie byly a jsou často kritizovány vzhledem ke skutečnosti, že většina zkoumaných homosexuálních mužů později zemřela na AIDS – přičemž HIV zejména v posledních fázích choroby postihuje mozkovou tkáň, a tedy její velikost.⁴⁴

Teorii „vysvětlující“ možný vznik homosexuality existuje nespočet od odborných, studijně „podložených“ po, řekněme, těch nevědeckých. Těmi mohou být např. behaviorální teorie, psychologická teorie, teorie vlivu sexuálního zneužívání, teorie nejmladšího bratra nebo také teorie, která tvrdí, že homosexualita neexistuje, pouze homosexuální chování, tudíž je to věc výběru.

Jak jsem uvedl již v úvodu této podkapitoly, žádná z teorií nedokáže vysvětlit z jakého důvodu homosexualita existuje. Je to možná proto, že žádný takový důvod jednoduše neexistuje. V teoriích jejího vysvětlení tedy můžeme spatřovat např. spíše snahu pro její pochopení.

2.2 Vývoj postavení homosexuálů nejen v českých dějinách

Homosexualita provázela lidskou společnost ve všech dobách, v různých kulturách. Z neznalosti příčin byla její existence často posuzována odmítavě a homosexuální projevy trestány. S rozvojem vědeckých poznatků ve 20. století však došlo k odhalení příčin i charakteru homosexuální orientace a posléze byla neúspěšnými léčebnými pokusy prokázána i nemožnost její změny. Homosexualita je trvalou charakteristikou, kterou příslušný jedinec nemůže ovlivnit. Tato skutečnost postupně vedla i ke změnám postojů veřejnosti k homosexuálním osobám, což se odráželo i v oblasti právní. Přesto stále přetrvávají některé předsudky ovlivňující chování lidí k homosexuálům.⁴⁵

I přes nedostatek informací považujeme za velmi pravděpodobné, že lidé udržovali homosexuální styky přinejmenším několik století před počátkem našeho letopočtu a že určité procento lidí homosexuálně žilo ve všech dobách.⁴⁶ Ve středověku bylo toto chování nejčastěji nepřesně označováno jako sodomie (tento termín označoval např. i zoofilní

⁴³ Srov. WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 111

⁴⁴ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 112

⁴⁵ BRZEK, Antonín. PONDĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. Závěrečná slova přebalu knihy.

⁴⁶ Tamtéž, s. 105

chování) a nezřídka bylo trestáno smrtí... Rakouská monarchie za vlády Josefa II. byla první zemí, která neposuzovala homosexuální chování jako trestný čin, ale jen jako přestupek. První zemí, která zcela přestala homosexuální chování stíhat, byla napoleonská Francie.⁴⁷

Od 19. století se hovoří o homosexualitě jako relativně stálé sexuální preferenci v kontextech právních, medicínských, psychologických i obecně sociálních. Už od konce 19. století vznikají spolky, které se homosexualitou zabývají a usilují nejprve o odstranění trestnosti homosexuality, a později také o ukončení patologizace a diskriminace homosexuálních lidí. Od této doby můžeme také mluvit o opravdovém veřejném životě LGBT lidí, neboť tyto komunity začaly vycházet z dosavadního utajení a počínaly se hlásit o svá práva.⁴⁸

Se vznikem Československé republiky vyvstala otázka, jaké zákony budou v nově vzniklém státě platit. Odpověď poskytl zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, v pozdějším znění (tzv. recepční norma), který v článku 2 stručně uvádí, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. To tedy znamená, že základní hmotněprávní trestní normu nadále představoval zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, v pozdějším znění, přestože tento byl již značně zastaralý, moderním poměrům nevyhovující a s moderními evropskými trestními normami málo podobný.⁴⁹ I přestože u nás tento zákon platil nebo možná navzdory tomu, vyčnívala zde určitá snaha o dekriminizaci homosexuálního chování. „*Během První republiky několik let vycházel časopis Hlas sexuální menšiny a na něj navazující Nový hlas. Homosexuální chování však zůstávalo trestné podle § 129 trestního zákoníku z roku 1852, a to přesto že se o změně tohoto paragrafu intenzivně diskutovalo.*“⁵⁰ Zákon ovšem nebyl důsledně uplatňován, jak o tom svědčí existence homosexuálních restaurací z té doby (nejvíce proslula kavárna hotelu Šroubek na Václavském náměstí v Praze – dnes hotel Evropa). Homosexuálové byli nicméně posíláni do vězení ve většině evropských států ještě v období mezi světovými válkami.⁵¹

⁴⁷ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 114

⁴⁸ BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. s. 15

⁴⁹ MUHROVÁ, Kateřina. *Vývoj právní úpravy postavení homosexuálů*. Diplomová práce. Brno, 2010. Masarykova univerzita. s. 23

⁵⁰ BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. s. 15-16

⁵¹ BRZEK, Antonín. PONDĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. s. 111

Intervence nacistického Německa a příchod komunismu zcela přerušily dřívější liberalizační tendence na kulturní a občansko-společenské úrovni, došlo k tabuizaci sexuální orientace a k téměř neprodyšné cenzuře v rámci tisku.⁵² V nacisty ovládané Evropě byly osoby podezřelé z homosexuality systematicky pronásledovány. Po druhé světové válce byl však osud homosexuálních vězňů a vězeňkyň zamlčován a až v osmdesátých letech se začalo nesměle mluvit o těchto obětech nacismu. Homosexuální vězni a vězeňkyně měli obrovskou úmrtnost a většina jich nepřežila válku. Přeživší se pak většinou nedočkali ani společenské rehabilitace, ani odškodnění.⁵³ Odezvou na kruté represe proti homosexuálům v době třetí říše byl po druhé světové válce příznivý vývoj s postupným odkriminalizováním homosexuality.⁵⁴

V 50. letech navzdory společenské tabuizaci se v Československu progresivně rozvíjela psychiatrie a sexuologie, tedy vědecké obory se zájmem o studium sexuální orientace. Ačkoliv mnozí v této době užívali, z dnešní perspektivy neetické a politování metody, tehdejší pokusy o "léčbu" homosexuality (Kurt Freund a jeho averzivní terapie), paradoxně významně přispěly k celosvětovému prokázání přirozenosti, neléčitelnosti a neměnnosti sexuální orientace, tedy k významnému přínosu české sexuologie v rámci celosvětového měřítko.⁵⁵

Obecně byla homosexualita dekriminalizována v ČSSR v roce 1961, tedy dříve než v mnoha zemích západní Evropy. V trestním zákoně však přetrvával § 244, který odlišně (pozn. *oproti heterosexuálnímu styku*) posuzoval nejnižší věk pro souhlasný styk mezi osobami stejného pohlaví, styk za úplatu, při zneužití závislosti a budící veřejné pohoršení.⁵⁶ Kromě možného odsouzení za veřejné pohoršení homosexuálům také nebylo umožněno podávat si inzeráty za účelem seznámení, a to platilo až do konce 80. let. Existoval dokonce zákaz otiskovat inzeráty pod hrozbou trestu pro šéfredaktora a zástupce.⁵⁷

⁵² PITOŇÁK, Michal. *Stručný vývoj postavení "homosexuality" (ne-heterosexuality) v Česku* [online]. Queergeography, 2016. [cit. 11.3.2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/strucny-vyvoj-postaveni/>

⁵³ BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. s. 16

⁵⁴ BRZEK, Antonín. PONDĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. s. 111

⁵⁵ PITOŇÁK, Michal. *Stručný vývoj postavení "homosexuality" (ne-heterosexuality) v Česku* [online]. Queergeography, 2016. [cit. 11.3.2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/strucny-vyvoj-postaveni/>

⁵⁶ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 112

⁵⁷ MÍŘÁCKÝ, Radek. *Proces coming outu u homosexuálních mužů v Československu před rokem 1989*. Bakalářská práce. Kralupy nad Vltavou, 2009. Univerzita Karlova v Praze. s. 28.

V roce 1973 byla homosexualita “jako diagnóza” vyškrtnuta ze seznamu nemocí v rámci Diagnostického a statistického manuálu mentálních poruch (DSM-II), mezinárodně používané příručky Americké psychologické společnosti (APA), avšak stále zůstávala i v liberálních zemích víceméně medikalizovaná (vystavena tlaku na “léčbu”) až do roku 1987, kdy byla zveřejněna tehdy nově revidovaná verze manuálu (DSM-III-R). Tato verze přijatá v roce 1987 již vyškrtla i tzv. “egodystonní (homo)sexualitu”, tedy diagnostický soubor stavů popisujících duševní rozpoložení člověka, který se svou (homo)sexualitou “není smířen”.⁵⁸

Vlivem celosvětové pandemie HIV/AIDS dochází během 80. let také k prolomení komunistické tabuizace homosexuality a pomalu začínají i na veřejnost pronikat první zprávy o homosexuálech. Příkladně v tomto období tabu narušila i tehdy v Československu očerňovaná, avšak dle všech měřítek zcela výjimečná, legenda celosvětového tenisu Martina Navrátilová.⁵⁹ Ještě v první polovině 80. let vznikly při sexuologických ústavech v Brně i Praze terapeutické skupiny, které se jednak snažily řešit problémy gayů a také přinesly další možnost seznamování. V roce 1988 vzniklo v Československu první úředně registrované sdružení s názvem Lambda Praha, které se snažilo o emancipaci homosexuální minority a prevenci HIV/AIDS a které se posléze rozšířilo do dalších měst.⁶⁰

Již před listopadem 1989 vše nasvědčovalo tomu, že toto snažení bude úspěšné. Celý proces byl urychlen polistopadovým vývojem, a tak od 1. 7. 1990 je § 244 trestního zákona zrušen a homosexuální chování je po trestně právní stránce posuzováno stejně jako chování heterosexuální.⁶¹

Zásadní význam pro „postavení homosexuality“ na mezinárodní úrovni má den 17. května 1990, kdy Světová zdravotnická organizace (WHO) vyškrtla homosexualitu ze svého Mezinárodního seznamu duševních chorob. Tento den byl později prohlášen Mezinárodním dnem boje proti homofobii, bifobii a transfobii (*IDAHO* – *International Day*

⁵⁸ PITOŇÁK, Michal. *Stanoviska odborných společností jsou jednotná: odmítají „léčbu homosexuality“* [online]. Queergeography, 2017, [cit. 11.3.2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/lgbtq-psychologie/stanoviska-odbornych-spolecnosti/>

⁵⁹ PITOŇÁK, Michal. *Stručný vývoj postavení "homosexuality" (ne-heterosexuality) v Česku* [online]. Queergeography, 2016. [cit. 11.3.2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/strucny-vyvoj-postaveni/>

⁶⁰ MÍŘÁČKÝ, Radek. *Proces coming outu u homosexuálních mužů v Československu před rokem 1989*. Bakalářská práce. Kralupy nad Vltavou, 2009. Univerzita Karlova v Praze. s. 30

⁶¹ BRZEK, Antonín. PONĎĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. s. 112

Against Homophobia, Biphobia and Transphobia).⁶² V roce 1993 k tomuto vyškrtnutí došlo i v České republice.⁶³

V roce 2006 po 17 ti letech úsilí SOHO (Sdružení organizací homosexuálních občanů v ČR) a později Gay iniciativy, vstupuje v Česku v platnost zákon o registrovaném partnerství, jehož součástí byl i diskriminační paragraf zakazující registrovanému partnerovi požádat o individuální adopci, na kterou mají jinak právo všechny způsobilé osoby v České republice. Tento fakt byl v roce 2016 na základě soudního procesu Ústavním soudem České republiky uznán za protiústavní⁶⁴, čemuž se více věnuji v podkapitole Rozdíly mezi registrací a manželství.

Mimo zákon o registrovaném partnerství je problematika homosexuálně orientovaných osob určitým způsobem řešena dalšími právními předpisy. Základním právním předpisem je dozajisté Ústava ČR a zejména Listina základních práv a svobod, (nový) občanský zákoník nebo také antidiskriminační zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (zákon byl naposledy novelizován k 1.1.2018).

Na mezinárodní úrovni došlo ze strany vícero států v posledních dvou desetiletích k přijetí několika společných prohlášení, např. Společné prohlášení o porušování lidských práv na základě sexuální orientace a genderové identity z roku 2006, kdy Norsko předneslo jménem 54 států společné prohlášení jako reakci na obdržené důkazy o porušování lidských práv na základě sexuální orientace a genderové identity. Šlo o velmi důležitý krok, jelikož tento dokument otevřel debatu na dané téma na půdě OSN. Dalším důležitým dokumentem bylo také Společné prohlášení o ukončení aktů násilí a dalšího porušování lidských práv na základě sexuální orientace a genderové identity z roku 2011, které podepsalo 85 států (návrh předložila Kolumbie), přičemž tato listina se stala základem pro historicky první rezoluci na toto téma (vydána téhož roku). Na úrovni Evropské unie došlo v roce 2010 k přijetí Souboru nástrojů určených na ochranu a podporu lidských práv osob s odlišnou sexuální orientací a identitou, tj. leseb, gayů, bisexuálů a transgenderů (LGBT). Tento soubor vznikl v rámci

⁶² TOMAN, Hynek. *Před 30 lety přestala být homosexualita nemoc. Proč to trvalo tak dlouho?* [online]. Prague Pride, 2020. [cit. 11.3.2021]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1103-pred-30-lety-prestala-byt-homosexualita-nemoc>

⁶³ PITOŇÁK, Michal. *Stručný vývoj postavení "homosexuality" (ne-heterosexuality) v Česku* [online]. Queergeography, 2016. [cit. 11.3.2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/strucny-vyvoj-postaveni/>

⁶⁴ Tamtéž

předsednictví Španělska v Radě EU z iniciativy pracovní skupiny pro lidská práva (COHOM), která se mj. zabývá aspekty lidských práv v rámci vnějších vztahů EU a podporuje proces rozhodování Rady Evropské unie v dané oblasti.⁶⁵

2.3 Homosexuální chování, identifikace, prožívání

2.3.1 Homosexuální chování

Než se zaměřím na přiblížení problematiky homosexuálního chování, rád bych na úvod této podkapitoly nejprve objasnil tematiku sexuálního chování jako takového.

Lidské sexuální chování se tvoří ve složitém procesu. Na sexuálním chování lidí se podílejí vlivy genetické, fetální gonády, pohlavně specifická organizace CNS a sexuální dimorfnost tělesných znaků a zevních genitálů. Základní komponenty lidského sexuálního chování se vytváří v průběhu dětství a dospívání v rámci sexuálního vývoje.⁶⁶ Sexuální chování jedince představuje realizaci vlastní sexuality, tedy že „*sexualita znamená mozkový program pro sexuální chování*“⁶⁷. Sexuální chování zahrnuje celou škálu aktivit, které mají jednak signalizovat sexuální zájem subjektu, jednak navodit sexuální zájem případných objektů⁶⁸

V obecném smyslu má lidské sexuální chování člověka důležité podobnosti se sexuálním chováním jiných zvířat, zejména savců; má však rovněž důležité rozdíly. Mezi shodnosti patří především: heterosexuální styk; přítomnost homosexuálních forem styku; přítomnost masturbace; používání milostné přede hry a senzorické stimulace; milostné hry v mladém věku. Mezi významné rozdíly nutno uvést: u člověka větší míra kontroly prostřednictvím mozkové kůry (na rozdíl od významu sexuálních hormonů u živočichů – jde patrně o vývojovou změnu); větší variabilita sexuálních praktik, stejně jako převaha nepřímé sexuální stimulace (na rozdíl do genitální stimulace u živočichů); rozdílnost lidských a zvířecích poloh při souloži a některé další.⁶⁹ Lidská sexualita je při srovnání s živočišnými druhy v mnohém specifická a je do značné míry oddělená od rozmnožování. Je zřejmé, že

⁶⁵ Srov. dle CHVÁTALOVÁ, Nikola. *Postavení a problematika LQBTIQ komunity*. In Background report. Roč. XXIII, prosinec 2017. s. 7-8

⁶⁶ SPILKOVÁ, Jana. *Sexuologické problémy u dětí*. In *Pediatric pro praxi*. Roč. 14, č. 2 (2013), s. 78

⁶⁷ *Sexualita znamená mozkový program pro sexuální chování* [online]. Psychiatrické nemocnice Havlíčkův Brod, 2021. [cit. 8.3.2021]. Dostupné z: <http://www.plhb.cz/content/sexualita-znamená-mozkový-program-pro-sexualni-chovani>

⁶⁸ *Psychofyzilogie lidské sexuality* [online]. Wikiskripta, Lékařské obory, 2012. [cit. 8.3.2021]. Dostupné z: https://www.wikiskripta.eu/w/Psychofyzilogie_lidské%C3%A9_sexuality

⁶⁹ MÁCHA, Karel. *Chování sexuální* [online]. Sociologická encyklopedie, 2018. [cit. 8.3.2021]. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Chov%C3%A1n%C3%AD_sexu%C3%A1ln%C3%AD_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Chov%C3%A1n%C3%AD_sexu%C3%A1ln%C3%AD_(MSgS))

lidské sexuální chování je determinováno biologickými dispozicemi, ale společenské, kulturní, náboženské či ekonomické vnější vlivy mohou modifikovat jeho konkrétní projevy.⁷⁰

Mimo uvedené má sexuální chování také různé funkce: prosazení (uplatnění) maskulinity nebo feminity, podporu sebeúcty, rozvoj dominance nebo subdominance, rozvoj vztahů, zdroje potěšení, uvolnění tenze, vyjádření nepřátelství, zdroje vzrušení, materiální zisk.⁷¹

K motivu sexuálního (homosexuálního) chování je na místě si znovu připomenout sexuální zaměření jedince, o kterém „je rozhodnuto dávno před pubertou. Zaměření jednotlivce se během života nijak významně nemění, a to ani vlivem heterosexuálních nebo homosexuálních zkušeností. Teorie „svádění“, která vznik homosexuální orientace vysvětlovala učením homosexuálnímu chování, tedy jakýmsi návykem, dne již není odborníky uznávána. Přesto člověk někdy může mít po nějaký čas subjektivní dojem, že ke změně jeho sexuálního zaměření došlo.“⁷²

Homosexuálním chováním se rozumí pohlavní styk nebo jiná sexuální aktivita s osobou stejného pohlaví.⁷³ Nicméně téma homosexuálního chování „otevřít“ několik jeho možných verzí:

- a) homosexuální jedinec se chová homosexuálně,
- b) heterosexuální jedinec se chová homosexuálně – rozlišujeme opět vícero možností:
 - náhražkové sexuální chování – osoba žije v podmínkách, které znesnadňují nebo dokonce znemožňují kontakt s osobami opačného pohlaví (ve věznicích, internátě, armádě), čili se může sexuálně stýkat se sice méně přitažlivou, ale za stavu nouze ještě přece jen přijatelnou osobou stejného pohlaví... Zde je důležité podotknout, že v tomto případě je osoba vzrušována převážně osobami opačného pohlaví, je ale schopna se vzrušit, i když slaběji, s osobou stejného pohlaví... Když se nicméně později takový

⁷⁰ KIKALOVÁ, Kateřina. KOPECKÝ, Miroslav. TOMANOVÁ, Jitka. CHARAMZA, Jiří. *Vybrané aspekty sexuálního chování a užívání antikoncepčních metod u studentů pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci*. In HYGIENA. roč. 59, č. 3. (2014), s. 105

⁷¹ SPILKOVÁ, Jana. *Sexuologické problémy u dětí*. In *Pediatric pro praxi*. Roč. 14, č. 2 (2013), s. 79

⁷² BRZEK, Antonín. PONDĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. s. 21

⁷³ *Co je homosexualita? Co je coming-out?* [online]. GATE, NEJSI NA TO SÁM. 2021. [cit. 8.3.2021]. Dostupné z: <http://www.gejt.cz/cteni-pro-vas/coming-out/41-co-je-homosexualita-co-je-coming-out>

člověk dostane zpět do obvyklých poměrů, kdy je osoba opačného pohlaví snadno dostupná, ve svém homosexuálním chování již nepokračuje.

- nevědomá homosexuální orientace – v případě, že navážeme na předchozí bod, tedy že člověk po návratu do obvyklých poměrů setrvá při homosexuálních stycích a nemá pro takové setrvání žádný nesexuální motiv, jedná se většinou o situaci, že u nich homosexuální orientace byla přítomna již před první homosexuální zkušeností, i když si ji neuvědomovali.
 - extrémní případ „nouze“ – např. stoprocentně vyhraněný heterosexuální muž (*nelze na něj tak aplikovat první bod*) ve výkonu trestu svolí k homosexuálnímu aktu s homosexuálním spoluvězněm, a přitom si představuje ženu.
 - homosexuální chování z nesexuální motivace – např. za úplatu nebo pro jiný prospěch.
- c) narcistický mechanismus – někteří jedinci jsou vzrušováni také tím, když jiný člověk obrací zájem k jejich osobě, dobývá ji, prokazuje ji lásku, není pro ně tedy důležité pohlaví tohoto člověka (což může hovořit i o možné bisexualitě daného jedince).⁷⁴

Většina lidí se chová celý život v souladu se svou sexuální orientací a identifikací. U homosexuálů to už nebývá tak jednoduché. Někteří z nich své zaměření nerozpoznají po celý život, mohou se cítit heterosexuálními a také tak žijí. Jiní si sice uvědomují své zaměření, ale nechťejí se s ním smířit a odmítají homosexuální pohlavní styky. Další pak z nejrůznějších důvodů navazují vztahy s oběma pohlavími a hodnotí se sami jako bisexuální nebo někdy i heterosexuální. Jsou i tací, kteří spí jen se stejným pohlavím, přesto se nehodnotí jako homosexuální.⁷⁵

Nepochopení těchto složitých vztahů mezi sexuální orientací a sexuálním chováním vede ke vzniku častých mýtů o homosexualitě, o její změnitelnosti, léčitelnosti, o dobré ovladatelnosti homosexuálního zaměření.⁷⁶

⁷⁴ Srov. BRZEK, Antonín. PONDĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. s. 21-23

⁷⁵ *Co je homosexualita? Co je coming-out?* [online]. GATE, NEJSI NA TO SÁM. 2021. [cit. 8.3.2021]. Dostupné z: <http://www.gejt.cz/cteni-pro-vas/coming-out/41-co-je-homosexualita-co-je-coming-out>

⁷⁶ BRZEK, Antonín. PONDĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. s. 23

2.3.2 Homosexuální identifikace

V počátku této podkapitoly bych rád opět začal od obecného – podstata sexuální identifikace byla nastíněna již v rámci základní terminologie. „*Týká se vlastního sebepojetí člověka, označuje, za koho se jedinec sám pokládá a s jakou společenskou rolí se ztotožňuje. Opět se však může za určitých okolností se skutečnou sexuální orientací rozcházet. Nemusí jí vždy odpovídat sexuální chování a sexuální prožívání*“⁷⁷, jak již bylo uvedeno výše. Tento proces bývá nazýván také sebeidentifikací, což dle mého názoru lépe zohledňuje jeho podstatu – sebenalézání. „*Sebeidentifikace vyjadřuje nejen sexuální orientaci, ale i proces jejího sebepoznání, sebeuvědomění si svých potřeb a vliv společenských a kulturních tradic.*“⁷⁸

Průběh sebeidentifikace dokonale poukazuje na nesnáze, se kterými se může potýkat každý člověk v tomto procesu odlišující se od normality. **Homosexuální** jedinec na cestě vlastního sebepoznání může (i nemusí) dojít k uvědomění si vlastní homosexuální orientace. Teprve poté se může (opět připomínám, že nemusí) s touto, řekněme, rolí **identifikovat**, následujíc proces coming-outu. „*Proč by ale měl někdo přiznat homosexualitu, respektive identifikovat se jako homosexuální jedinec (byť v anonymním dotazníku), pokud ji jeho okolí chápe jako nežádoucí?*“⁷⁹

Homosexuální identifikaci můžeme chápat také např. jako „*vnitřní ztotožnění se s homosexuálním cítěním.*“⁸⁰ Jak již bylo naznačeno výše, nejde ale pouze o vnitřní identifikaci jedince, jakož i o jeho vnější plné prožívání, s čímž patrně nebo zcela evidentně souvisí coming-out. „*Ten může být definován jako vnitropsychický konflikt mezi internalizovanou homofobií, která zahrnuje zvnitřnění a ztotožnění se se sociálními negativními postoji k homosexuální orientaci na straně jedné, a nově rozpoznaným nebo alespoň podstatně uvědomovaným vlastním erotickým zaměřením. V tomto období se zvyšuje riziko společenské diskriminace a psychopatologických jevů včetně depresí, sebevražednosti a abúzu návykových látek... Jde o proces rozpoznání, sebepřijetí a schopnost širší integrace sexuální orientace do své osobnosti. Jeho délka a intenzita je také určována tím, jak jeho*

⁷⁷ *Homosexualita*. Informace pro učitele. Projekt Varianty, Člověk v tísni, 2002. s. 491. [online]. Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b06gayove/03.pdf>

⁷⁸ PROCHÁZKA, Ivo. *Medicínský pohled na homosexualitu*. Spolek přátel ETF. s. 1 [online]. Dostupné z: http://www.spoleketf.org/attachments/050_Prochazka_cz.pdf

⁷⁹ JURČÍK, Ondřej. *In-group stereotypy homosexuálních mužů*. Olomouc, 2017. Bakalářská-diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. s. 13

⁸⁰ PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: Průvodce obdobím nejistoty, kdy holky a kluci hledají sami sebe*. Brno: STUD, 2002. s. 26

orientaci akceptují nejbližší lidé (zpravidla rodiče). “⁸¹ Vzhledem ke strachu z reakce okolí či potenciální diskriminace, může proces coming-outu trvat řadu let, resp. k němu nemusí dojít vůbec. V tomto směru je tedy velmi důležité vzdělávání – homosexuálů i heterosexuálů (zejména dětí a dospívajících). „*Učitelé jsou považováni za představitele inteligence, navíc s pedagogickým vzděláním, a mají bezesporu silný vliv na dospívající mládež. Ovlivňují nejen úroveň vzdělání, ale i postoje mladé generace. Práním by bylo očekávat od nich vyšší znalosti ohledně homosexuality a tolerantnější přístup vůči této minoritě. Učitelé by se měli pokusit vytvořit přátelskou a přijímající atmosféru k lidem, kteří svůj život prožívají odlišně od majoritní společnosti, a také přinést odborné informace o homosexualitě, neboť vzdělávací prostředí je významným faktorem, který formuje osobnost mladého člověka a jeho pohled na svět.*“⁸² Otevřená sexuální výchova vždy počítá s tím, že určité procento lidí se orientuje homosexuálně a již děti na tuto skutečnost upozorní. Poučí je současně, že člověk může na svou sexuální atypičnost reagovat různým způsobem a že homosexuálně orientovaní lidé musí být společností přijímáni bez předsudků. Jisté je, že ani ty nejliberálnější společnosti se zatím konfliktním postojům k homosexualitě zcela neubrání. Většina málokdy promíjí menšině její odlišnost.⁸³

2.3.3 Homosexuální prožívání

Pod pojetím homosexuálního prožívání si dokáží představit dva směry, kterými se toto téma může ubírat. Jedním je velmi obecné sexuální prožívání, které skutečně nerozlišuje nad homosexuální a heterosexuální diferenciací. „*Sexuální prožívání je považováno za nejpřesnější ukazatel pohlavní orientace jedince, týká se nejniternějších přání, tužeb, fantazií člověka v oblasti sexuality, které ovšem nemusí být v souladu s jeho sexuálním chováním a sebepojetím.*“⁸⁴

Druhou rovinu homosexuálního prožívání spatřuji v souvislosti se sebe-přijetím, zejména vzhledem ke skutečnosti, že jde o dlouhodobý a velmi složitý proces, jak již bylo nastíněno v předchozích částech práce.

⁸¹ WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. s. 115

⁸² KORCOVÁ, Dobroslava. *Formy diskriminace lesbických žen a gay mužů ve společnosti*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. s. 34

⁸³ *Homosexualita* [online]. WikiSkripta, Lékařské obory, 2020. [cit. 10.3.2021]. Dostupné z: <https://www.wikiskripta.eu/w/Homosexualita>

⁸⁴ *Homosexualita*. Informace pro učitele. Projekt Varianty, Člověk v tísni, 2002. s. 491. [online]. Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b06gayove/03.pdf>

2.4 Homofobie

Podstatou homofobie je přesvědčení o nadřazenosti heterosexuality (tzv. heteronormativita⁸⁵, což je termín, který značí, že heterosexuality se jeví jako pochopitelná, přirozená a upřednostňovaná. Obsahuje předpoklad, že každý je „přirozeně“ heterosexuální a že heterosexuality je ideál nadřazený homosexualitě či bisexualitě).⁸⁶ Heteronormativní nastavení společnosti a pojmání homosexuality jako deviantní, úchylné, jiné atd. vedlo a stále vede k utvoření odpovídajících představ a stereotypů o osobách, které homosexuální jsou, nebo jsou za ně považovány. Pokud jedinec (příp. i skupiny jedinců nebo celá společnost) záměrně či nezáměrně jedná podle těchto představ a stereotypů, a tím jinou osobu či osoby napadá, omezuje či jinak diskriminuje, můžeme hovořit o homofobii.⁸⁷ Pro podobné jevy ve vztahu k lidem bisexuálním se někdy používá separátní termín bifobie, zatímco v případě nenávisti vůči lidem transsexuálním se mluví o transfobii, avšak tyto termíny nejsou v českém jazykovém prostředí příliš rozšířené. Ačkoliv se tyto tři jevy v některých detailech odlišují, jejich kořeny a projevy jsou velmi podobné⁸⁸, a tedy i z tohoto důvodu bývají souhrnně řazeni pod pojem homofobie (prvním důvodem je zejména zmíněná neznalost těchto termínů).

Ač by tak termín mohl znít, nejde o fobii v psychologickém slova smyslu, tedy o strach ze stejného, resp. z homosexuality doprovázený tělesnými projevy jako úzkost, panika, nebo dokonce nevolnosti, podobně jako třeba u klaustrofobie (strach z malých prostorů) nebo arachnofobie (strach z pavouků). Homofobie je termín popisující různé sociální jevy, je tedy především sociologický.⁸⁹ Homofobie může vést k pocitům odporu, nepřátelství až nenávisti a může být základem pro odmítající, zesměšňující či ubližující chování⁹⁰, jedná se o specifický druh šikany, který splňuje všechny charakteristiky obecné šikany, ovšem je namířen vůči lidem, kteří jsou homosexuální, bisexuální či transexuální, nebo vůči lidem, u kterých se tato sexualita předpokládá.⁹¹

⁸⁵ SMETÁČKOVÁ, Irena. BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: MŠMT, 2009. s. 16

⁸⁶ *Homofobie a diskriminace na základě sexuální orientace a pohlavní identity v členských státech Evropské unie*. FRA – Agentura Evropské unie pro základní práva, 2009. s. 29. [online]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-hdgs-report-part2_cs.pdf

⁸⁷ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 55

⁸⁸ PECHOVÁ, Olga. *Homofobie*. Katedra psychologie, Filosofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2011. MŠMT. s. 2. [online]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/17702_1_1/

⁸⁹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 55

⁹⁰ SMETÁČKOVÁ, Irena. BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: MŠMT, 2009. s. 16

⁹¹ Tamtéž, s. 17

Česká retrospektivní studie ukázala, že s projevy homofobní šikany či obtěžování se na střední škole setkala více než třetina mladých gayů a lesbických žen. Výsledky studie naznačují, že situace je zde v mnohém podobná té v zahraničí. Gay muži uváděli téměř dvojnásobnou četnost zkušeností se šikanou či obtěžováním než lesbické ženy. Stejně jako homofobie obecně, tak i homofobní šikana se objevuje více v prostředí chlapeckém než v kolektivech dívčích.⁹²

Do výzkumu Univerzity Palackého v Olomouci, který se konal v roce 2008 se zapojilo 496 lidí z komunity od 15 do 60 let. Fyzické napadení v posledních pěti letech podle výzkumu zažilo 11 procent dotázaných, někteří z nich i opakovaně. Údajně v Česku neexistují oficiální data o počtu zločinů, za nimiž by byla nenávist k lidem s jinou sexuální orientací – může tak vznikat dojem, že v Česku žádné oběti násilí kvůli sexuální orientaci nejsou. Útočníkem byla většinou neznámá osoba. Mezi pachateli se ale objevili i spolužáci, známí, kolegové, sousedé a příbuzní, ve dvou případech dokonce i policisté. Napadení ohlásily jen tři z 55 obětí. Právě toto malé číslo je podle dotazovaných důsledkem nedůvěry v policii. Dotázaní uváděli třeba to, že by policisté stejně nic nevyšetřili, a že mnozí z nich jsou homofobní.⁹³

Ve vztahu k genderovým stereotypům tak můžeme rozlišovat dvě formy homofobie, které mají odlišné příčiny:

- a) negativní postoje vůči lidem, kteří projeví svoji homosexualitu, bisexualitu či transsexualitu,
- b) negativní postoje vůči lidem, kteří se odlišují svým vzhledem či chováním od tradičních představ o „správných ženách“ a „správných mužích“, a jsou proto považováni za homosexuální a označováni za gaye a lesby.

V prvním případě je příčinou negativních postojů sexuální orientace a sexuální chování: Nesnáším ho, protože je teplej. V druhém případě se nálepka homosexuality používá jako prostředek projevení negativních postojů k člověku, který je celkově jiný: Ona je divná,

⁹² PECHOVÁ, Olga. *Homofobie*. Katedra psychologie, Filosofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2011. MŠMT. s. 4. [online]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/17702_1_1/

⁹³ *Desetina homosexuálů v Česku zažila útok* [online]. Česká televize, 2011 [cit. 15.3.2021]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-ostava/zpravy/152088-desetina-homosexuálu-v-cesku-zazila-utok/>

nezajímá se o oblečení ani o kluky. Je to lesba. Oba případy nicméně mají společné znevažování jiných než heterosexuálních lidí.⁹⁴

Lesbicky, homosexuálně, bisexuálně a transsexuálně orientované osoby zažívají homofobii, transfobii a diskriminaci v různých podobách včetně přímé i nepřímé diskriminace a homofobní a transfobní šikany a obtěžování. Tato skutečnost ovlivňuje jejich životy různými způsoby. Počínaje nejmladšími věkovými skupinami jsou pro gaye a lesbičky ve školách užívány znevažující výrazy. Na pracovišti může být obtěžování každodenním jevem. Osoby v partnerském vztahu se často nemohou vzájemně zabezpečit jako plnohodnotní partneři z právního hlediska. V domovech pro seniory může naprosto chybět informovanost o potřebách lesbicky, homosexuálně, bisexuálně a transsexuálně orientovaných osob. Někteří si nemyslí, že by takto orientované osoby měly být na veřejných místech vidět. A někteří lidé jsou přesvědčeni, že homosexualita je nemoc, která by měla být léčena.⁹⁵

2.5 LGBT

V první kapitole této práce jsem, řekl bych, stručně nastínil podstatu zkratky LGBT či dnes užívané LGBTQ/LGBTI/LGBT+. V této podkapitole bych rád popsanou „definici“ rozšířil o skutečnosti (či dokonce nesnáze), jež s tímto tématem bezprostředně souvisí.

Zkratka je tedy složená z prvních písmen slov a souhrnně pojmenovává skupinu lidí s odlišným sexuálním zaměřením.⁹⁶ Objevuje se od doby, kdy se začínají prosazovat hnutí reprezentující jednotlivé emancipované sexuální menšiny. Do této podoby tak dospěla na přelomu 80. a 90. let 20. století, kdy začíná být veřejně komunikován problém lidí s transgender identitou. Zkratka se ovšem do dnešní doby rozrůstá s tím, jak je společnost stále více schopna přijímat nejrůznější individuální jinakosti v lidské sexualitě a nachází pro ně konkrétní pojmenování. LGBT je mezinárodně používanou zkratkou fakticky zastupující čtyři skupiny osob. Představuje souhrnné označení pro lesby (L), gaye (G), bisexuály (B) a transsexuály, případně širěji translidí nebo transgender osoby (T).⁹⁷ Jak jsem již uvedl výše,

⁹⁴ SMETÁČKOVÁ, Irena. BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: MŠMT, 2009. s. 19

⁹⁵ *Homofobie a diskriminace na základě sexuální orientace a pohlavní identity v členských státech Evropské unie*. FRA – Agentura Evropské unie pro základní práva, 2009. s. 153. [online]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-hdgso-report-part2_cs.pdf

⁹⁶ *Rozumíte zkratce LGBT?* [online]. Radiožurnál, 2016 [cit. 1.4.2021]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/rozumite-zkratce-lgbt-6233948>

⁹⁷ SUDA, Karel. *Ochrana práv sexuálních menšin (LGBT) v České republice*. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita. s. 10, cit dle VAŇKOVÁ, Zdeňka. *Tolerance LGBT jako součást spravedlnosti*. In:

zkratka bývá často rozšiřována i o další písmena, označující další vyjádření sexuálních menšin. Písmeno I (Intersex) v této zkratce označuje intersexuální osoby, tedy jedince, kteří na genitální, gonadální, chromozomální, hormonální nebo reprodukční úrovni nesplňují kritéria, na základě kterých euroamerická společnost a medicína určují mužství a ženství jedince. Pokud tedy genetická, hormonální a anatomická úroveň nejsou ve vzájemné shodě, mluvíme o intersexualitě, v překladu mezipohlavnosti. Písmeno Q (Queer, Questioning) ve zkratce označuje osoby označované jako Queers. Termín Queer je používán pro jakoukoli identitu, která vybočuje z heterosexuálních očekávání.⁹⁸ Velmi omezeně se přidává také písmeno A, které značí asexuální jedince (lidé nevyhledávající, nevyžadující sexuální kontakt, neboť je nijak neoslovuje a nezpůsobuje jim nějakou zvláštní potěchu).⁹⁹

Dnes hovoříme o LGBT hnutí či LGBT komunitě, která se zabývá problematikou nejrozumnějších sexuálních menšin – homosexuálně orientované osoby (kterým je v podstatě má diplomová práce věnována) pak tedy představují jednu z těchto sexuálních menšin.¹⁰⁰ Zkratka LGBT nicméně souhrnně označuje osoby, které se svou orientací nebo identifikací vymykají heteronormativním společenským standardům. Od toho se odvíjí i jejich společenské postavení a problémy, s nimiž se potýkají. Zejména je problematické jejich zařazení do existujících společenských rolí a pro svou často pozorovatelnou jinakost se stávají objekty společenských stereotypů a diskriminačního jednání. Z tohoto důvodu je používání zkratky praktické.¹⁰¹

Znakem tohoto hnutí se v roce 1978 stala duhová vlajka (v té době byl s gay komunitou spojován pouze růžový trojúhelník používaný nacisty¹⁰²), přičemž každá z barev duhy

VEČEŘA, Miloš et al. (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015. Část III. - Rovnost v právu*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. s. 105

⁹⁸ NESNÍDAL, Radek. *Ochrana práv sexuálních menšin (LGBT) v ČR*. Brno, 2019. Diplomová práce. Masarykova univerzita. s. 27

⁹⁹ SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 31

¹⁰⁰ Srov. SUDA, Karel. *Ochrana práv sexuálních menšin (LGBT) v České republice*. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita. s. 10

¹⁰¹ Tamtéž, s. 12

¹⁰² *V socialistickém Československu, zejména koncem 80. let, policie používala speciální seznamy, tzv. růžové listy, pro označení homosexuálů a jejich následné vydírání – viz Socialistický člověk nemůže být homosexuál. Tabu, které pomáhalo StB vydírat lidi* [online]. Aktuálně.cz, 2021 [cit. 4.4.2021]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/socialisticky-clovek-nemuze-byt-homosexual-tabu-ktre-pomaha/r~4decb2007d0311ebb2f60cc47ab5f122/?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu#dop_source_zone_name=hpfeed.szhnp.lptag&dop_ab_variant=null

představuje určitý symbol komunity (např. červená = na celý život, žlutá = sluneční světlo či modrá = klid).¹⁰³

Jelikož byly sexuální menšiny z důvodu své odlišné sexuální orientaci po staletí pronásledovány, musely se skrývat a žít v izolaci. Tendence ke skrytému způsobu života však z různých důvodů zůstává i v dnešní moderní společnosti.¹⁰⁴ Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále jen „CVVM“) v rámci svého pravidelného šetření „Naše společnost“ již několik let zjišťuje také postoje veřejnosti k právům homosexuálů – jde o blok otázek týkající se tolerance české společnosti vůči homosexuálně orientovaným ženám a mužům. Zároveň byly zjišťovány postoje občanů k tomu, zda by lidé s homosexuální orientací měli mít právo uzavřít registrované partnerství, uzavřít sňatek, adoptovat děti z „ústavů“ – tzv. dětských domovů a adoptovat děti svého partnera či partnerky, s nimiž žijí a na jejichž výchově se podílejí.¹⁰⁵ V tiskové zprávě¹⁰⁶ této části výzkumu z května roku **2019** je shrnuto několik výsledných faktů:

- Necelá polovina (48 %) české veřejnosti je přesvědčena o tom, že přiznání k homosexualitě by nezpůsobilo potíže v soužití s ostatními lidmi v daném městě či obci. Oproti tomu **42 % občanů se domnívá, že by takovéto přiznání potíže způsobilo** – nejčastěji si to myslí lidé starší 60 let, z menších obcí a s nižším vzděláním.
- Celkem 39 % dotázaných uvedlo, že mezi jejich přáteli či známými je nějaká homosexuální žena či nějaký homosexuální muž. **Polovina respondentů (50 %) uvedla, že nikoho takového mezi svými známými nemá.** „*Toto vysoké procento je problematické v tom, že se ukazuje, že znalost někoho z okolí pomáhá pozitivně měnit stereotypy či s nimi bojovat a silněji podporovat přiznání určitých práv těmto osobám.*“¹⁰⁷

¹⁰³ *Jak se z duhy stal LGBT symbol?* [online]. Mademoisell.com, 2020 [cit. 1.4.2021]. Dostupné z: <https://es.mademoisell.com/7243958-how-did-the-rainbow-become-the-lgbt-symbol>

¹⁰⁴ BORKOVÁ, Iveta. *Sexualita a ochrana lidských práv. Právně-filosofická analýza problému*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita. s. 15

¹⁰⁵ *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2019 [cit. 3.4.2021]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/4944-postoje-verejnosti-k-pravum-homosexualu-kveten-2019>

¹⁰⁶ SPURNÝ, Martin. *Tisková zpráva Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019*. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2019. s. 1. [online]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf

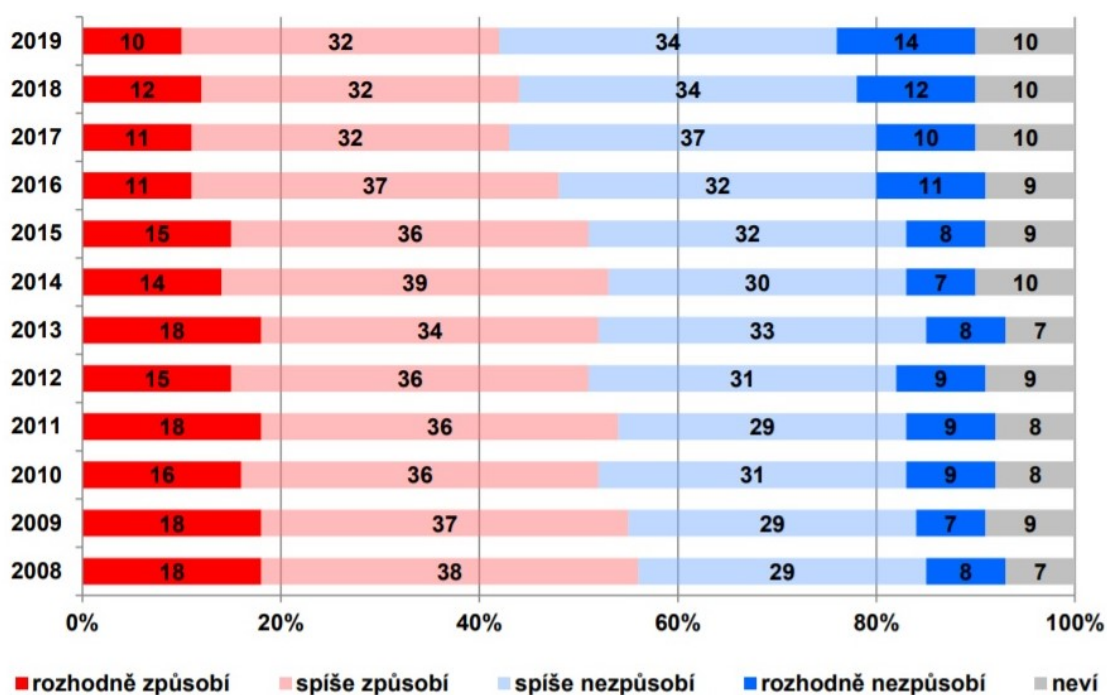
¹⁰⁷ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasperta, 2016. s. 48

- Celkem 60 % lidí si myslí, že by homosexuálové měli mít **právo na adopci dětí** svého partnera či partnerky, 47 % populace podporuje jejich právo uzavřít sňatek a stejný podíl veřejnosti si myslí, že by homosexuálové měli mít právo na adopci dětí z institucionální péče.

Výše citované zhodnotil zpracovatel výzkumu Martin Spurný následovně: „*Uvedená práva homosexuálů častěji podporují respondenti ve věkové kategorii 15 až 44 let, respondenti hodnotící svoji životní úroveň jako dobrou, lidé spokojenější se svým životem a hlásící se k středové a pravicové politické orientaci. Jako významná vysvětlující proměnná se ukazuje situace, kdy lidé mají mezi svými přáteli či známými homosexuální ženy a muže. Tito lidé častěji vyjadřují podporu všem sledovaným právům.*“

A zde již ke konkrétním číslům a srovnání mezi jednotlivými roky:

Graf 1 - Způsobí přiznání k homosexualitě potíže v soužití s ostatními lidmi ve Vašem městě či obci?

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 4. – 14. 5. 2019, 1026 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor. Tisková zpráva *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů*. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf

Poznámka k oběma tabulkám: Hodnoty v tabulce jsou součtem odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“ a součtem odpovědí „rozhodně ne“ a „spíše ne“. Dopočet do 100 % u jednotlivých položek v každém roce tvoří odpověď „nevím“.

Tabulka 1 - Homosexuální ženy a muži by měli mít právo... (časové srovnání 2005 až 2012 v %)

	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
uzavřít registrované partnerství	61/30	69/24	75/19	73/23	72/23	72/23	75/21
uzavřít sňatek	38/51	36/57	38/55	47/46	49/45	45/48	51/44
adoptovat děti	19/70	22/67	23/65	27/63	29/60	33/59	37/55
adoptovat děti partnera/partnerky	-	-	-	-	-	-	-
adoptovat děti z institucionální péče	-	-	-	-	-	-	-

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 4. – 14. 5. 2019, 1026 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor. *Tisková zpráva Postoje veřejnosti k právům homosexuálů*. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf

Tabulka 2 - Homosexuální ženy a muži by měli mít právo... (časové srovnání 2013 až 2019 v %)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
uzavřít registrované partnerství	72/23	73/23	74/22	74/21	76/19	74/22	75/20
uzavřít sňatek	51/44	45/48	49/47	51/43	52/41	50/45	47/48
adoptovat děti	34/57	-	-	-	-	-	-
adoptovat děti partnera/partnerky	-	58/32	59/33	62/29	68/24	64/29	60/31
adoptovat děti z institucionální péče	-	45/48	44/49	48/43	51/40	48/45	47/47

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 4. – 14. 5. 2019, 1026 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor. *Tisková zpráva Postoje veřejnosti k právům homosexuálů*. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf

Dle srovnání v tabulkách je zřejmé, že veřejné mínění o právu na registrované partnerství je od roku 2008 poměrně stabilní. Od roku 2009 totéž platí o názoru na uzavření sňatku, ačkoliv zde lze pozorovat přeci jen o něco větší výkyvy. Například z roku 2013 na rok 2014 či z roku 2017 na rok 2019 došlo ke statisticky významnému rozdílu souhlasných i nesouhlasných odpovědí. V letech 2005 až 2013 byl dotazník zaměřen na obecný souhlas

s právem homosexuálních žen a mužů adoptovat děti – z čehož lze vyčíst zřetelně odmítavý postoj. Od roku 2014 CVVM zkoumá zvlášť postoje k adopcím dětí partnera či partnerky a zvlášť k adopcím dětí z „ústavu“, tzv. dětských domovů, což už se setkává s více pozitivními ohlasy. Přes lehké poklesy souhlasu s adoptí lze z dlouhodobého hlediska sledovat vzestupnou tendenci souhlasných odpovědí ke všem jednotlivým zmíněným právům homosexuálů. Pohled na dlouhodobou časovou řadu (od roku 2005), potvrzuje toto tvrzení, kdy dochází ke kontinuálnímu nárůstu souhlasů u všech uvažovaných položek, které se týkají práv homosexuálních párů.¹⁰⁸

Sexuální řád společnosti se určitým způsobem vztahuje nejen na různé pojetí mužské a ženské heterosexuality, ale zahrnuje rovněž různé vnímání mužské a ženské homosexuality. Mužská homosexualita je silně ambivalentní vzhledem ke skutečnosti, že na jednu stranu jsou historicky gayové popisováni jako zženštilí, na straně druhé jsou gayové hypersexualizováni, což je charakteristika typická spíše pro maskulinitu než feminu. Toto dvojité vnímání se v důsledku vylučuje, co ale mají oba pohledy shodné, je, že gay muži jsou tak jako tak degradováni – jako na ne-muže svou zženštilostí, což je v patriarchální společnosti podřadné anebo na primitivní / zvířecí na sex(ualitu) redukováná stvoření.¹⁰⁹

Pro lesby také platí mýty o ženské sexualitě. Jedním je neviditelnost a tabuizace ženské sexuality, druhou je tolerance vůči vzájemné ženské intimitě na veřejnosti – projevování intimity u žen je společensky specificky kontrolováno – lesby se tak mohou jednodušeji schovávat, přesto na ně právě dopadá sexualizující a objektivizující pohled na muže vyžadujícího krásu a „bytí pro muže“. Toto může být zdrojem, proč lesbické ženy bývají identifikovány jako maskulinní / neženské, neboť právě tyto charakteristiky jim pomáhají vymanit se z imperativu ženské krásy a dispozice bytí pro muže. Pokud dívka řekne svému okolí, že je lesbická, často se setkává se zlehčováním, že ji to přejde, že to je taková móda, rozmar a že je to vlastně roztomilé a pěkné (viz symptomaticky lesbické porno, které je především pro mužského heterosexuálního diváka než lesbické divačky).¹¹⁰

Všichni máme nějakou sexuální orientaci a genderovou identitu a tento sdílený fakt znamená, že diskriminace členů LGBTI+ komunity založená na sexuální orientaci a/nebo

¹⁰⁸ SPURNÝ, Martin. *Tisková zpráva Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019*. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2019. s. 4. [online]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf

¹⁰⁹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasperta, 2016. s. 54

¹¹⁰ Tamtéž, s. 54-55

genderové identity je problém, který přesahuje tuto komunitu a týká se nás všech. Všeobecná deklarace lidských práv stanovuje, že všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv, a že každý má všechna práva a všechny svobody v ní stanovené bez jakéhokoli rozlišování. Na světě nicméně zůstává mnoho případů, kdy může sexuální orientace nebo pohlavní identita přivést člověka k exekuci, uvěznění, mučení, násilí nebo diskriminaci. Rozsah tohoto zneužívání je neomezený a je v rozporu se základními principy mezinárodní lidskoprávní legislativy.¹¹¹

Vztah mezi LGBT menšinou a majoritní společností je vztahem dynamickým, při kterém společenská atmosféra ovlivňuje chování LGBT menšiny a její chování zpětně ovlivňuje vztah majority. V posledních staletích se však tyto vztahy pohybovaly převážně v začarovaném kruhu, kdy postoj majority zaháněl LGBT menšiny do nedůstojného postavení, kterého pak bylo zpětně používáno k legitimizaci potlačování jejích práv. V posledních desetiletích se tato situace začíná měnit a odmítání LGBT lidí přestává být právně a společensky vyžadovaným modelem. Přesto nelze říci, že by LGBT lidé dosáhli rovného postavení ve společnosti¹¹², což hlouběji rozebírám v kapitole Registrované partnerství vs. Manželství.

Na závěr této podkapitoly bych rád zmínil také tzv. Pride pochody či festivaly, které *„jsou otázkou lidských práv. Podporují jednotlivce z řad LGBTI k boji za respekt a přiznání práv, která jsou jim odírána. Esenciální otázkou je pak neustálé zviditelňování LGBTI komunity, zejména ve státech, kde opozice, ale i vláda samotná tuto menšinu ostrakizují.“*¹¹³ V České republice funguje spolek Prague Pride, což je dobrovolná, nestátní, nepolitická, nezisková organizace, jejímž záměrem je přispívat k prosazování tolerantní občanské společnosti, boji proti homofobii a zvýšení povědomí veřejnosti o lesbické, gay, bisexuální a transgender (LGBT) komunitě v ČR. Spolek byl založen v roce 2010 za účelem organizování lidskoprávního festivalu Prague Pride, přičemž postupně se činnost spolku rozrostla na celoroční aktivity.¹¹⁴

¹¹¹ *LGBTI* [online]. Amnesty International, 2021 [cit. 1.4.2021]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti>

¹¹² BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. s. 43

¹¹³ *Pět důvodů pro Pride* [online]. Amnesty International, 2021. [cit. 4.4.2021]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/pet-duvodu-pro-pride>

¹¹⁴ *O nás* [online]. Prague Pride, 2021. [cit. 4.4.2021]. Dostupné z: <https://www.praguepride.cz/cs/kdo-jsme/o-nas>

2.6 Počet homosexuálů v populaci

Určit zastoupení homosexuality v lidské společnosti je velmi složitý úkol, podle některých názorů vědecky nesmyslný. Problémem bývá již metodologické podložení výzkumu.¹¹⁵ Není reálné sestavit reprezentativní vzorek populace, sexuologicky tento vzorek vyšetřit a očekávat, že získáme pravdivé údaje o sexuálním prožívání zkoumaných osob, a tak budeme moci jejich sexuální orientaci správně diagnostikovat. Při odhadu výskytu homosexuálů v populaci jsme odkázáni na studie provedené na různých nereprezentativních souborech, a proto se údaje jednotlivých studií značně liší.¹¹⁶ Nejde ale pouze o reprezentativní vzorek lidí, nýbrž také o vymezení pojmu homosexuality, která bývá v různých výzkumech jinak definována, dále je třeba také vzít v potaz nejednoznačný vztah mezi orientací a chováním (přičemž výzkumy mohou zachycovat jen vybrané chování), a protože se výzkumy provádějí dotazováním náhodného vzorku populace, roli hraje i ožehavost tématu pro dotázané a v neposlední řadě také jejich sebeuvědomění v oblasti sexuální orientace. Velkou roli také hraje, jak je homosexualita v dané společnosti přijímána.¹¹⁷

Nejčastěji uváděný výskyt homosexuality jsou 4 % (až 10 %) u mužů, 1 % a více u žen. Tyto údaje jsou ovšem značně problematické, zvláště pokud rozlišujeme homosexuální chování, identifikaci a prožívání.¹¹⁸ Toto je možné si „ověřit“ v asi nejvíce zmiňovaném výzkumu – entomolog Alfred Kinsey (USA) v období 40. až 50. let 20. století na základě vlastního šetření došel k oněm známým 4 % homosexuálů v populaci. Vytvořil škálu, kde na jednom pólu byli lidé, kteří se celoživotně a výhradně chovali homosexuálně. U mužů mu vyšlo číslo 4 %, u žen to číslo nebylo tak jednoznačné, hovoří ale o 2–6 %. Je zde ale důležité poukázat na fakt, že mužů, kteří měli během života alespoň jeden sexuální kontakt s mužem, se ve vzorku Kinseyho objevilo až 37 %. Nutnost rozlišovat mezi lidmi homosexuálně se identifikujícími a homosexuálně se chovajícími je tedy více než zřejmé.¹¹⁹

¹¹⁵ *Experiment 4 %* [online]. Česká televize, 2008. [cit. 14.3.2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10211487240-experiment/2813-o-homosexualite/>

¹¹⁶ BRZEK, Antonín. PONDĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. s. 24

¹¹⁷ *Experiment 4 %* [online]. Česká televize, 2008. [cit. 14.3.2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10211487240-experiment/2813-o-homosexualite/>

¹¹⁸ *Homosexualita*. Informace pro učitele. Projekt Varianty, Člověk v tísni, 2002. s. 493. [online]. Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b06gayove/03.pdf>

¹¹⁹ Srov. SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 24

Výzkumy obvykle mohou podchytit výskyt určitých druhů dílčích fyziologických reakcí, chování nebo sebepojetí, které bývají považovány za příznačné pro homosexualitu. Samotná podstata homosexuality ale běžné kvantitativní vědě dostupná není.¹²⁰

¹²⁰ *Experiment 4 %* [online]. Česká televize, 2008. [cit. 14.3.2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10211487240-experiment/2813-o-homosexualite/>

3 Registrované partnerství vs. manželství

Problematika právního postavení homosexuálů byla, a dodnes je, tématem do jisté míry ožehavým a hojně diskutovaným, a to napříč celou společností.¹²¹

Uzavírat registrované partnerství umožňuje stejnopohlavním párům legislativa v České republice již 15. rokem. Je však nutné podotknout, že tato alternativa uzavření svazku má oproti manželství „drobné“ nedostatky, které znevýhodňují ty, kteří prožívají lásku většinovou společností doposud ne zcela přijatelnou. Z tohoto důvodu bych se v této kapitole rád pokusil o vysvětlení základních principů, na kterých instituty registrovaného a manželství stojí, a poukázal na rozdíly mezi nimi, zejména z hlediska právní stránky věci.

3.1 Registrované partnerství

Registrované partnerství může uzavřít každý, komu to zákon nezakazuje. Zákon však stanovuje několik podmínek, které musí dvojice, jenž chtějí do tohoto svazku vstoupit, splňovat. Zákon o registrovaném partnerství se skládá z dvanácti částí. Pouze první část se však věnuje právní úpravě registrovaného partnerství a zbylé části pouze pozměňují související zákony.¹²² Ihned zpočátku je důležité si uvědomit, že zákon o registrovaném partnerství představuje pro stejnopohlavní páry spíše (a pouze) symbolické společenské uznání partnerství, a tím posílení jejich sebevědomí ve společnosti, nikoliv jejich práv.¹²³

Registrované partnerství je něčím napůl mezi manželstvím a volným, nesezdaným soužitím (jako druh a družka, „na psí knížku“, „na hromádce“). Partneři se mohou vzájemně zastupovat v běžných záležitostech, třeba převzít balík na poště a mají k sobě vzájemnou vyživovací povinnost, takže třeba ten, co vydělává víc a je líp zajištěný, nesmí nechat druhého partnera na holičkách.¹²⁴

Registrované partnerství (dále jen „partnerství“) je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou souhlasného

¹²¹ JANÁKOVÁ, Barbora. *Registrované partnerství*. Praha, 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 16

¹²² PÄCKERTOVÁ, Barbora. *Registrované partnerství a jeho vliv na formování rodin ve vybraných evropských zemích*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 21

¹²³ Srov. NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého. s. 40

¹²⁴ *Partnerství* [online]. GATE, NEJSI NA TO SÁM., 2010. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <http://www.gejt.cz/cteni-pro-vas/laska-je-laska/36-partnerstvi>

svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství. Prohlášení se činí před matrikářem na základě otázky, položené těmto osobám vstupujícím do partnerství, zda chtějí spolu vstoupit do partnerství. Dříve, než učiní prohlášení, osoby vstupující do partnerství výslovně uvedou, že jim nejsou známy okolnosti vylučující vstup do partnerství. Protokol, který se o vstupu do partnerství sepisuje, podepisují partneři, matrikář, který prohlášení o vstupu do partnerství přijal a tlumočník, je-li jeho přítomnost k prohlášení o vstupu do partnerství nutná. Partnerství se zapíše do knihy partnerství... Partnerem se rozumí osoba, která uzavřela partnerství. Podmínkou vstupu do partnerství je, aby alespoň jedna z osob vstupujících do partnerství byla státním občanem České republiky.¹²⁵

Do partnerství nemohou stejně jako do manželství vstoupit osoby navzájem příbuzné v linii přímé a sourozenci. Aby partnerství platně vzniklo, musí prohlášení o vstupu do partnerství učinit každý z partnerů osobně. Není možné zastoupení partnera na základě plné moci, jako je tomu ve výjimečných případech u vzniku manželství. Do partnerství nemůže vstoupit osoba, která nedosáhla věku 18 let, má omezenou svéprávnost v této oblasti, nebo osoba, která ještě není „právně volná“. Jde o osobu, která už dříve uzavřela manželství nebo už dříve vstoupila do partnerství nebo do obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí a tento svazek dosud trvá. Při prohlášení partnerů před matrikářem nemusí být svědci a zákon nestanoví povinnost jako u sňatečného obřadu, aby měl tento projekt vůle slavnostní formu.¹²⁶

Partneři v souvislosti s uzavřením registrovaného partnerství nečiní prohlášení o tom, zda budou užívat společné příjmení. Mohou se však dohodnout, že některý z partnerů požádá v souvislosti se změnou osobního stavu o změnu příjmení a bude užívat příjmení druhého partnera. Změna příjmení, která je uskutečněna na základě žádosti adresované matričnímu úřadu (nenastane tedy automaticky uzavřením partnerství), se pak zapisuje v knize partnerství.¹²⁷

Zatímco některé zahraniční právní úpravy připouští, aby registrované partnerství nebo obdobné svazky uzavíraly také páry osob odlišného pohlaví jako jakýsi předstupeň manželství, česká právní úprava pojímá registrované partnerství jako institut určený výlučně

¹²⁵ *Uzavření registrovaného partnerství* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2020. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>

¹²⁶ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého. s. 41

¹²⁷ Tamtéž, s. 42

osobám téhož pohlaví, byť explicitně nestanoví podmínku, aby tyto osoby byly osobami homosexuálními. Dalším možným přístupem k úpravě soužití osob stejného pohlaví by bylo otevření institutu manželství, a tedy přiznání stejných práv a povinností, která jsou přiznána manželům, také párům stejného pohlaví. Pojetí institutu registrovaného partnerství a manželství v českém právu je však odlišné, a to nejen z hlediska odlišného obsahu práv a povinností registrovaných partner, ale také z hlediska účelu, který zákonodárce oběma institutům připisuje. Zatímco hlavní účel manželství, tedy založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc, je explicitně upraven ustanovením § 655 občanského zákoníku, zákon o registrovaném partnerství oproti tomu účel registrovaného partnerství vůbec nezmiňuje. Uzavřením registrovaného partnerství tak dojde zejména k symbolickému upevnění vzájemných vztahů partnerů a stvrzení jejich soužití. I když je nepochybné, že rovněž registrovaná partnerství plní některé z účelů manželství, zejména pokud jde o vzájemnou ekonomickou a psychickou podporu a pomoc a, pečuje-li jeden z partnerů o dítě, bude takové registrované partnerství naplňovat rovněž účel řádné výchovy dětí.¹²⁸

3.2 Manželství

Manželství požívá zákonné ochrany. Nový občanský zákoník jako jeden z hlavních účelů manželství nově zdůrazňuje vzájemnou podporu a pomoc. Manželé jsou si povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.¹²⁹

Uzavřít manželství na území České republiky lze formou občanského nebo církevního sňatku (občanský i církevní sňatek dle platné právní úpravy je postaven na roveň – „*pro oba sňatky zavedl občanský zákoník pojem sňatečný obřad*“¹³⁰). Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy, kteří spolu chtějí uzavřít manželství (snoubenců) o tom, že spolu vstupují do manželství. Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků.¹³¹

¹²⁸ JANÁKOVÁ, Barbora. *Registrované partnerství*. Praha, 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 34

¹²⁹ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého. s. 13

¹³⁰ Tamtéž, s. 15

¹³¹ *Uzavření manželství* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2020. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>

Manželství uzavírají snoubenci nebo zplnomocněný zástupce jednoho ze snoubenců. Snoubenci musí před uzavřením manželství předložit matričnímu úřadu potřebné předepsané doklady, jimiž prokazují právní způsobilost k uzavření manželství. Rozsah předkládaných dokladů je upraven zákonem č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, tak, aby bylo možné spolehlivě prokázat, že jsou splněny všechny podmínky pro uzavření manželství stanovené tímto zákonem a zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Předkládané doklady musí mít náležitosti veřejných listin. Jsou-li vystaveny orgány cizích států, musí být opatřeny potřebnými ověřeními, a úředně přeloženy do českého jazyka. Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství. Sňatečný obřad je veřejný a slavnostní, činí se v přítomnosti dvou svědků. Po uzavření manželství je manželům vydán oddací list.¹³²

Projeví-li snoubenci osobně vůli vstoupit do manželství před orgánem veřejné moci v přítomnosti matrikáře, jde o sňatek občanský, a projeví-li tuto vůli před orgánem církve nebo oprávněné náboženské společnosti, jedná se o sňatek církevní.¹³³

Občanský zákoník v souvislosti s uzavřením manželství zadává snoubencům několik povinností, např. dle ustanovení § 665 „*snoubenci při sňatečném obřadu uvedou, dříve než učiní sňatečný projev vůle, že jim nejsou známy překážky, které by jim bránily uzavřít manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství.*“

Mimo povinnosti týkající se vstupu do manželství jde ale zejména o ustanovení zabývajícími se povinnostmi a právy manželů, které nastávají v momentě uzavření manželství. Tato část občanského zákoníku se rozkládá na celkem 66 ustanoveních, což v porovnání s celým obsahem zákona o registrovaném partnerství, který všeho všudy čítá 17 ustanovení, je opravdu podstatný rozdíl a opět se dostáváme k závěru, jaký stín méněcennosti a nedůležitosti to na institut registrovaného partnerství vrhá. Ačkoliv se tento nepoměr snaží občanský zákoník „napravit“ ustanovením § 3020 („*ustanovení částí první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů*“), reálně na něj nelze brát vážný

¹³² *Uzavření manželství* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2020. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>

¹³³ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého. s. 16

zřetel minimálně kvůli části týkající se manželského majetkového práva, které pro registrované partnery není totožné (viz podkapitola níže).

3.3 Rozdíly mezi registrací a manželstvím

V této podkapitole bych rád (jako již jiní autoři a odborníci) poukázal na rozdíly existující v českém právním řádu mezi instituty registrovaného partnerství a manželství. Nejprve bych rád uvedl několik, řekněme, náhodně vybraných rozlišností s následným porovnáním v tabulkách vzhledem k tomu, že tento způsob diferenciací dává možnost přehledného zobrazení několika konkrétních rozdílů, a to stručně a jasně.

Na úvod této části práce považuji za velmi významné zmínit Ústavu České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.), jejíž preambule zní následovně: „*My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, v čase obnovy samostatného českého státu, věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé, odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody jako **vlast rovnoprávných, svobodných občanů**, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku, jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti, jako součást rodiny evropských a světových demokracií, odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství, odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu, prostřednictvím svých svobodně zvolených zástupců přijímáme tuto Ústavu České republiky.*“ Také Listina lidských práv a svobod, jakožto druhý ústavní zákon, ve svém prvním článku uvádí, že „**lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech**“. Z tohoto pro mne a pravděpodobně pro mnohé další vyvstává zejména jedna konkrétní myšlenka či spíše otázka – jak je ve společnosti, která ve svých dvou nejdůležitějších a nejsilnějších zákonech hovoří o rovnosti v právech, možné, že její občané si zkrátka a jednoduše právně rovni nejsou?

Láska je jen jedna – není hetero a homo verze. Stejnopohlavní páry žijí úplně běžné partnerské životy jako většina, mají stejné radosti i starosti. Proto není důvod, aby stát rozlišoval mezi homo a hetero svazky.¹³⁴ Spousta lidí si myslí, že registrované partnerství je vlastně manželství pro gaye a lesby. Mezi oběma institucemi ale existuje řada rozdílů, a ne

¹³⁴ Proč manželství [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/proc_manzelstvi

malých. Jak na symbolické, tak na praktické rovině. A samozřejmě i ve vztahu k dětem.¹³⁵ Skoro čtvrtina lidí v Česku si myslí, že registrované partnerství a manželství se liší pouze v názvu. Dalších 46 procent o rozdílech něco tuší, ale myslí si, že jde jen o maličkosti. Mýlí se bohužel všichni.¹³⁶

Registrované partnerství je sice institut podobný manželství, ale s nižším rozsahem práv a povinností. Český stát tím bohužel dává dost jasně najevo, že svazek dvou osob stejného pohlaví je něco méně. Z gayů i leseb žijících v dlouhodobých, stabilních vztazích tak dělá občany druhé kategorie.¹³⁷

Za jeden z prvních rozdílů mezi registrací a manželstvím lze uvést „pouhou“ **část „registračního“ obřadu**, kdy „*partnerům není, na rozdíl od manželů, uloženo žít spolu a být si věrni.*“¹³⁸ Také samotný proces **registrace se provádí na úřadě**, stejně jako když si třeba jdete zaregistrovat auto. U registrace nejsou žádní svědci, prostě to jen sepíše matrikář. Partneři si mohou zorganizovat obřad, který vypadá jako svatební, ale je to prostě jen divadlo.¹³⁹

Dalším rozdílem je **společné jmění partnerů** a společná odpovědnost za závazky, které v případě uzavření registrovaného partnerství nevzniká automaticky jako v případě uzavření manželství. Věci nabyté během registrovaného partnerství jsou buď v individuálním vlastnictví jednoho z partnerů anebo v jejich podílovém spoluvlastnictví rovným dílem.¹⁴⁰

Registrovaní partneři nemají nárok na **vdovský důchod**. Po smrti partnera či partnerky, s nímž prožijí třeba desítky let, tak budou muset vyžít z jediného příjmu (důchodu). Zatímco

¹³⁵ Rozdíly mezi manželstvím a registrací [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>

¹³⁶ Registrované partnerství není manželství [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2017. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/registrovane_partnerstvi_neni_manzelstvi

¹³⁷ Znáte rozdíl mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím? Možná budete překvapeni [online]. Prague Pride, 2017. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/134-znate-rozdil-mezimanzelstvim-a-registrovanym-partnerstvim-mozna-budete-prekvapeni>

¹³⁸ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého. s. 42

¹³⁹ Znáte rozdíl mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím? Možná budete překvapeni [online]. Prague Pride, 2017. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/134-znate-rozdil-mezimanzelstvim-a-registrovanym-partnerstvim-mozna-budete-prekvapeni>

¹⁴⁰ Základní rozdíly: Registrované partnerství a manželství [online]. Můj-právník.cz, Právní řešení on-line, 2014. PÁNKOVÁ, Hana. [cit. 21.3.2021]. Dostupné z: <https://muj-pravnik.cz/zakladni-rozdily-mezii-instituty-registrovane-partnerstvi-a-manzelstvi/>

sousedka od vedle, již zemřel manžel, bude pobírat vdovský důchod a její životní situace tedy bude mnohem jednodušší.¹⁴¹

Existence partnerství není (*sice*) překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěřeni jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků, tak aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. **Trvajícím partnerství nicméně brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.**¹⁴² **Děti v duhových rodinách mají z tohoto důvodu méně práv a jsou vystaveny nejistotě.** Základní problém je, že ačkoli dítě vychovávají obě ženy nebo oba muži stejně, často již od narození nebo brzo po něm, je zákonným rodičem jen jeden z nich. Zákon zakazuje lesbickým a gay párům, aby se společně staly zákonnými rodiči (a to formou přiosvojení¹⁴³ nebo osvojení). Tím ale zákon dělí rodiče dítěte na plnohodnotného (právního) rodiče, a toho druhého, faktického, ale právem neuznaného rodiče. To má mnoho negativních dopadů na dítě, a to zejména v traumatických situacích, kdy se něco stane právem uznanému rodiči nebo se vztah rodičů rozpadne. Dítě nemá ze zákona právo po faktickém rodiči dědit, nemá nárok na sirotčí důchod, pokud faktický rodič zemře. Pokud se partneři rozejdou, nemá dítě nárok na alimenty od faktického rodiče (dítě tedy například zůstává s právním rodičem odkázané na jeden plat) a zároveň nemá automaticky právo se s ním po rozchodu vídat a člověk, který ho celý život vychovával tak může z jeho života zmizet ze dne na den. Pokud právní rodič dítěte zemře, nemá faktický rodič žádná automatická práva ani povinnosti pokračovat v péči o dítě. Faktický rodič nemá na druhou stranu všechna práva, která potřebuje k řádné péči o dítě – např. nemá právo na informace o zdravotním stavu, nemůže automaticky vystupovat ve škole jako rodič dítěte apod. Pokud se partneři rozejdou, nemá právo na úpravu styku s dítětem. Může se sice stát pěstounem nebo poručníkem, ale o tom musí rozhodovat soud, nestává se jím automaticky. Soudní řízení může trvat dlouho, různé osoby ho můžou zdržovat a komplikovat, a to dítěti jistě neprospívá.¹⁴⁴

¹⁴¹ *Znáte rozdíl mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím? Možná budete překvapeni* [online]. Prague Pride, 2017. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/134-znate-rozdil-mezimanzelstvim-a-registrovanym-partnerstvim-mozna-budete-prekvapeni>

¹⁴² NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého. s. 43

¹⁴³ *Přiosvojení = osvojení druhým, nebiologickým rodičem biologického dítěte partnera, přičemž nedojde ke zrušení původních (pokrevních a úředních) vazeb ke druhému biologickému rodiči (možné pouze v manželství).*

¹⁴⁴ *Důvody, proč je manželství pro všechny správné a důležité* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/duvody_a_odpovedi

Tabulka 3 – srovnávací tabulka „symbolických“ či pocitových rozdílů

MANŽELSTVÍ	REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ
„Symbolické“, pocitové rozdíly	
„Manželé“	„Registrovaní partneři“
Manželství je základním kamenem rodinného práva.	Registrované partnerství je administrativním úkonem.
Snoubenci se mohou vzít na téměř jakékoli matrice.	Registrovaní partneři jen na 14 určených úřadech.
Dva svědci.	Beze svědků.
Prohlášení činí před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva.	Pouze před matrikářem.
Manželstvím získávají manželé příbuzné, například švagry a švagrové, jejichž vztah zákon uznává.	Tyto vztahy zákon neuznává.

Zdroj – vlastní zpracování dle: *Rozdíly mezi manželstvím a registrací* [online]. Jsme fěr, manželství pro všechny, 2021. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>

Tabulka 4 – srovnávací tabulka praktických rozdílů

Praktické rozdíly	
Pracovní volno 2 dny na svatbu.	Není.
Automaticky vzniká společné jmění manželů. Jeho existence zlehčuje život manželů, kteří si nemusí ke všemu udělovat plnou moc. Také znamená, že na manžela může při dědění připadnout větší podíl než na registrovaného partnera.	Nevzniká, partneři jsou jen podíloví spoluvlastníci. Není žádná úprava vypořádání majetku v případě rozpadu vztahu.
Při uzavření sňatku si snoubenci mohou určit, jaké společné příjmení budou používat.	Nelze, je třeba žádat dodatečně po registraci.
Mají nárok na vdovský a vdovecký důchod.	Nemají.
Po úmrtí manžela přechází na manžela nárok na různé dávky (důchod, nemocenské atd.).	Nepřechází.

Zdroj – vlastní zpracování dle: *Rozdíly mezi manželstvím a registrací* [online]. Jsme fěr, manželství pro všechny, 2021. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdily>

Tabulka 5 - rozdíly ve vztahu k dětem

<i>Rozdíly ve vztahu k dětem</i>	
Manžel může přisvojit dítě druhého manžela (například z předchozího vztahu).	Nelze.
Mohou společně osvojit dítě z ústavu.	Nelze.
Mohou být společnými pěstouny.	Nelze.
<i>Nemožnost společně osvojit dítě nebo přisvojit dítě druhého partnera způsobuje, že zákonem uznaným rodičem („zákonný rodič“) může být vždy jen jeden z páru, byť se o dítě starají oba stejně. Ten druhý („faktický rodič“) je z hlediska práva vůči dítěti téměř cizím člověkem. To způsobuje například tyto problémy:</i>	
Podmínkou rozvodu je úprava vztahů k dětem.	Není upraveno. Děti jsou v případě rozpadu vztahu v právním vakuu.
Po rozvodu mají automaticky nárok vídat se nadále s faktickým rodičem a jeho rodiči, tedy prarodiči.	Není upraveno. Děti mohou ze dne na den ztratit kontakt s faktickým rodičem a se svými prarodiči z jeho strany.
Po rozvodu mají nárok na výživné i od faktického rodiče.	Není upraveno. Faktický rodič nemusí přispívat na jejich výchovu. Děti se tak ocitají v ohrožení chudobou. Zákonný rodič je ze dne na den odkázán na jeden plat.
Děti mají nárok na sirotčí důchod po svém rodiči.	Děti tento nárok nemají ve vztahu k faktickému rodiči.
Oba rodiče mohou vystupovat jako rodiče vůči školním zařízením, např. vyzvedávat dítě ze školy, chodit na třídní schůzky atd.	Pouze zákonný rodič má automaticky na toto právo. Faktický rodič je odkázaný na benevolenci školy nebo na plné moci.
Oba rodiče mohou získat všechny informace o zdravotním stavu dítěte, být s ním v průběhu hospitalizace, podílet se na jeho léčbě.	Pouze zákonný rodič má toto právo. Hrozí nebezpečí ohrožení zdraví dítěte, pokud bude v kritické situaci k dispozici pouze faktický rodič.
Dítě dědí po obou rodičích ze zákona a zároveň je nepominutelným dědicem.	Nelze. Po faktickém rodiči děti ze zákona nedědí. I kdyby je faktický rodič uvedl v závěti, nebudou mít postavení nepominutelného dědice.

Zdroj – vlastní zpracování dle: *Rozdíly mezi manželstvím a registrací* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/rozdilky>

Institut registrovaného partnerství znamená nedůstojné a nespravedlivé postavení pro statisíce lidí v České republice. Není pravdou, že jde o problém hrstky lidí. V populaci je zhruba 5-10 % gayů a leseb (což nezahrnuje např. ani bisexuály), tedy minimálně 500.000 až 1.000.000 lidí v České republice je gay nebo lesba. Tito lidé mají své rodiče a jiné příbuzné, své děti, přátele. A tito lidé jim přejí to nejlepší a chtějí, aby byli šťastní. Tedy konzervativním odhadem minimálně třetina populace, tři miliony lidí, budou přímo pozitivně ovlivněni, pokud zrušíme zákaz manželství pro gaye a lesby. **Nikomu to neublíží a spoustě lidí to pomůže.**¹⁴⁵

Požadavkem manželství si gayové a lesby nevymínají žádné privilegium. Hlásí se pouze o stejné právo, které ostatní lidé dostávají automaticky. Zpřístupněním manželství pro páry stejného pohlaví nikdo nepřijde o svá práva, nikomu vznikne škoda či újma.¹⁴⁶ Mimoto je třeba připomenout, že lesby a gayové mají všechny občanské povinnosti jako ostatní lidé, například platí stejné daně. I proto by měli mít všechna občanská práva jako ostatní.¹⁴⁷

Manželství je symbolické, veřejné a formální deklarování a zároveň uznání vztahu dvou lidí. Přináší s sebou i mnoho praktických výhod a poskytuje ochranu dětem, které manželé vychovávají. Pokud stát lesbickým a gay párům zakazuje vstupovat do manželství, říká jim tím, že jejich vztah není hoden stejného symbolického uznání, že nemají nárok na praktické výhody s tím spojené, a že děti, které vychovávají, si nezaslouží stejnou ochranu jako děti v jiných rodinách. **Jediným důvodem tohoto zákazu je pohlaví dvou lidí, kteří se milují.**¹⁴⁸ Česká republika je v tomto ohledu velmi pokrytecká. Na jedné straně vyžaduje od nebiologických rodičů (partnerů) přijetí 100centní odpovědnosti a vyživovací povinnosti, na straně druhé, jelikož nedovoluje např. přisvojení, tomuto sociálnímu rodiči nechce zavdat žádná práva.

¹⁴⁵ *Důvody, proč je manželství pro všechny správné a důležité* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/duvody_a_odpovedi

¹⁴⁶ *Znáte rozdíl mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím? Možná budete překvapeni* [online]. Prague Pride, 2017. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/134-znate-rozdil-mez-manzelstvim-a-registrovanym-partnerstvim-mozna-budete-prekvapeni>

¹⁴⁷ *Důvody, proč je manželství pro všechny správné a důležité* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/duvody_a_odpovedi

¹⁴⁸ Tamtéž, [cit. 22.3.2021].

Existuje nicméně jedna věc, kterou mají registrovaní partneři oproti manželům jednodušší. Tou je rozvod. Jak jsem již uvedl, partneři nemají společné jmění nebo děti, tudíž není zas tak „o co se dohadovat“. ¹⁴⁹

Právně je možné současnou situaci narovnat změnou tří slov v občanském zákoníku. Ale je to na poslancích a poslankyních, zda rozhodnou pro rovné sňatky a Česko se tak díky nim stane moderní a sebevědomou zemí, která lidi nedělí na kategorie. Jednoduché řešení, na které čekají statisíce lidí a tisíce rodin. V legislativě už ho má celkem 30 států světa, celá západní Evropa, a dokonce i řada jihoamerických států. Třeba v Holandsku se gayové a lesby berou už od roku 2001. Žádná ze zemí přitom nehlásí s přijetím zákona jakékoli problémy. Naopak třeba v konzervativní Velké Británii, Dánsku a Švédsku došlo zlepšením atmosféry ve společnosti k poklesu sebevražd mladých lidí, což sociologové a socioložky dávají do souvislosti se zákonem o manželství. ¹⁵⁰

3.4 Homosexuální rodičovství

Tématika homosexuální rodiny „je jakýmsi lakmusovým papírkem tolerance společnosti“ a za posledních dvacet let zaujímá významné postavení ve společenských otázkách rovnoprávnosti sexuálních menšin, diskriminace a lidských práv. Navzdory mnohým hlasům proti homoparentalitě, spojovaným s otázkami normality, je existence gay a lesbických rodin reálným jevem, který lze jen těžko popřít. To, že homosexuálové děti vychovávají, je skutečnost mající ve společnosti své místo ať už se jedná o jev společnosti přijímaný či zavrhaný. ¹⁵¹

Homosexuální rodičovství, tedy výchova dětí stejnopohlavními páry je problematikou bezprostředně související se základním pojmem každé společnosti – **rodina**. „*Máme určitou představu – získanou socializací, vlastní zkušeností, mediálními obrazy apod. – toho, co je rodina. Ale jen těžko bychom ji dokázali definovat. Pokud ano, byla by to definice buď dosti abstraktní, nebo by vycházela z individuální zkušenosti.*“ ¹⁵²

¹⁴⁹ Srov. Znáte rozdíl mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím? Možná budete překvapeni [online]. Prague Pride, 2017. [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/134-znate-rozdil-mezi-manzelstvim-a-registrovanym-partnerstvim-mozna-budete-prekvapeni>

¹⁵⁰ Je čas na manželství pro všechny [online]. Jsme fěr, manželství pro všechny, 2021. [cit. 30.3.2021]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/>

¹⁵¹ HAVLOVÁ, Lucie. *Gay pěstounství jako varianta rodinného společenství (Případová studie gay páru majícího v pěstounské péči dvě děti)*. Praha, 2015. Diplomová práce. Pražská vysoká škola psychosociálních studií. s. 11-12

¹⁵² SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 106

Model moderní rodiny, tedy manželský pár muže a ženy, kteří jsou spolu dobrovolně a mají své biologické děti, i v dnešní vyspělé společnosti znamená určitou (abstraktní) představu o ideálu rodiny, velice často jde také o spojení s termínem „tradiční“.¹⁵³

Nejčastěji je rodina charakterizována jako původní a nejdůležitější sociální skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury a základní ekonomickou jednotkou. Je významným stabilizujícím prvkem, jenž zajišťuje společnosti soudržnost. Její společenský význam je nezastupitelný a z toho důvodu je pod ochranou státu a chráněna zákonem. Je tradičním prostředím utváření a reprodukce sociálních vztahů, ale také produktem a zrcadlem společnosti, adaptuje se na společenské změny a současně společnost spoluutváří.¹⁵⁴ Hlavní funkce rodiny tkví především v péči o děti. Rodina je ve všech kulturách považována za základní jednotku každé lidské společnosti. Pro dítě je prvním modelem společnosti, se kterým se ve svém životě setkává. Z hlediska udržení lidské populace je rodina také velice významným činitelem. Rodina by měla dítěti zprostředkovat správný vývoj v jeho kultuře a společnosti, měla by také vytvořit vztahovou síť s předchozími generacemi. Vytváří sociální citění dítěte, čímž myslíme to, jak bude dítě komunikovat s okolím, jak se bude chovat k ostatním lidem a tvorům, budoucí vztahy k ostatním skupinám osob a to, jak se bude začleňovat do společnosti. Kromě rozvoje tohoto citění se rodina podílí na utváření hodnotového žebříčku dítěte.¹⁵⁵

Stejně jako dochází ke změnám ve společnosti, dochází ke změnám i v rodině. Současná zkušenost je zkušeností nejen dětí a jejich biologických rodičů, ale i zkušeností s rozvedenými rodiči, rodiči znovu sezdánými, kde jen jeden je biologickým rodičem dětí, s rodiči samovychovávajícími (samoživiteli), rodiči pěstounskými, rodiči adoptivními, zkušeností, kdy biologičtí rodiče nejsou sociálními rodiči a jejich roli nahrazují různé formy ústavní péče.¹⁵⁶ Také dnes narůstá počet nesezdaných manželství, jednotlivci či páry čím dál častěji podstupují umělé oplodnění a není výjimkou ani „záměrně svobodná matka“, tedy ta, která má dítě s mužem, s nímž nepočítala pro budoucí vztah, nebo dítě adoptovala či přijala do pěstounské péče. V poslední době postupně roste i počet osamělých otců, kteří mají ve své péči děti po rozvodu nebo po úmrtí matky. Dochází také k výchově dětí prarodiči

¹⁵³ Srov. SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 107-108

¹⁵⁴ FILÁKOVÁ, Erika. *Homosexuální rodičovství jako prostor pro disruption tradičních kulturních hodnot*. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. s. 10

¹⁵⁵ BLAŽKOVÁ, Jana. *Rodičovství homosexuálních párů v České republice*. Pardubice, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. s. 22

¹⁵⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 109

nebo k osvojení dítěte starším sourozencem.¹⁵⁷ Pokud tedy „moderní“ rodinu vnímáme jako tradiční, pak tyto formy rodin se často označují jako „alternativní“.¹⁵⁸

Určitá část široké veřejnosti, politiků atp. spatřují v přiznání partnerských a rodičovských práv stejnopohlavním párům jakési ohrožení této tradiční, moderní rodiny. Mají za to, že by tím došlo ke krizi předjímající konec tradiční rodiny. Jiní odborníci se s tímto nicméně neztotožňují a podotýkají, že pokud k nějaké takového krizi má dojít, zcela určitě nebudou na vině stejnopohlavní páry, nýbrž zdroje a důvody uvedené v předchozím odstavci.¹⁵⁹

Rodičovství je jednoznačně spjato s termínem rodiny a lze jej vnímat ve třech možných rovinách. První je rovina psychologická, tedy že rodič dítěti poskytuje výchovu a lásku bez ohledu na to, zda dítě biologicky zplodil, jde o vnitřní přijetí dítěte za vlastního. Druhou rovinou je biologické rodičovství, kdy rodič dítěte je jeho biologickým rodičem, dítě společně s dalším rodičem zplodil. Biologické rodičovství se samozřejmě ne vždy rovná rodičovství psychologickému vzhledem např. k případům týraní dětí ze strany rodičů. Třetí rovina je nazývána rovinou právní, kdy rodičem je ten, koho zákon za rodiče dítěte považuje. Často tedy funguje rovnice právní rodič = biologický rodič, zde je nicméně vhodné uvést případ osvojení, kdy se právním rodičem stává osoba, která dítě nezplodila.¹⁶⁰

Dítě samotné přijímá za rodiče toho, kdo se k němu chová jako matka nebo otec bez ohledu na to, jestli je rodič biologický nebo ne. Důležité je, aby rodič poskytoval dítěti pocit jistoty a oporu. Pro nás je také důležitá informace, že pečovatelský postoj k dětem se nevyskytuje pouze u žen, ale zcela přirozeně i u mužů. Mateřské a otcovské chování se tak často příliš neliší např. vzhledem k tomu, že budoucí postoje rodičů k dítěti, ať už biologických nebo sociálních, se vytváří během celého jejich předchozího života.¹⁶¹

Vzhledem k výše uvedenému je patrné, že **homosexuální rodičovství** či „homoparentalitu“ lze zařadit jako další formu alternativní rodiny, která ovšem v našich poměrech není úplně běžná vzhledem ke skutečnosti, že ji zákon přímo nedovoluje či

¹⁵⁷ FILÁKOVÁ, Erika. *Homosexuální rodičovství jako prostor pro disrupci tradičních kulturních hodnot*. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. s. 19.

¹⁵⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 109

¹⁵⁹ Srov. tamtéž, s. 110

¹⁶⁰ Srov. BLAŽKOVÁ, Jana. *Rodičovství homosexuálních párů v České republice*. Pardubice, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. s. 22-23

¹⁶¹ Tamtéž, s. 23

dokonce můžeme říci, že ji určitým způsobem znemožňuje (minimálně ji roky znemožňoval).

V parlamentu ČR již téměř 3 roky „leží“ novela o manželství, tedy zákon, který by umožnil stejnopohlavním párům uzavírat manželství se všemi právy a povinnostmi, které k tomu náleží, včetně rodičovství.¹⁶² Pokud by došlo k přijetí této novelizace, stejnopohlavní páry by tak měly (krom jiných práv z manželství vyplývajících) možnost adopce. Tento krok by se zdál minimálně logický vzhledem k situaci, že v České republice (i přes častý odpor veřejnosti) stejnopohlavní páry děti prokazatelně vychovávají, nicméně se tak děje bez právní ochrany dítěte a bez právní ochrany sociálního/„nezákonného“ rodiče. *„Zákon zakazuje lesbickým a gay párům, aby se společně staly zákonnými rodiči (a to formou přiosvojení nebo osvojení). Tím ale zákon dělí rodiče dítěte na plnohodnotného (právního) rodiče, a toho druhého, faktického, ale právem neuznaného rodiče. To má mnoho negativních dopadů na dítě, a to zejména v traumatických situacích, kdy se něco stane právem uznanému rodiči nebo se vztah rodičů rozpadne.“*¹⁶³

Čísla vycházející z analýzy ze sčítání lidí, bytů a domů z roku 2011 hovoří o tom, že v domácnostech (rodinách), kde se deklarovaly dvě osoby stejného pohlaví jako partneři, žije v Česku 925 dětí.¹⁶⁴ V této době aktuálně probíhá sčítání lidu, domů a bytu 2021, přičemž vzhledem k určitému vývoji české společnosti předpokládám, že dětí, které vychovávají stejnopohlavní páry, je dnes mnohem více. A tyto děti nechává stát v zásadě „na holičkách“.

Sexuální orientace nemá žádný vliv na schopnost být dobrým rodičem. Existují desítky výzkumů, které toto potvrzují. Klíčové pro zdravý vývoj dítěte je, aby mělo rodiče, kteří ho milují, věnují se mu a zároveň dokáží řešit problémy a jsou si vzájemně oporou. Stejnopohlavní páry navíc aktivně zajišťují dětem různé vzory (strýcové/tety, dědečkové/babičky, učitelé/učitelky, starší kamarádi/kamarádky a sourozenci atd.). Výzkumy dětí s dvěma otci či matkami ukázaly, že v jejich vývoji a zdraví neexistují rozdíly

¹⁶² *Dvě matky nebo dva otcové? Obavy o dobro dětí v těchto rodinách jsou neopodstatněné, ukazují výzkumy* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 25.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/nazory_odborniku

¹⁶³ *Důvody, proč je manželství pro všechny správné a důležité* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 25.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/duvody_a_odpovedi

¹⁶⁴ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 110

v porovnání s dětmi z rodin heterosexuálních. Renomované světové asociace psychologů, psychiatrů či pediatriů vydaly již před časem v tomto ohledu jasné stanovisko.¹⁶⁵

3.4.1 Podoby stejnopohlavního rodičovství

Vzhledem ke skutečnosti, že adopce osobám homosexuální orientace není umožněna, vyvstává zde otázka, odkud se vlastně děti v péči páru osob stejného pohlaví berou? Je třeba si uvědomit, že je tu několik rovin – vedle formy soužití onoho páru (manželství, registrace, bez úředního uznání), je hlavní to, o jaké děti jde (biologické či adoptované).¹⁶⁶

Získání dítěte do péče může nastat některým z následujících způsobů:

- jeden z partnerů/partnerek si do homosexuálního vztahu přináší dítě z předchozího vztahu heterosexuálního (v současnosti nejčastější způsob),
- umělé oplodnění (pro lesbické ženy, dříve v Česku možné, aktuálně nikoliv (žádost o umělé oplodnění musí žena podat společně se svým partnerem), možné ale podstoupit v cizině¹⁶⁷),
- dohoda o pořízení společných dětí mezi gay a lesbickým párem,
- „darování“ spermatu – kamarád (často gay) poskytne sperma pro oplodnění jedné z lesbických partnerek, může být, ale zpravidla nebývá uveden jako otec v rodném listě, (matkou je vždy jen biologická matka, partnerka nikoliv),
- „darování“ dítěte – kamarádka počne s jedním z gay páru dítě, kterého se buď zřekne, nebo ho nechá ve výchově páru (v tomto případě je matka vždy v rodném listě, dítě je toho muže, který je napsaný v rodném listě, nikoliv gay páru),
- ve Spojených státech je možné v některých agenturách (nejen pro homosexuální páry) vybrat z databanky vajíčko i spermii, a dokonce si zaplatit ženu, která dítě odnese a poté předá páru (tzv. profesionální matky, příp. externí rodičky),
- adopce/osvojení individuální¹⁶⁸ (tedy v případě registrovaného partnerství či soužití partnerů, kteří nejsou sezdání, může dítě osvojit jen jeden z nich¹⁶⁹, nicméně při

¹⁶⁵ *Společné stanovisko českých odborníků* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 25.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/nazory_odborniku

¹⁶⁶ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 112

¹⁶⁷ *V tomto případě ale český právní řád neuznává rodičovství obou osob stejného pohlaví vzniklé v cizině, takže takové dítě nezíská český rodný list s oběma rodiči* – SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 113

¹⁶⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 18

¹⁶⁹ *Adopce nebo-li Osvojení* [online]. Středisko náhradní rodinné péče, nejlíp je mi doma, 2021. [cit. 26.3.2021]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/adopce-nebo-li-osvojeni>

velkém množství žadatelů a žadatelek ze strany heterosexuálních párů, je tato možnost spíše nereálná¹⁷⁰),

- pěstounství individuální (pěstounem se opět může stát pouze jeden z partnerů).

Další variantou může být také dohoda mezi gay a lesbickým párem o početí společného dítěte – tzv. sdílené rodičovství. Zde je otcem a matkou oficiálně vždy jen jeden z každého páru, a tak má dítě dva biologické rodiče různého pohlaví, má je také jako legální rodiče, nicméně de facto má čtyři sociální rodiče. Tyto páry se zpravidla sestehovávají do blízkého sousedství, aby dítě mělo blízko ke všem rodičům. Nezřídka, jak ukazují výzkumy ze zahraničí, si páry pořizují děti více a v onom biologickém rodičovství se vystřídají.¹⁷¹

Po 10 let (2006-2016) v Česku dokonce existovala paradoxní situace, kdy o individuální adopci sice mohla jakákoliv způsobilá osoba žádat, avšak nikoliv pokud vstoupila do registrovaného partnerství a stala se „registrovanou“, v této situaci jí bylo toto právo odebráno. V usnesení z roku 2016 Ústavní soud dospěl k závěru, že:

„Napadené zákonné ustanovení odporuje právu na lidskou důstojnost. Pokud je totiž založeno na tom, že z určitého práva vylučuje určitou skupinu osob jen proto, že se rozhodly uzavřít registrované partnerství, činí z nich de facto jakési osoby „druhého řádu“ a dává jim bezdůvodně určité stigma, které evokuje představu o jejich méněcennosti, zásadní odlišnosti od ostatních a zřejmě i o neschopnosti se – oproti osobám jiným – náležitě postarat o děti. Ústavní soud proto uzavírá, že napadeným zákonným ustanovením, kterým byla jedna skupina osob (registrovaní partneři) zcela nedůvodně vyloučena z možnosti osvojení dětí, dochází ve svých důsledcích k zásahu do jejich lidské důstojnosti a též k porušení jejich práva na ochranu soukromého života.“¹⁷²

Jak již bylo podrobně popsáno také v předchozí kapitole, české právo uznává za rodiče pouze jednoho z páru, a to i bez ohledu na to, že dítě žije s oběma již od mala. Tyto děti tak nejenže nemají právně dva rodiče, ale také nemají právo po druhém rodiči na dědictví ze zákona, sirotčí důchod, výživné atd. Z odborného hlediska tento stav nepřináší dětem nic dobrého, pouze stres a nejistotu.¹⁷³

¹⁷⁰ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 112

¹⁷¹ Tamtéž, s. 113

¹⁷² *Rodičovství párů stejného pohlaví* [online]. Queergeography, 2018. [cit. 27.3.2021]. cit. dle Ústavní Soud, 2016, Miroslava Sedláčková, tisková mluvčí. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rodicovstvi-paru-stejneho-pohlavi/>

¹⁷³ *Společné stanovisko českých odborníků* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 25.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/nazory_odborniku

3.4.2 Kritika duhových rodin

Gay a lesbické rodičovství a zejména otázka osvojení nezletilých dětí homosexuálními partnery jsou, pokud jde o práva homosexuálů, resp. registrovaných partnerů, nejaktuálnějšími, ale zároveň také bezpochyby nejkontroverznějšími tématy, neboť i ti, kteří akceptují či podporují uzavírání svazků párů stejného pohlaví, ne vždy zauímají kladný postoj k homoparentalitě.¹⁷⁴ Proti gay a lesbickému rodičovství se nestaví jen lidé s homofobními postoji. Vysvětlení je jednoduché. Na gay a lesbické rodiny nejsme ještě zvyklí, většina z nás žádnou takovou rodinu ani nezná, a proto je někdo může vnímat jako něco „nepřirozeného“. Není náhodou, že největší odpor vůči stejnopohlavnímu rodičovství kladou lidé s varováním před „prolomením přirozeného řádu“. Tito politici zastávají universalistický světonázor, který připouští jen jednu-jedinou tradiční pravdu, jeden-jediný nejlepší pro všechny etický a životní ideál, jeden-jediný model rodiny – ovšem na úkor všech jiných již existujících a fungujících modelů koexistujících v moderní pluralitní společnosti.¹⁷⁵

V odborné literatuře a v rámci mnoha komentářů se opakovaně objevuje řada argumentů proti výchově dětí v homosexuální „rodině“. Napadána bývá nespolehlivost statistických průzkumů a s tím spojená neoprávněná generalizace jejich výsledků, problematičnost homosexuálních osob vyplývající z jejich specificky nestandardního chování a v neposlední řadě je obhajováno udržení a záchrana „tradičního modelu rodiny“. Vyjmenovaným argumentacím by šlo zpětně zase oponovat, ať už dokazováním věrohodnosti metod matematické statistiky či rozбором, nakolik zásadní roli v dnešním světě má onen „tradiční model rodiny“, a zda je takový status vůbec ještě většinovým trendem, když se téměř polovina veškerých manželství rozpadá.¹⁷⁶

Odpůrci zrovnoprávnění vztahů a rodičovských práv osob stejného pohlaví často užívají argument domnělé vyšší kvality „tradiční rodiny“, kdy na základě svého přesvědčení, nikoliv

¹⁷⁴ JANÁKOVÁ, Barbora. *Registrované partnerství*. Praha, 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 53

¹⁷⁵ *Gay a lesbické rodičovství jako politické téma* [online]. Džamila Stehlíková, 2011. [cit. 31.3.2021]. Dostupné z: <http://www.dzamilastehlikova.cz/8388/286/clanek/gay-a-lesbicke-rodicovstvi-jako-politicke-tema/>

¹⁷⁶ VLČKOVÁ, Ivana. *Výchova dětí homosexuálním párem*. Středoškolská odborná činnost. Masarykovo gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Vsetín, 2007. s. 11

však na základě na důkazech založené vědy, považují rodiny zakládané páry různého pohlaví za kvalitnější než rodiny párů stejného pohlaví.¹⁷⁷

Fenomén kritiky duhových rodin je opředený o stereotypy a předsudky, které zacházejí i tak daleko, že hovoří o úpadku či zásadní změně celospolečenských hodnot, pokud bude osobám stejného pohlaví umožněno rodičovství. Negativní argumenty, které se kolem homoparentálních rodin vyskytují, jsou co do počtu poměrně omezeny a za posledních 15 let se příliš nezměnily. Co je asi zajímavější, že za posledních 15 let je možné tyto protiargumenty díky mnohým kvalitně provedeným výzkumům i longitudinálního charakteru (dlouhodobé studie na stejných rodinách a dětech) jednoduše vyvracet.¹⁷⁸

Zde již k nejčastěji používaným protiargumentům:

1. Dítě v homosexuální rodině se může homosexualitě naučit.

Jde asi o nejméně validní argument – výzkumy probíhající po celé 20. století prokázaly, že homosexuální preference (citová a sexuální) není „nakažlivá“.¹⁷⁹ Na odlehčenou bych rád uvedl, řekněme, takový bonmot jednoho gay aktivisty: „*Když mohli moji heterosexuální rodiče vychovat takového dobrého homosexuála, jako jsem já, proč by homosexuální rodiče nemohli vychovat dobrého heterosexuála?*“¹⁸⁰

Zde bych rád uvedl několik „Hlasů dětí z rodin gayů a leseb“, což je brožura zpracovaná iniciativou Jsme fér – manželství pro všechny, která usiluje o úplné zrovnoprávnění LGBT lidí v Česku (z této platformy také několikrát cituji). Tato brožura představuje slovy dětí, jak vlastně funguje rodina tvořená dvěma ženami či dvěma muži a dítětem. V úvodu nejprve celkem 11 dětí (dnes již spíše dospívajících a dospělých jedinců) v krátkosti představuje své rodiny, přičemž následně odpovídají na otázky položené iniciativou. Jednou z otázek je rovněž tato: „*Bude z tebe také gay/lesba?*“ a zde již několik citovaných odpovědí:

- Aneta (20): „Pro mě je ten dotaz absurdní, normálně se přece nikdo neptá, jestli chceš být gay nebo lesba. Přijde mi to takové odsuzující. Nemůžu to dopředu říct. Buď potkám kluka a zamilujeme se do sebe, anebo potkám holku a zamilujeme se. Líbí se mi kluci, ale když potkám holku, kterou budu mít ráda, tak nebude problém.“

¹⁷⁷ Rodičovství párů stejného pohlaví [online]. Queergeography, 2018. [cit. 27.3.2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rodicovstvi-paru-stejneho-pohlavi/>

¹⁷⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 117

¹⁷⁹ Tamtéž

¹⁸⁰ SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 19

- Rózka (16): „To je myslím to dobrý, co nám naše „zvláštní“ rodiny daly, že to nevidíme tak krátkozrace jako ostatní lidi, máme menší strach experimentovat, víme, že nás doma neodsoudí. Můžeme si ujasnit, jak to chceme do budoucna, spousta lidí se i trápí. My máme větší šanci najít si sami sebe.“
- Jakub (18): „Mně přijde, že když někdo pokládá takovou otázku, že to považuje za vadu lidí, jako by to odsuzoval, záleží přece na tom, jak je to člověk, a ne jak je orientovanej.“
- Ondřej (29): „Tahle otázka vyvolává nekonečné diskuze už dlouho. Já si myslím, že pokud jsou děti vychovány inteligentními rodiči, ať už heterosexuálním nebo homosexuálním párem, a jsou vedeni k otevřenosti a samostatnosti, v určitém věku prostě samy zjistí, kterým směrem je to táhne. Rozhodně si nemyslím, že já bych byl gay proto, že je jím můj otec.“
- František (15): „Je to možné...asi se stejnou pravděpodobností jako z dětí heterosexuálních rodičů.“
- Michaela (27): „Mně to přijde absurdní dotaz, nefunguje to v hetero rodinách, tak proč by to tak mělo být v rodinách gayů a leseb?“

2. Dva muži nebo dvě ženy neposkytují ten druhý vzor.

Děti nejsou prázdné nádoby, do kterých něco nalije tatínek a něco maminka. Když je to syn, tak víc tatínek, když dcera, tak víc maminka. Děti jsou aktivní v utváření vlastní identity a jsou schopné si vzory „vytahovat“ ze svého okolí – od učitelů, starších kamarádů a sourozenců, vedoucích kroužků nebo i z televize. Tento argument vychází z předpokladu, že ženy mají a hrají jen ženské role a muži jen mužské. Ovšem moderní přístup k identitě hovoří o tom, že to, jací jsme a jak vnímáme to, co je mužské a co ženské, se nejen mění v historii a napříč kulturami. Z výzkumů (i např. v Česku, Polášková, 2009) vyplývá, že homosexuální páry si jsou tohoto argumentu vědomy a zajišťují dítěti velkou variabilitu různých vzorů, obzvláště pokud coby ženy vychovávají chlapce. Zároveň je na místě též podotknout, že pokud argumentujeme nedostatečností vzorů, pak se musíme zamyslet nad tím, jaké vzory mají děti dlouhodobě vychovávané osamělými matkami. Těm ale nikdo mít děti nezakazuje a nechce jim je brát.¹⁸¹

¹⁸¹ SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 20

Obavy o nedostatek mužských či ženských vzorů jsou neopodstatněné, variant výchovy dětí je již dnes mnoho a žádný z modelů nevede automaticky dítě k patologickému vývoji nebo jakékoliv dysfunkci. Klíčové pro zdravý vývoj dítěte je, aby mělo rodiče, kteří ho milují, věnují se mu.¹⁸² Vždy záleží na člověku, ne na pohlaví. Děti mají určité potřeby a důležité je, zda mu mohou rodiče tyto potřeby naplnit. Tyto potřeby jsou dítěti schopni uspokojit stejně tak heterosexuální páry jako dvě mámy nebo dva tátové. Důležité také je, aby dítě vidělo, jak a zda jeho rodiče dokáží řešit problémy a konflikty, jak jsou si blízcí a mají se rádi, jak se vzájemně podporují. A pokud takové prostředí vytváří dvě mámy nebo dva tátové, je pro dítě mnohem lepší, než když vyrůstá v prostředí heterosexuální rodiny, ve které toto nefunguje.¹⁸³

3. Dítě potřebuje lásku (biologické) matky.

Dítě potřebuje lásku jako takovou. V určité fázi vývoje (kolem jednoho roku) je navázáno na jednu osobu (matky bývají zpravidla ty, které jsou na blízku, ony to ale bezpodmínečně být nemusejí), později na více osob. Pokud bychom na této potřebě dbali, pak bychom tím zpochybňovali myšlenku osvojování a adopcí vůbec.¹⁸⁴ Existují také ženy, které nechtějí nebo se „od přírody“ neumějí o děti starat, ženy, které se dětí po narození dobrovolně vzdávají, nemají k nim citový vztah. Proto argument bezvýhradnosti mateřské lásky a pouta není tak jednoznačný.¹⁸⁵

O „nutné potřebě“ biologické lásky hovoří také profesor Štěch, který zastává názor, že *„dosavadní praxe totiž upřednostňuje biologickou vazbu před vazbou psychologickou a sociální. Přitom víme, že biologický akt zplození sám ještě mnoho neznamena – až psychologické pouto z něj dělá plnohodnotné rodičovství. A to by mělo být právně kodifikováno i pro případy registrovaných partnerství.“*¹⁸⁶

4. Ostatní se dítěti budou smát, že má homosexuální rodiče.

Toto je, žijeme-li stále v heteronormativním, resp. dokonce homofobním prostředí, argument, na němž je velká míra faktučnosti. Děti z duhových rodin budou spíše vystaveny

¹⁸² *Společné stanovisko českých odborníků* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 29.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/nazory_odborniku

¹⁸³ *Důvody, proč je manželství pro všechny správné a důležité* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 27.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/duvody_a_odpovedi

¹⁸⁴ SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 21

¹⁸⁵ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 118

¹⁸⁶ *Společné stanovisko českých odborníků* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 30.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/nazory_odborniku

posměškům, narážkám, diskriminaci či šikaně.¹⁸⁷ Když bude dítě ve škole nebo v sousedství šikanováno a vysmíváno, že má dva tatínky nebo dvě maminky, pak je nutné se zeptat, jestli to je problém toho dítěte nebo těch rodičů, že je okolí vnímá negativně, nebo to je problém okolí, že neumí reagovat na tuto situaci jinak, než že bude dítěti, které je v tom zcela nevinně, znepríjemňovat život.¹⁸⁸ Jde o přenášení zodpovědnosti za diskriminaci na její oběti. Pokud bychom to chtěli vypointovat, tak argument: „*Nemějte děti, protože my vám je potom budeme šikanovat. A pokud si je pořídíte, tak je šikanovat budeme a vám budeme říkat, že si za to můžete sami,*“ je i pro nezaujatého pozorovatele/ku absurdní.¹⁸⁹

Děti z duhových rodin mají s posměšky různé zkušenosti. Jednoznačně však platí, že problémem není rodinné upořádání samo o sobě, ale nenávistný postoj spolužáček a spolužáků či špatné klima ve škole. Výzkumy ze Spojených států amerických, Velké Británie či Belgie navíc ukazují, že děti z homoparentálních rodin nečelí šikaně o nic častěji než jejich vrstevníci. To však samozřejmě neznamená, že dítě šikaně či posměchu vystaveno nebude – důvodem však může být stejně tak situace, že vyrůstá se dvěma matkami, jako to, že nosí brýle, má zrzavé vlasy či je vyšší než ostatní.¹⁹⁰

Podle výzkumů dělaných na Západě s dnes již dospělými, kteří vyrůstali s homosexuálními rodiči, také vyplývá, že vnímání jimi žitého rodinného modelu okolím jako nenormálního, divného nebo špatného způsobuje, že takové děti jsou více citlivé vůči diskriminaci, daleko spíše mají tendenci se zastat ostatních, kterým se ubližuje, spíše nahlásí šikanu ve svém okolí atp., celkově jsou tolerantnější a vnímavější vůči (nejen sexuálnímu) jinakostem a bezpráví.¹⁹¹

5. Dítě bude vykazovat kázeňské, prospěchové nebo jiné problémy.

Studie Wainrighta (2004) ukazuje, že děti stejnopohlavních párů ve škole fungují stejně jako děti heterosexuálních rodičů, tj. dosahují stejných studijních výsledků i pokroků ve vývoji kognitivních schopností a sebeřízení. Dle stejné studie děti stejnopohlavních párů

¹⁸⁷ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 119

¹⁸⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 21

¹⁸⁹ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 119

¹⁹⁰ *Hlasy dětí z rodin gayů a leseb* [online]. Jsme fěr, manželství pro všechny, 2021. [cit. 30.3.2021]. Dostupné z:

https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/themes/58f3c55578b8e25d5e000000/attachments/original/1613568792/Brozura_Hlasy_deti_2020.pdf?1613568792

¹⁹¹ SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 21

nevykazují zvýšené psychosociální problémy (deprese, úzkosti, nízké sebevědomí...) než děti heterosexuálů a zároveň mezi nimi není častější delikvence, zneužívání návykových látek ani jiná sociální patologie.¹⁹²

6. Má jít o dobro dítěte – to se ovšem rozhodnout nemůže.

Určitá část veřejnosti tvrdí, že pokud by homosexuální pár chtěl adoptovat dítě, které nemá možnost z důvodu nízkého věku o těchto věcech racionálně přemýšlet, mohl by jednat pro své dobro spíše než pro dobro dítěte. Samotné dítě, které je středem zájmu, nemůže plně zvážit výhody a nevýhody života v homosexuální rodině, a proto není vhodné, aby bylo vystavováno tomuto riziku.¹⁹³

Pokud má jít o dobro dítěte, stále platí „univerzální“ formulace, že je vhodnější mít fungující homosexuální rodinu než např. nechat dítě v konfliktní neúplné rodině či dát ho do ústavní péče. Rodiče stejného pohlaví jsou schopni poskytnout dítěti plnohodnotnou rodičovskou lásku a citové zázemí.¹⁹⁴

7. Dítě bude v homosexuální rodině sexuálně zneužíváno.

Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí se větší či menší měrou objevuje ve všech rodinách, bez ohledu na sexuální orientaci rodičů. V České republice bylo, za poslední tři roky¹⁹⁵ nahlášeno více než 21 tisíc případů týrání dětí, což lze, dle odborných odhadů, považovat za pouhou desetinu skutečně páchaných trestných činů na dětech. Nejsou dostupné údaje o tom, zda ke zneužívání dětí dochází v heterosexuálních či homosexuálních rodinách. Dle statistických údajů Dětského krizového centra však více než 70 % dětí bývá sexuálně zneužito svými biologickými příbuznými. Zvýšené potenciální riziko různých forem zneužívání dětí v homosexuálních rodinách tak stále zůstává empiricky nepodloženo.¹⁹⁶

¹⁹² HAVLOVÁ, Lucie. *Gay pěstounství jako varianta rodinného společenství (Případová studie gay páru majícího v pěstounské péči dvě děti)*. Praha, 2015. Diplomová práce. Pražská vysoká škola psychosociálních studií. s. 20

¹⁹³ PETŘÍKOVÁ, Iva. PETŘÍK, Jaroslav. *Kontroverzní témata ve výuce: Adopce dětí homosexuálními páry, homoparentalita – Argumenty* [online]. Metodický portál výchova k občanství, 2021. [cit. 31.3.2021]. Dostupné z: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/pvo/kontroverzni-temata-ve-vyuce-adopce-deti-homosexualnimi-pary>

¹⁹⁴ Tamtéž

¹⁹⁵ Rokem vydání práce je rok 2015, čili autor poukazuje na období let 2012-2014.

¹⁹⁶ HAVLOVÁ, Lucie. *Gay pěstounství jako varianta rodinného společenství (Případová studie gay páru majícího v pěstounské péči dvě děti)*. Praha, 2015. Diplomová práce. Pražská vysoká škola psychosociálních studií. s. 17-18

Zneužívání dětí je strašná věc a velký problém. Pedofilů je u gayů poměrně úplně stejně, jako u heterosexuálů což je zhruba 1-2 % populace. Podle sexuologa Petra Weisse pouze desetina pachatelů, kteří jsou souzeni za sexuální zneužití dítěte, trpí skutečně pedofilní sexuální poruchou. Až 90 % zneužití se dopouštějí lidé (v naprosté většině muži), kterým nebyla pedofilie diagnostikována, ale jsou to osoby s poruchou osobnosti, agresivní nebo závislé na alkoholu.¹⁹⁷ Abychom nestigmatizovali pedofilní lidi a nestrašili jimi, je zde nutné podotknout, že většinu sexuálně motivovaných trestných činů na dětech páchají NEpedofilní jedinci, zpravidla heterosexuální muži (tedy ne homosexuální, jak se často předpokládá), kteří jsou nějakým způsobem frustrovaní a zneužití dítěte používají zpravidla jako kompenzaci této frustrace a ke získání pocitu nabytí moci.¹⁹⁸

V závěru této podkapitoly bych rád několika dalšími myšlenkami shrnul výše popsané, napřed chci ovšem nejprve uvést jednu nedávnou zajímavost, která se odehrála na televizních obrazovkách české společnosti. Televize Nova, která má ve své režii pořad „Výměna manželek“ v druhé polovině března tohoto roku odvysílala díl, ve kterém byl jeden pár tvořený dvěma muži – známým politikem, novinářem a hercem Matějem Stropnickým a jeho partnerem, hercem a dabérem Danielem Krejčíkem. Onu zajímavost spatřuji ve skutečnosti, že do tohoto pořadu se obvykle hlásí ta část české společnosti, která je proti tomu, aby homosexuální páry mohly uzavírat manželství, aby mohly adoptovat děti apod. Divácký sektor obsahuje dle mého názoru širší vzorek společnosti, nicméně i zde je vhodné podotknout, že velká část bude „z tábora proti zrovnoprávnění homosexuálů“. A v tomto díle mohlo celé Česko zjistit, že „vyměněná manželka“, zde homosexuál Daniel, si perfektně rozuměl s „náhradními“ dětmi (kterých bylo celkem 6) a dokázal se o ně v zásadě sám postarat. Děti na něj reagovaly opravdu skvěle – dokonce takovým způsobem, že si ho jako „náhradní maminku“ chtěly ponechat i nadále. Musím říct, že by mne zcela upřímně zajímalo, jaké myšlenky v danou chvíli napadaly právě již zmíněné odpůrce manželství pro všechny a adopce dětí homosexuály. Třeba to byla zrovna takováto událost, která donutila tuto část české společnosti k zamyšlení a dívání se na věci trochu jiným než svým vlastním subjektivním pohledem. V návaznosti na odvysílaný díl známému gay pár dokonce zaslala

¹⁹⁷ *Důvody, proč je manželství pro všechny správné a důležité* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 31.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/duvody_a_odpovedi

¹⁹⁸ SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. Praha a Olomouc, 2010. s. 10

e-mail 9letá holčička Emma, která je umístěna v ústavní péči, s „návrhem adopce“, cit: „Dobrý den, já jsem Emma a je mi 9. Jsem v dětském domově xxx a tety nám pouštěly v televizi *Výměnu manželek s tebou a manželem* a pak jsme se o tom bavili. Říkal jsi, že bys chtěl mít děti, ale že to nejde. Já bych k vám klidně šla, protože ses mi moc líbil. Já mám ráda koně, psy, papoušky, ale možná i divadlo, ale to nevím, protože jsem tam nikdy nebyla a hrady taky, ale taky jsem tam nikdy nebyla. Jo a mě napadlo, jestli pořád chcete dítě a vím, že dva kluci si nás nemůžou vzít, ale možná bych se u tet mohla přimluvit. Nevadilo by mi, kdybyste si mě vybrali. Už musím končit a možná ještě napíšu. Ahoj.“¹⁹⁹ Slova Emmy následně zasáhla celé Česko a připomněla, jak manželství pro všechny může zásadně pomoci dětem jako je Emma získat lásku a zázemí skutečné rodiny. Ať už jí tvoří máma a táta, máma a máma nebo táta a táta.²⁰⁰

Odborná veřejnost již dospěla k jednoznačnému konsensu, že děti vychovávané v rodinách párů stejného pohlaví nejsou nijak znevýhodněné a daří se jim stejně dobře jako těm, které jsou vychovávány v rodinách zakládaných páry rozdílného pohlaví. Případné rozdíly v prosperitě dětí, které různé studie provedené v heteroparentálních i homoparentálních rodinách obvykle nalézají, nevycházejí z pohlaví či sexuální orientace rodičů, ale z jejich socioekonomického zázemí, obecné stability či jiných faktorů, nezávislých na pohlaví či sexuální orientaci rodičů.²⁰¹ Hodnoty, které rodina svým dětem vštěpuje a způsoby, jakými to dělá, včetně generových a rodičovských rolí, nejsou závislé na sexuální orientaci rodičů.²⁰²

Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu zastává názor, že každé dítě by mělo mít právo žít s rodiči, kteří jej láskyplně vychovávají. Těmi mohou být v některých případech i dvě ženy, eventuálně dva muži. Domnívají se, že je účelné, aby i druhý, sociální, tzv. nebiologický rodič, který se o dítě několik let stará, měl garantována stejná práva a povinnosti, jako je tomu u rodičů heterosexuálních.²⁰³ 64 % Čechů a Češek si myslí, že pro

¹⁹⁹ *Klidně bych k vám šla, napsala Stropnickému a Krejčíkovi dívka z dětského domova* [online]. iDNES.cz., 2021. [cit. 12.4.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/dan-krejcik-matej-stropnicky.A210409_153425_ona-vztahy_jup?

²⁰⁰ *Manželství pro všechny* [online]. Jsme fér, 2021. [cit. 12.4.2021]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/jsmefer/posts/1529666990558123>

²⁰¹ *Rodičovství párů stejného pohlaví* [online]. Queergeography, 2018. [cit. 27.3.2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rodicovstvi-paru-stejneho-pohlavi/>

²⁰² KUNHARTOVÁ, Daniela. *Jak se žije homosexuálům v českém školství*. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita. s. 56

²⁰³ *Společné stanovisko českých odborníků* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 30.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/nazory_odborniku

dítě je důležité mít dva milující rodiče a je jedno, jestli jsou to muž a žena, dvě ženy nebo dva muži. Tato podpora meziročně stále stoupá. A po přijetí zákona o registrovaném partnerství začala stoupat ještě rychleji. To samé lze očekávat po otevření manželství všem.²⁰⁴

Svědomití a pečující dospělí, muži i ženy, heterosexuální nebo homosexuální mohou být vynikajícími rodiči. Práva, výhody a ochrany civilního manželství mohou tyto rodiny ještě více posílit.²⁰⁵

²⁰⁴ *Důvody, proč je manželství pro všechny správné a důležité* [online]. Jsme fér, manželství pro všechny, 2021. [cit. 26.3.2021]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/duvody_a_odpovedi

²⁰⁵ VEJMELOKOVÁ Hana. *Homosexuálové a výchova dětí*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. s. 34

4 Problematika homosexuality jako součást vzdělávání na SŠ

Problematiku homosexuality jako součást vzdělávání na středních školách lze zařadit zejména do předmětu výchovy ke zdraví, který najdeme společně s tělesnou výchovou ve vzdělávací oblasti člověk a zdraví. Svým pojetím a obsahem navazuje na rámcový vzdělávací program (dále jen „RVP“) základního vzdělávání.

RVP tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. RVP stanovuje konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů nebo také podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.²⁰⁶

Ve své práci se zaměřuji na oblast vzdělávání studentů středních škol, i zde je ale nutné podotknout, že *„každý obor má samostatný RVP. Podle RVP si školy samostatně připravují své školní vzdělávací programy (dále jen „ŠVP“), podle kterých uskutečňují vzdělávání. ŠVP pro jednotlivé obory vzdělání jsou utvářeny podle RVP odpovídajícího stupně a směru vzdělání a podle kvalifikačních požadavků povolání konkrétního oboru.“*²⁰⁷ Vzhledem tedy k šířce této problematiky se podrobněji zaměřím na RVP pro gymnázia a RVP pro střední odborné školy přiblížím z příkladu RVP jednoho konkrétního oboru.

4.1 Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

Jestliže se základní vzdělávání zaměřovalo především na utváření vztahu ke zdraví a na poznávání preventivní ochrany vlastního zdraví a bezpečí, vzdělávání na gymnáziu směřuje důsledněji k získání schopnosti aktivně podporovat a chránit zdraví v rámci širší komunity. Znamená to, že absolvent gymnázia by měl být připraven sledovat, hodnotit a v daných

²⁰⁶ *Rámcové vzdělávací programy* [online]. Národní ústav pro vzdělávání, 2021. [cit. 4.4.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

²⁰⁷ ŠÍMOVÁ, Michaela. *Výchova ke zdravému životnímu stylu na vybraných středních školách*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 29

možnostech řešit situace související se zdravím a bezpečností i v rámci své budoucí rodiny, pracoviště, obce atd.²⁰⁸

Vzdělávací obor „Výchova ke zdraví“ by měl mít na střední škole (gymnáziu) především praktický a aplikační charakter. V návaznosti na přírodovědné a společenskovední vzdělávání a s využitím specifických informací o zdraví směřuje především k hlubšímu poznávání rizikového a nerizikového chování (v partnerských vztazích, rodičovských rolích, ve styku s návykovými látkami a jinými škodlivinami, při ohrožení bezpečí) a k osvojování praktických postupů vhodných pro všestrannou aktivní podporu osobního, ale i komunitního zdraví.²⁰⁹

Ačkoliv v oboru výchova ke zdraví pro střední školy nenalezneme přímou zmínku o problematice homosexuality, lze toto téma nepřímou vyčíst v jejím vzdělávacím obsahu, který je rozdělen do pěti částí:

1. Zdravý způsob života a péče o zdraví,
2. Vztahy mezi lidmi a formy soužití,
3. Změny v životě člověka a jejich reflexe,
4. Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence,
5. Ochrana člověka za mimořádných událostí.

Výše sepsané oblasti vzdělávání předmětu výchova ke zdraví obsahují mimo jiné rovněž témata zaměřená na sexualitu jako takovou a v tomto směru je tedy možné (nebo spíše nutné) přidružit také téma homosexuality nebo obecněji témata související se sexuální orientací. Pomyslnou zmínku této problematiky lze nalézt v prvních čtyřech těchto oblastech. RVP vždy obsahuje popis očekávaného výstupu dané látky u žáka a učivo, které je nutno probrat, aby k očekávanému výstupu mohlo dojít. V této sekci práce se tedy zaměřím na vměstnání těchto „pomyslných zmínek“ o homosexualitě do jednotlivých výukových oblastí v rámci kategorie učiva.

²⁰⁸ BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. s. 56

²⁰⁹ STŘELEČ, Stanislav. KRÁTKÁ, Jana. *Specifikace podpory zdraví žáků při činnostech třídního učitele na základní a střední škole*. s. 88-89. IN ŘEHULKA, Evžen. *Výchova a péče o zdraví*. Škola a zdraví pro 21. století, Masarykova univerzita, 2011.

4.1.1 Zdravý způsob života a péče o zdraví

RVP zde v rámci učiva uvádí celkem pět témat, jimiž by se měl vyučující ve výuce zabývat, přičemž u dvou z nich je vhodné zahrnout též problematiku homosexuality.

Prvním tématem je **hygiena pohlavního styku** – zde vyučující může mimo běžný heterosexuální pohlavní styk poukázat rovněž na úskalí spojená zejména s gay-homosexuálním pohlavním stykem vzhledem k větší pravděpodobnosti přenosu pohlavních chorob, především HIV.

Dále bych problematiku homosexuality zahrnul rovněž k výkladu o **psychohygieně** – pro duševní zdraví jedince je rozhodně důležité „být srovnaný“ se svou sexuální orientací čili zde lze hovořit především o normalitě homosexuality, o procesu coming-outu (také např. zmínit běžný postup vyhledání odborné (psychologické) pomoci v kontextu mít si s kým o svých trochu jiných pocitech pohovořit). Podstatné je rovněž vytvořit ve třídě v tomto směru pozitivní klima.

4.1.2 Vztahy mezi lidmi a formy soužití

Tato vzdělávací část se v předmětu výchovy ke zdraví řadí k těm nejvýznamnějším, tudíž je v této souvislosti velmi potřebné téma homosexuality co nejvíce obsáhnout. Jde zejména o tyto oblasti:

- **Partnerské vztahy, manželství, rodičovství, neúplná rodina, náhradní rodinná péče a její formy, ústavní péče,**
- **Rizika spojená s volbou životního partnera, krizové situace v rodině,**
- **Modely sociálního chování v intimních vztazích** – otevřenost, tolerance, respektování druhého, empatie, trpělivost, odpovědnost; sebepoznání, sebeúcta.

V předchozí podkapitole zabývající se zdravým způsobem života a péčí o zdraví jsem problematiku homosexuality do jednotlivých témat, řekněme, „ručně“ vměstnal, resp. témata rozšířil o další možnosti. V této podkapitole k tomu mimo výjimky není explicitní důvod – stačí při výkladu této látky nehovořit jen o heterosexuálních vztazích, ale rovněž o homosexuálních. Obsah těchto vztahů bývá totožný nebo minimálně podobný.

Vyučující by do výuky měl nicméně zahrnout také informace o registrovaném partnerství a rovněž zmínit rozdíly mezi tímto institutem a manželstvím. Následně ve smyslu náhradní rodinné a ústavní péče zmínit nesnáze, jež stejnopohlavní páry v tomto směru doprovázejí. Do krizových situací v rodině můžeme zahrnout také např. potenciální coming-

out sourozence, protože ať chceme nebo nechceme, být homosexuál není v naší společnosti ještě tak běžná záležitost, aby se proces coming-outu zcela obešel bez nějakých nepříjemných situací. V tomto případě má tedy vyučující možnost poučit žáky o vhodném a nevhodném chování v danou chvíli – že je důležité vyjádřit jedinci podporu apod.

4.1.3 Změny v životě člověka a jejich reflexe

V této vzdělávací sekci se nejprve zaměřím na téma **změny v období adolescence**, což k zahrnutí problematiky homosexuality přímo vybízí. V rámci výkladu se vyučující může zaměřit zejména na hledání osobní identity – žákům vysvětlí, že kromě heterosexuální sexuální orientace existují rovněž další (např. homosexuální), společně s potenciálně různou sexuální identifikací. Navíc s hledáním (nalezením) osobní identity bezprostředně souvisí další témata obsažená v této vzdělávací oblasti, resp. se od tohoto procesu odvíjí – jsou jimi tělesné, duševní či společenské změny v životě člověka, orientace na budoucnost, hledání partnera a prožívání emočních stavů a hlubších citových vztahů.

Součástí této podkapitoly by rovněž měly být **modely vzájemného chování související s etickými a psychosociálními aspekty partnerského a sexuálního života**, jimiž jsou odpovědnost, sebeúcta, respekt, rozhodování. Zde stejně jako v předchozí podkapitole postačí výklad rozšířit o homosexuální vztahy, na které se aplikují zcela stejné výše vyjmenované aspekty.

4.1.4 Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence

Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence je nejdelším výukovým tématem, zahrnuje celkem osm učebních okruhů, z nichž jsem ke svému výkladu vybral tři následující.

Choroby přenosné pohlavním stykem, HIV/AIDS, hepatitidy – součástí tohoto tématu by stejně jako v první podkapitole měla být zmíněna zvýšená rizika spojená s gay-homosexuálním pohlavním stykem.

Zátěžové situace, stres a způsoby jeho zvládnání, důsledky stresu v oblasti fyzického, duševního a sociálního zdraví – zde je možné zaměřit výklad podobně jako v části týkající se psychohygieny nebo duševních a jiných změn v životě člověka. Zjištění dítěte či adolescenta, že je „jiný“, je pravděpodobně jedna z nejtěžších situací, jež může v životě dítěte nastat, přičemž zvládnutí (či nezvládnutí) této, svým způsobem, nesnáze má zásadní vliv zejména na jeho duševní vývoj.

Rizika v oblasti sexuálního a reprodukčního zdraví – promiskuita jako častý jev kterékoli sexuální orientace je nicméně opět u gay-homosexuálních pohlavních styků potřebné řešit trochu důsledněji vzhledem k častěji možným přenosům pohlavních chorob (HIV).

4.2 Rámcový vzdělávací program pro střední odborné školy

RVP pro střední odborné vzdělávání formuluje požadavky pro více oborů příslušného směru, ale nezahrnují požadavky spojené s konkrétními povoláními. Proto existují ještě tzv. profesní profily, jež jsou druhým základním východiskem pro tvorbu ŠVP.²¹⁰

Obecně každý RVP obsahuje oblast „vzdělávání pro zdraví“, kdy obsahově se v několika parametrech liší dle daného oboru. Pro potřeby této práce jsem se rozhodl k upřesnění RVP oboru „Nutriční asistent“²¹¹, který se řadí k oborům L0 A M Zdravotnictví.

Vzdělávací oblast by měla prostupovat celým ŠVP: škola rozpracuje výsledky vzdělávání do vyučovacích předmětů (např. tematika učiva péče o zdraví se může objevit v občanské nauce, biologii, základech ekologie, tělesné výchově a odborných předmětech) nebo vzdělávacích modulů, případně kurzů a jiných forem. Pro oblast péče o zdraví lze vytvořit i samostatný vyučovací předmět.²¹²

Problematiku homosexuality lze v oblasti vzdělávání pro zdraví vyčíst z těchto očekávaných výstupů. Student by měl znát:

- potřeby svého těla zejména v jeho biopsychosociální jednotě,
- jak působí dodržování hygieny,
- jak působí pozitivní emoce, překonávání negativních emocí a stavů,
- mezilidské vztahy a jejich vliv na zdraví,
- odpovědný přístup k sexu.²¹³

Vzdělávání pro zdraví ve své části „Péče o zdraví“ obsahuje několik tematických okruhů, nicméně problematiku homosexuality lze zařadit do výuky pouze v několika oblastech, které jsou určitým způsobem totožné s oblastmi zařazenými v RVP pro

²¹⁰ ŠÍMOVÁ, Michaela. *Výchova ke zdravému životnímu stylu na vybraných středních školách*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 29-30

²¹¹ *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 53 – 41 – M/02 Nutriční asistent*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/53-41-M02_Nutricni_asistent_2020_zari.pdf

²¹² Tamtéž, s. 42

²¹³ Srov. tamtéž

gymnázia – pročež abych se neopakoval, u některých témat se pouze odkážu na předchozí podkapitolu.

- **životní styl** – výklad rozšířit o promiskuitu a s ní spojené riziko nákazy některou z pohlavních nemocí (opět poukázat na gay-homosexuální pohlavní styk s ještě větším potenciálním rizikem nákazy),
- **rizikové chování** – viz bod výše (nechráněný pohlavní styk)
- **duševní zdraví a rozvoj osobnosti** – rozebrat psychohygienu, změny v období adolescence či podobně (viz předchozí podkapitoly),
- **rizikové faktory poškozující zdraví**
- **odpovědnost za zdraví své i druhých** – zde je ve výkladu vhodné zmínit také možnost, že xy jedinec se vinou své nezodpovědnosti nakazí virem HIV, čímž je následně zodpovědný také za zdraví druhých, pokud se chce nadále s ostatními jedinci intimně sbližovat,
- **partnerské vztahy a lidská sexualita** – viz vzdělávací oblasti RVP pro gymnázia, které se zabývají vztahy mezi lidmi a formy soužití, hygienou pohlavního styku, pohlavně přenosnými chorobami či riziky v oblasti sexuálního zdraví.

V závěru této kapitoly bych rád ještě podotkl, že na sexuální výchovu, což je podstatná část problematiky homosexuality, nelze nahlížet pouze z hlediska biologického, ale také z hlediska sociálního a psychologického, přičemž všechna hlediska by měla být v rovnováze. V souladu s vývojovými předpoklady žáků a jejich poznávacími možnostmi směřuje výuka v oblasti sexuální výchovy k tomu, aby si žáci osvojili a kultivovali odpovědné chování, rozhodování a komunikaci v situacích souvisejících s reprodukčním zdravím, partnerskými vztahy, rodinným životem a rodičovstvím a aby jejich vstup do dospělosti byl provázen odpovědným přístupem ke zdraví a založení rodiny.²¹⁴ Absenci tématu homosexuality v oblasti formálního kurikula se snaží, nicméně ne příliš systematicky, ani ne kontinuálně, nahrazovat různé neziskové organizace nabízením diskusí a besed, případně více propracovaných seminářů.²¹⁵ Přitom vzhledem k možné šikaně vykazující homofobní znaky je naléhavost sexuální výchovy více než patrná.

²¹⁴ *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010. s. 3. [online]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/8176_1_2/

²¹⁵ SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. s. 92

Praktická část

Praktická část mé diplomové práce je zaměřena na oblast vzdělávání studentů středních škol v kontextu problematiky homosexuality a výkladově navazuje na část teoretickou, která zprostředkovává určitý „obraz“ stavu homosexuálního prostředí v české společnosti a určitým způsobem nám naznačuje, že informovanost studentů na toto téma může být velmi různorodá.

Zpracování praktické části je rozděleno do dvou úseků. Nejprve kvantitativní metodou výzkumného šetření zjišťuji, jaké znalosti v problematice homosexuality mají středoškolští studenti, zda je toto téma součástí výuky či jiných školních aktivit a jaké postoje studenti k homosexualitě zauímají. Druhá část obsahuje zpracování pracovní listu, který může sloužit pedagogickým pracovníkům ve smyslu zprostředkování lidsko-právních znalostí tohoto tématu a jeho zařazení do běžné výuky.

5 Výzkum

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je nejen zmapovat znalosti a postoje studentů středních škol v problematice homosexuality, rovněž také poodhalit, zda je toto téma obsaženo ve výuce nebo preventivních aktivitách středních škol a zda je touto součástí v dostatečné či nedostatečné míře (v závislosti na znalostech studentů).

5.2 Výzkumné předpoklady

1. **Domnívám se, že znalosti středoškolských studentů týkající se homosexuality jsou na úrovni 50 % správných odpovědí.**

Tento výzkumný předpoklad ověřují otázky č. 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19 a 25 (celkem tedy 14 otázek).

2. **Domnívám se, že 60 % středoškolských studentů probíralo v rámci učebních osnov nebo preventivních programů téma homosexuality.**

Tento výzkumný předpoklad ověřují otázky č. 21, 23, 26 (celkem tedy 3 otázky).

3. **Domnívám se, že postoje středoškolských studentů vůči homosexualitě jsou spíše kladné.**

Tento výzkumný předpoklad ověřují otázky č. 28, 29, 30, 31, 32, 33 (celkem tedy 6 otázek).

5.3 Dílčí výzkumné předpoklady

1. **Domnívám se, že u většiny studentů výchova ke zdraví jako samostatný předmět není součástí jejich studijního oboru.**

Tento dílčí předpoklad ověřuje otázka č. 22.

2. **Dle mého předpokladu bude větší část respondentů souhlasit s legalizací manželství stejnopohlavních párů.**

Tento dílčí předpoklad ověřuje otázka č. 28.

5.4 Charakteristika výzkumu

Sběr dat proběhl metodou elektronického dotazníku, jde tedy o formu kvantitativního výzkumu. „*Kvantitativní výzkum se ve svém počátku opírá o určitou vědeckou teorii, kterou si musí výzkumník nastudovat v odborné literatuře. Ať na základě vědecké teorie formuluje výzkumný problém, který chce ve svém výzkumu řešit. Dále definuje proměnné (prvky měření) a formuluje pracovní hypotézu. Hypotézu při vlastním empirickém šetření ověřuje – buď ji potvrdí, nebo vyvrátí.*“²¹⁶

kteřý jsem rozeslal kolegům vyučujících na různých středních školách v několika různých krajích České republiky, kteří dotazník dále rozdistribuovali mezi své studenty. Tato metoda zahrnuje sběr většího množství dat, poskytuje pokrytí potřebného vzorku lidí a její výsledky lze zevšeobecnit na určitou skupinu osob.

Výzkum, resp. elektronický dotazník, je rozdělen do 3 sekcí – v té první sekci se studentů dotazují na jejich znalosti v problematice homosexuality, ve druhé zjišťují, zda bylo toto téma součástí učebních osnov školy, jenž navštěvují, a ve třetí sekci se zaměřují na jejich názory a postoje k homosexualitě.

Otázky v dotazníku se skládaly z uzavřených, otevřených i škálových otázek, přičemž přesné a úplné znění použitých otázek spolu s platnou verzí použitého dotazníku jsou k nalezení v příloze 1.

²¹⁶ HLAĐO, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol*. Institut celoživotního vzdělávání, Mendelova univerzita v Brně, 2011. s. 54

V úvodní části dotazníku jsem respondentům sdělil informace o mé osobě a objasnil, za jakým účelem sbírám tato data a rovněž, že výsledky dotazníku budou pro mou pedagogickou činnost v určitém ohledu odrazovým můstkem ve výuce předmětu výchovy ke zdraví.

Celkový počet respondentů se vyšplhal na 118.

5.5 Výsledky výzkumu

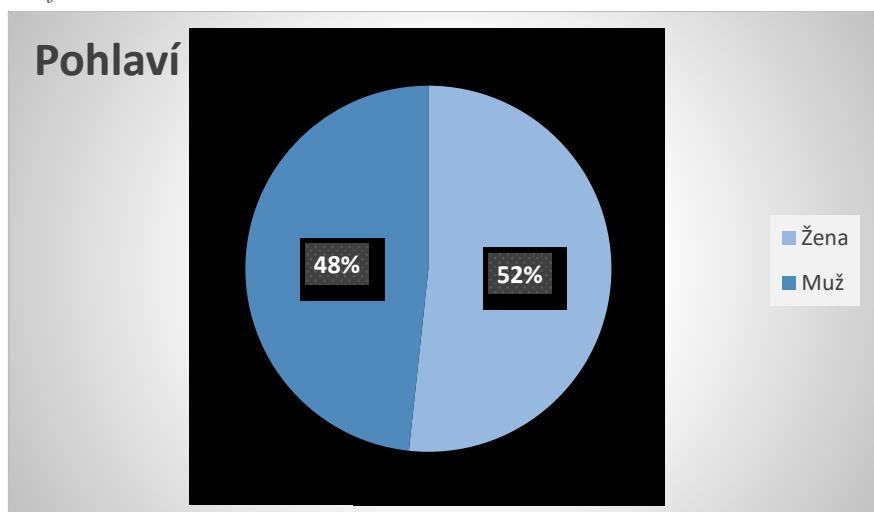
V této podkapitole jednotlivě vyhodnotím získané odpovědi z elektronického dotazníku, v průběhu upozorním na stanovené dílčí předpoklady práce a v závěru vyzdvihnu výsledky výzkumných předpokladů.

Procentuální výsledky jsou v grafickém i písemném projevu zaokrouhleny.

1. Pohlaví

Tato a další dvě následující otázky sloužily ke zjištění identifikačních údajů respondentů. Výzkumu se zúčastnil relativně vyrovnaný vzorek mužů a žen, konkrétně 48 % mužů (57 respondentů) a 52 % (61 respondentek).

Graf 2

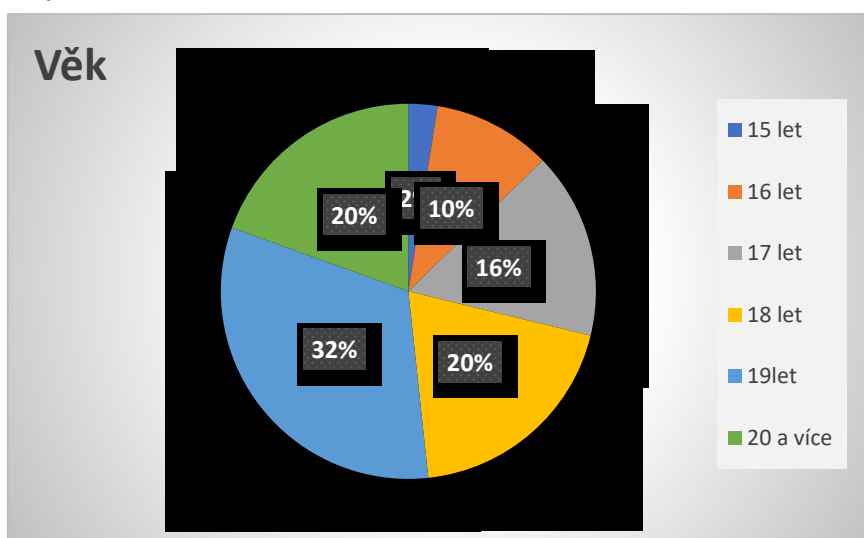
Zdroj: vlastní zpracování

2. Věk

Vzhledem k potřebě této práce se dotazník týkal zejména věkové kategorie 15 až 20 let, jelikož jde o věk typizovaný pro studenty středních škol. Studenti si tedy mohli vybrat z pěti možných odpovědí: *15 / 16 / 17 / 18 / 19 / 20 a více*.

Nejvíce respondentů se nacházelo ve věkové kategorii 19 let, celkem 32 %. Další nejpočetnější věkové skupiny byly celkem dvě, 20 % respondentů se zařadilo k věku 18 let a dalších 20 % k věku 20 let a více. Dále s 16 % se „umístila“ věková kategorie 17 let. Nejméně respondentů se nacházelo ve věku 16 let – celkem 10 %, a 15 let – 2 %.

Graf 3

Zdroj: vlastní zpracování

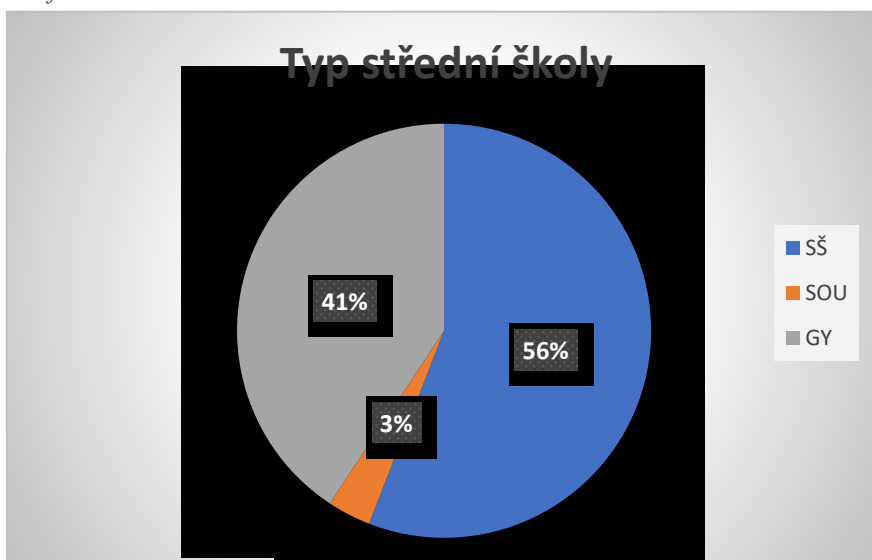
3. Jaký typ střední školy navštěvuješ?

Tato otázka souvisela např. se zjištěním, zda mé výzkumné předpoklady jsou v určitém spojení s jednotlivými typy středních škol, jež respondenti navštěvují. Na výběr bylo z následujících možností:

- *Střední odborné učiliště (i s možnou nástavbou),*
- *Střední škola (zakončená maturitní zkouškou),*
- *Gymnázium.*

Více jak polovina respondentů navštěvuje střední školu (56 %), o něco méně studentů pochází z gymnázia (41 %) a naprosté minimum studentů (3 %) označilo střední odborné učiliště.

Graf 4

Zdroj: vlastní zpracování

Znalostní sekce dotazníku ověřuje znalosti respondentů a ve velké většině se k ní váže první výzkumný předpoklad.

4. Co znamená pojem homosexualita?

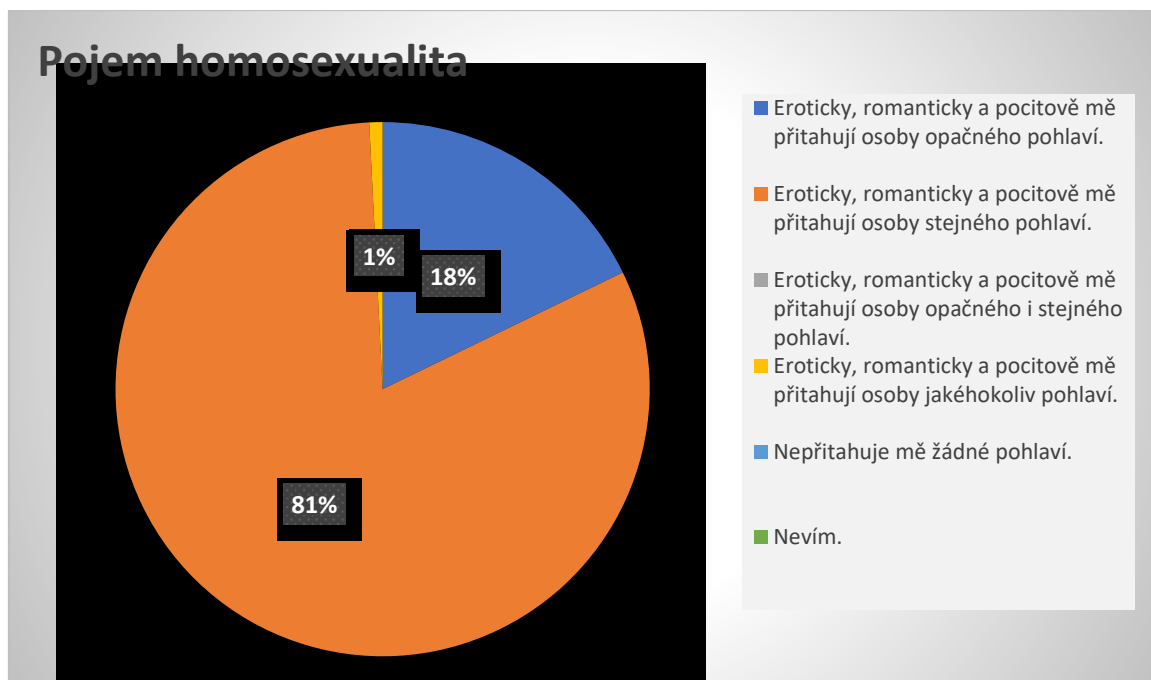
První otázka této sekce zjišťovala, zda respondenti znají pojem homosexuality. Na výběr měli z těchto možností:

- *Eroticky, romanticky a pocitově mě přitahují osoby opačného pohlaví.*
- *Eroticky, romanticky a pocitově mě přitahují osoby stejného pohlaví.*
- *Eroticky, romanticky a pocitově mě přitahují osoby opačného i stejného pohlaví.*
- *Eroticky, romanticky a pocitově mě přitahují osoby jakéhokoliv pohlaví.*
- *Nepřitahuje mě žádné pohlaví.*
- *Nevím.*

Správně odpovědělo celkem 81 %, tedy drtivá většina respondentů. I tak mě překvapil celkem vysoký počet odpovědí (18 %), které značily možnost, že eroticky, ... mě přitahují osoby stejného pohlaví. Poslední procento značilo odpověď, že eroticky, ... mě přitahují osoby jakéhokoliv pohlaví. Zajímalo by mne, zda jde pouze o potenciální nepozornost respondentů při čtení otázky a odpovědi, či zda opravdu takto vysoké číslo studentů pojem nezná. Zároveň bych chtěl vyzdvihnout rovněž skutečnost, že tato nevědomost se týká

zejména věkové kategorie 19 a 20 a více let (celkem 14 respondentů), což bych předpokládal, že tito již dospělí jedinci daný pojem již znají. Další zajímavostí může být, že 9 těchto „nevědomých“ respondentů navštěvují gymnázium, u kterého lze vzhledem ke všeobecnému zaměření vzdělání předpokládat, že téma v průřezu výuky zazní.

Graf 5

Zdroj: vlastní zpracování

5. Myslíš si, že homosexualita je nemoc?

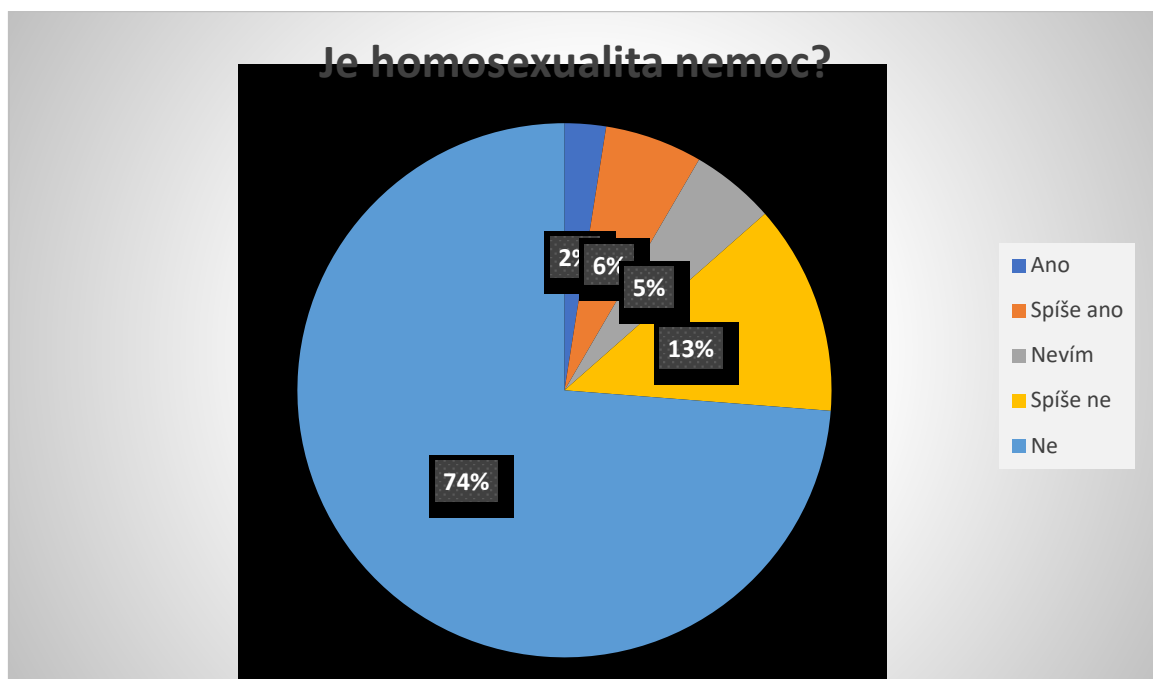
Homosexualita byla ze seznamu nemocí vyškrtnuta v roce 1990²¹⁷, nicméně nadále se tento mýt v široké veřejnosti objevuje.

Zde měli respondenti na výběr škálově: *Ano / spíše ano / nevím / spíše ne / ne*.

Správnou odpověď zaznamenalo celkem 87 % respondentů (sečtení odpovědí „ne“ a „spíše ne“), což je za mne velmi uspokojivý výsledek. Nevědělo celkem 5 % respondentů a 8 % studentů považují homosexualitu za nemoc.

²¹⁷ Viz podkapitola *Vývoj postavení homosexuálů nejen v českých dějinách*, s. 20.

Graf 6

Zdroj: vlastní zpracování

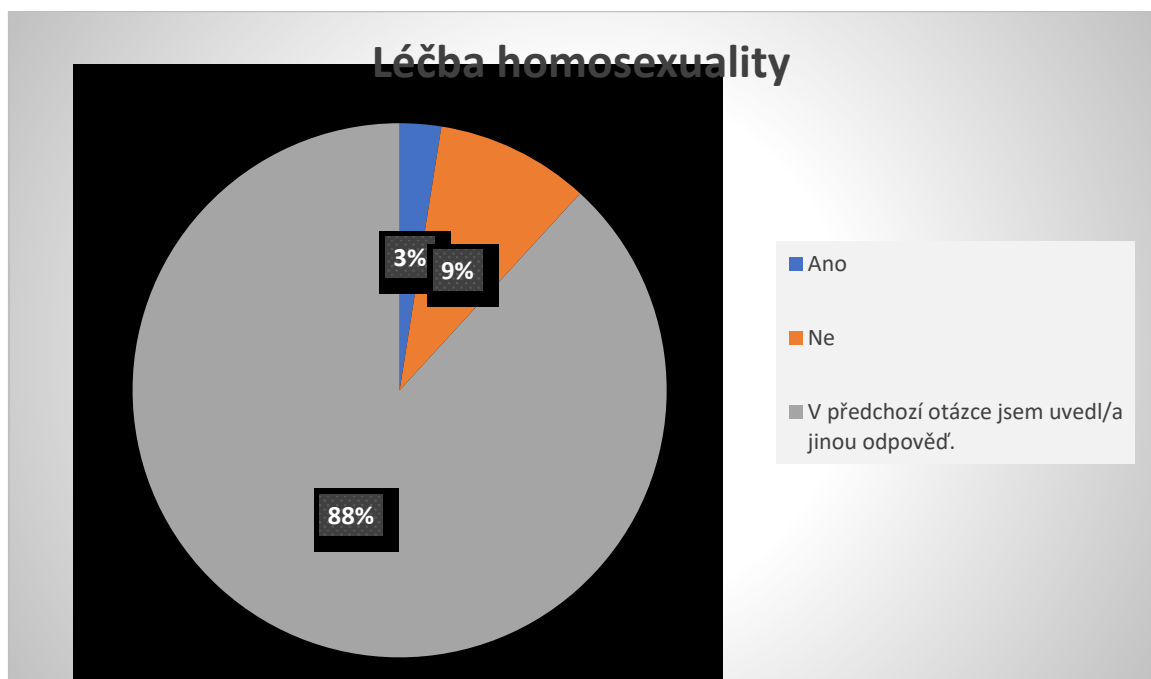
6. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a „ano“, myslíš si, že se dá homosexualita léčit?

Tato otázka přímo souvisí s otázkou předchozí čili zde mělo odpovídat pouze zmíněných 8 % respondentů. Na výběr bylo z následujících odpovědí:

- *Ano – např. medicínsky, psychologicky, psychiatricky či dřívějšími užívanými způsoby (např. elektrošoky).*
- *Ne – homosexualita je nevyléčitelná.*
- *V předchozí otázce jsem uvedl/a jinou odpověď.*

I zde byl ale asi někdo nepozorný, jelikož se ve výsledcích objevily čtyři odpovědi navíc. Z výsledku otázky je patrné, že ačkoliv si určitý počet respondentů myslí, že homosexualita je nemoc, je dle nich spíše nevyléčitelná (celkem 9 %). Že je homosexualitu možné léčit odpověděla pouze 2 % studentů.

Graf 7

Zdroj: vlastní zpracování

7. Myslíš si, že se z homosexuála během života může stát heterosexuál (nebo bisexuál atp.) a naopak?

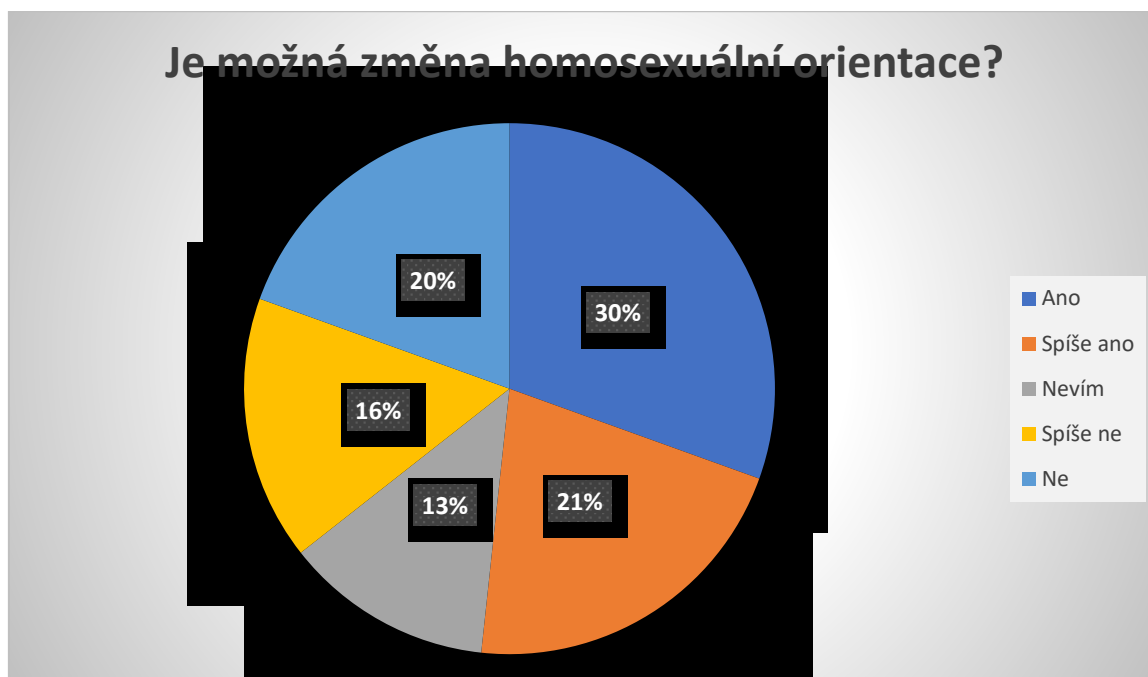
Opět se touto otázkou dostáváme do souvislosti s předchozími. „Správná odpověď“ je opět k nalezení v předchozích podkapitolách práce²¹⁸. Respondenti mohli odpovídat škálově: *Ano / spíše ano / nevím / spíše ne / ne*.

K mému překvapení největší zastoupení respondentů získala odpověď „ano“ a „spíše ano“ – celkem 51 %. Nevím odpovědělo 13 % a „spíše ne“ a „ne“ zvolilo pouze 36 % studentů.

Mé překvapení vzniklo vzhledem tomu, že na základě otázky č. 5, kdy většina respondentů správně odpověděla, že homosexualita není nemocí, jsem předpokládal, že budou znát i skutečnost, že se z homosexuála „jen tak“ nemůže stát heterosexuál (dané znalosti, dle mého názoru, spolu jednoznačně souvisí).

²¹⁸ Viz podkapitola *Homosexuální chování*, s. 24-25.

Graf 8

Zdroj: vlastní zpracování

8. Souhlasíš s tvrzením, že homosexualita je druhem anomálie? (pozn. anomálie je odchylka od obecného pravidla)

Tato otázka je v dnešní společnosti určitým způsobem ožehavá. Určitá část populace hovoří o tom, že z lékařského hlediska je homosexualita svým způsobem anomálií, jiní zase tvrdí, že jde pouze o variantu k heterosexuální orientaci²¹⁹, že homosexualita je jen odlišná forma přirozenosti²²⁰. Z mého pohledu, a tedy z pohledu společensky uznávaného, homosexualita anomálií není.

Respondenti odpovídali škálově: *Ano / spíše ano / nevím / spíše ne / ne*.

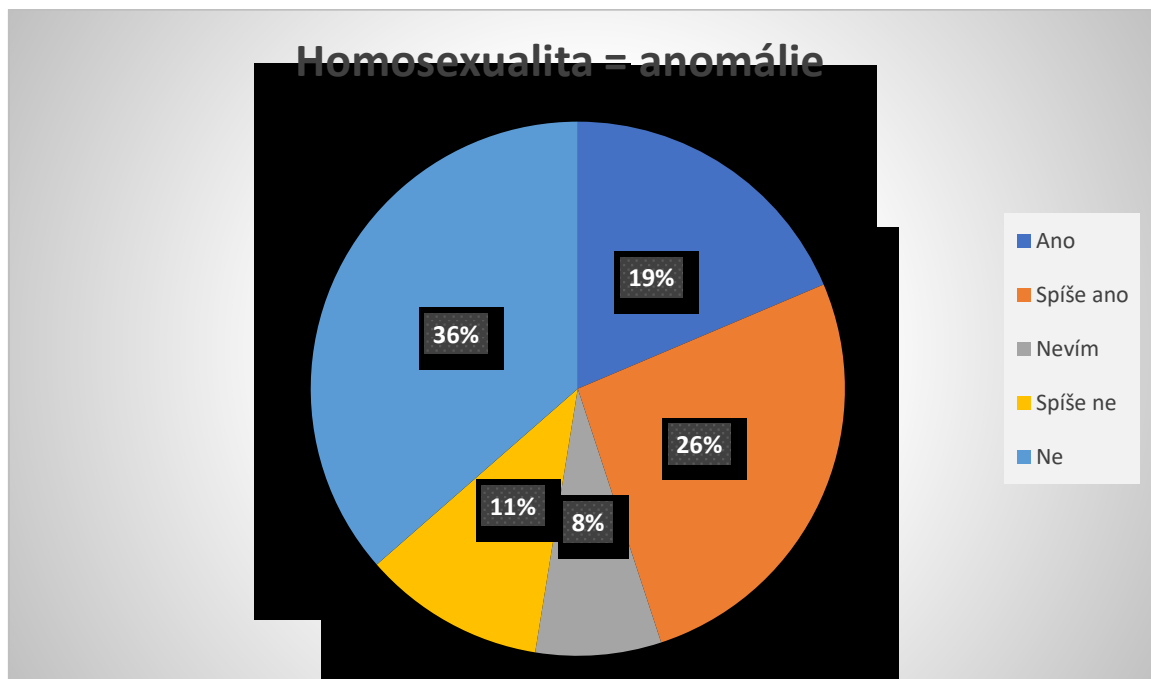
V tomto případě bylo rozložení odpovědí velmi vyrovnané – 45 % odpovědělo, že homosexualita je / spíše je druhem anomálie, 47 % naopak zvolilo odpověď ne / spíše ne a 8 % dotazovaných nevědělo. Z těchto výsledků usuzuji, že stejně jako je v tomto směru

²¹⁹ POSPÍŠIL, David. *Fenomén homosexuality z hlediska historického kontextu*. Praha, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 9

²²⁰ BUCHTA, Michal. *Homosexualita: biologie versus volba*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. s. 12

určitým způsobem rozpolcená veřejnost, jsou takto rozpolceni i studenti středních škol. A některým se tedy může zdát, že správná odpověď na tuto otázku není zřejmá...

Graf 9

Zdroj: vlastní zpracování

9. Myslíš si, že homosexuál = pedofil?

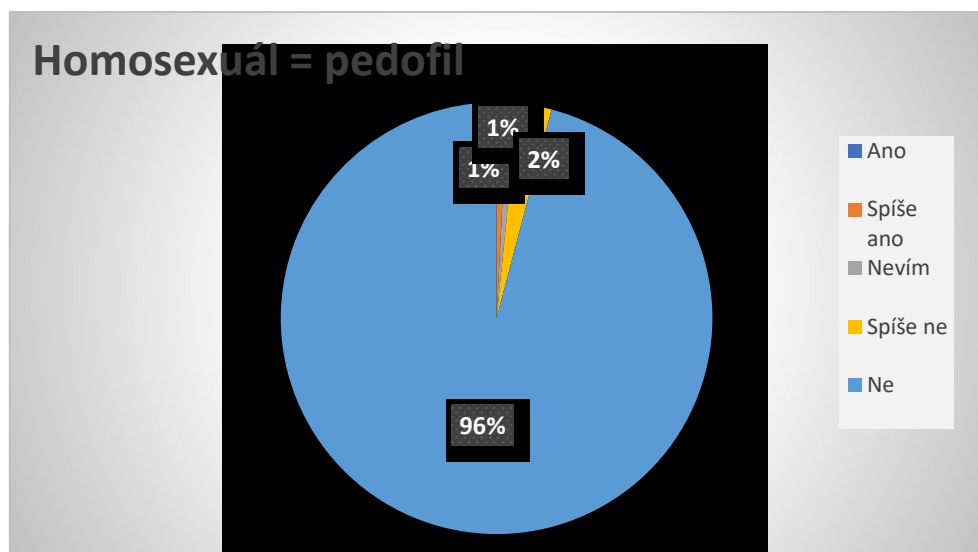
Tento velmi známý mýt²²¹ jsem do dotazníku zařadil zejména z důvodu upozornění, jak nesmyslná a iracionální myšlenka to je a kam až jsou odpůrci homosexuálů schopni zajít (ve smyslu poukazování na tuto jejich domnělou „skutečnost“).

Opět šlo o škálovou otázku, respondenti mohli zvolit následovně: *Ano / spíše ano / nevím / spíše ne / ne*.

Zde došlo k téměř 100procentní úspěšnosti – 98 % respondentů správně uvedlo, že být homosexuálem automaticky neznamená být pedofilem. Jeden respondent odpověděl, že homosexuál spíše je pedofilem a jeden respondent na tuto otázku neznal odpověď.

²²¹ Viz podkapitola *Kritika duchovných rodin*, s. 59-60.

Graf 10

Zdroj: vlastní zpracování

10. Mohou stejnopohlavní páry (muž + muž / žena + žena) v ČR uzavírat manželství?

Stále se nacházíme ve znalostní sekci, přičemž zde již přistupuji k legislativní stránce věci. Respondenti odpovídali trichotomicky: *Ano / ne / nevím*.

I v tomto případě byla vysoká úspěšnost v uvedení správné odpovědi²²² – celkem 86 % studentů středních škol ví, že stejnopohlavní páry v České republice nemohou uzavírat manželství. Dalších 5 % odpovědělo špatně a 9 % odpověď neznalo.

Graf 11

Zdroj: vlastní zpracování

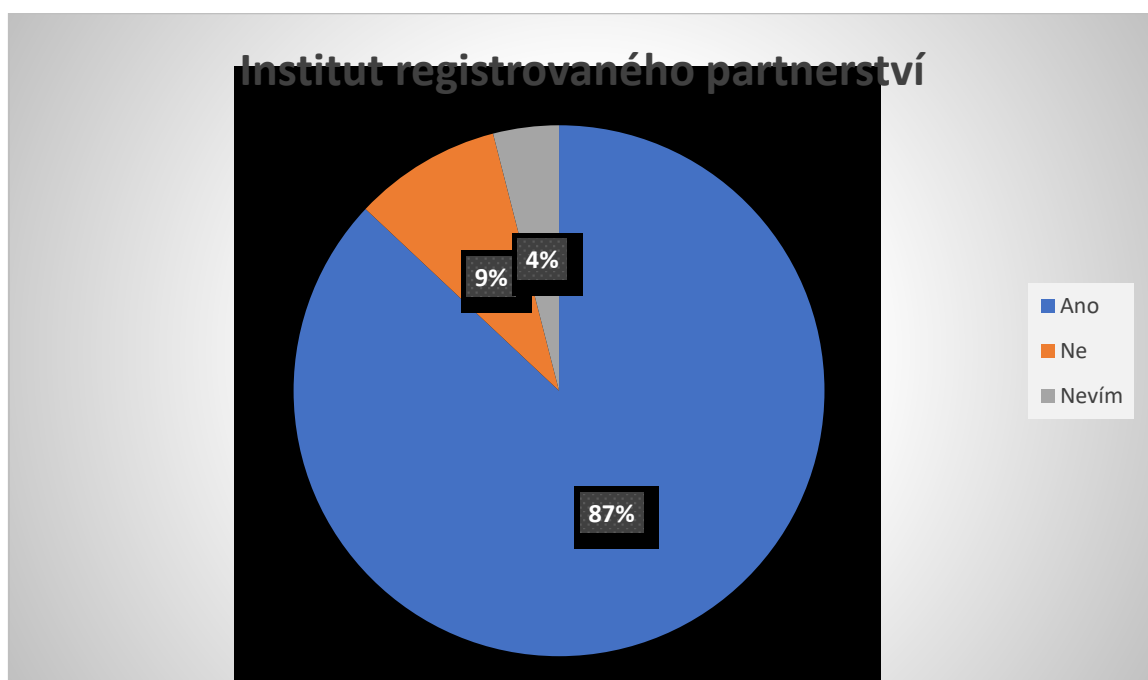
²²² Viz kapitola Registrované partnerství vs. manželství.

11. Homosexuální páry manželství v ČR uzavírat nemohou. Místo toho mohou uzavřít registrované partnerství. Znáš tento institut?

V této otázce nejde o znalost jako takovou, pouze o souvislost a vysvětlení otázky předchozí. Respondenti opět odpovídali trichotomicky: *Ano / ne / nevím*.

87 % respondentů institut registrovaného partnerství znají, 9 % jej vůbec neznají a 4 % neví, že by jej znali. V těchto odpovědích mi přijde zajímavé jejich porovnání s těmi v přechozí otázce – znalost obou zákonných možností je téměř totožná (rozdíl pouze v 1 respondentovi), zatímco neznalost a nevědomost je velmi odlišná – v předchozí otázce pouze 5 % špatně uvedlo, že homosexuální páry mohou v ČR uzavírat manželství, ale institut registrovaného partnerství nezná téměř dvojnásobek respondentů. Totéž v případě zbylých respondentů, jenž v obou otázkách odpověděli, že neví – 9 % z nich nejprve uvedlo, že neví, zda homosexuální páry mohou v ČR uzavírat manželství, ale o polovic méně dalších respondentů již nevědělo, zda zná institut registrovaného partnerství. Přitom by se dalo předpokládat, že obě znalosti „jdou spolu ruku v ruce“.

Graf 12

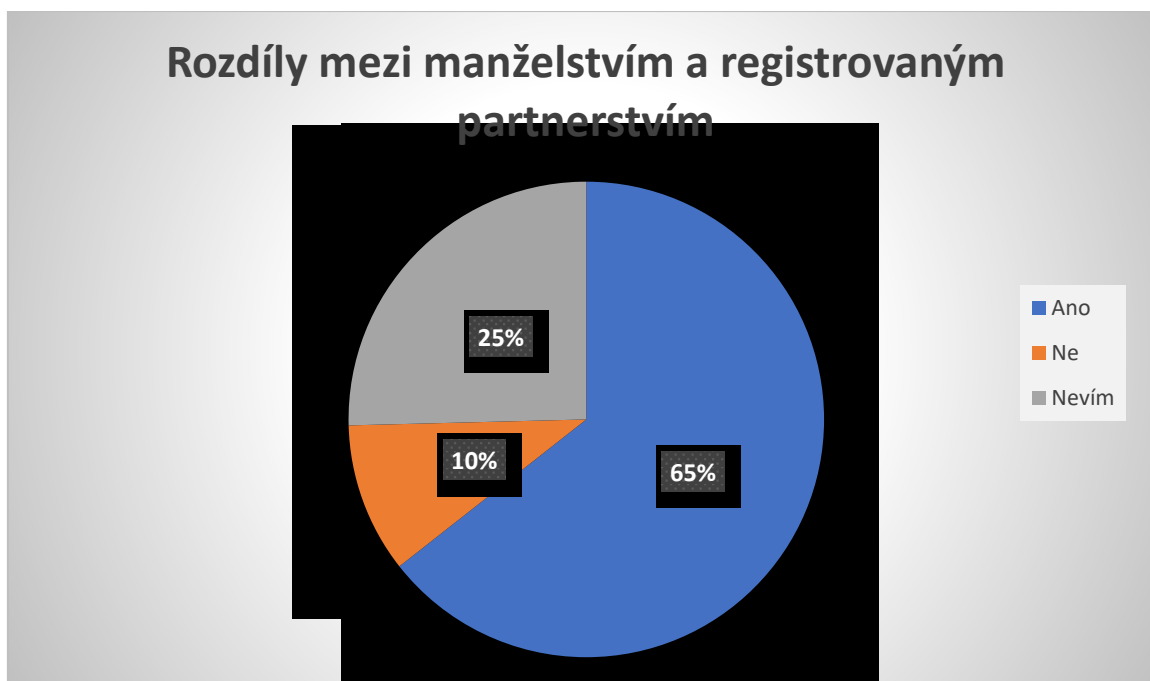
Zdroj: vlastní zpracování

12. Myslíš si, že v ČR existují (ze zákonného hlediska) nějaké rozdíly mezi institutem manželství a institutem registrovaného partnerství?

Další otázka, která bezprostředně souvisí s dvěma předchozími, se zabývá rozdíly mezi instituty manželství a registrovaného partnerství²²³. Otázku řadím k otázkám znalostním, tato má navíc, řekněme, funkci přimět respondenta k zamyšlení. Respondenti mohli odpovídat trichotomicky: *Ano / ne / nevím*.

65 % respondentů správně odpovědělo, že mezi zmíněnými instituty existují zákonné rozdíly. Procentuální podíl bych nicméně v návaznosti na předchozí otázky očekával lehce vyšší – přeci jen studenti ve většině věděli, že stejnopohlavní páry nemohou v ČR uzavírat manželství a rovněž znali institut registrovaného partnerství, tedy bych si tipl, že alespoň logicky odvodí, že určité rozdíly skutečně existují. Každopádně dále k vyhodnocení – 10 % studentů si myslí, že žádné rozdíly mezi instituty neexistují a celkem 25 % nemá zřejmě ani tušení.

Graf 13

Zdroj: vlastní zpracování

²²³ Viz podkapitola Rozdíly mezi registrací a manželstvím.

13. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a "ano", jaké rozdíly tě napadají? Pokud jsi odpověděl/a "ne", uveď to do políčka odpovědi.

Tato otázka byla položena opět v návaznosti na předchozí – zde je po respondentech vyžadována volná odpověď, resp. pouze po těch, kteří správně v otázce předešlé odpověděli, že mezi instituty manželství a registrovaného partnerství existují zákonné rozdíly.

Nejčastější odpovědi byly následující:

- *Registrovaní partneři si společně nemohou osvojit dítě,*
- *Registrovaným partnerům nevzniká společné jmění partnerů,*
- *Registrovaní partneři nemají nárok na vdovský důchod,*
- *Registrovaní partneři nemají nárok na poskytnutí informací o zdravotním stavu druhého partnera.*

A rovněž se často vyskytovala odpověď „nevím“ ...

14. Mají stejnopohlavní páry možnost uzavírat manželství v jiných státech?

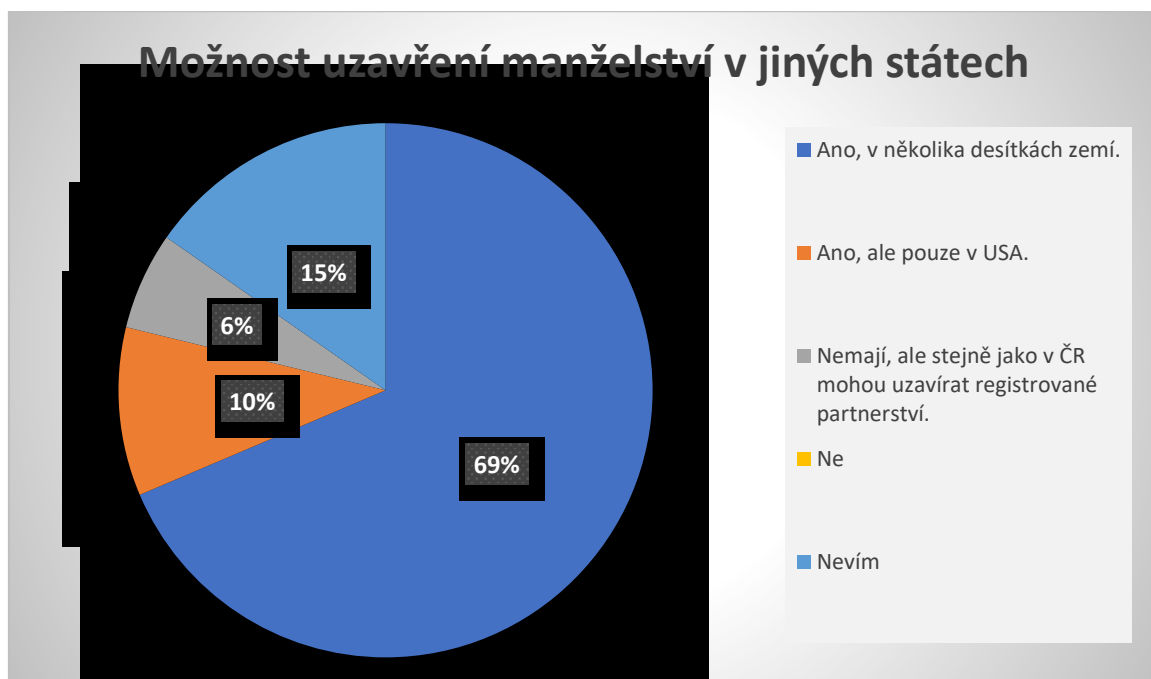
Podstatou této otázky je znovu respondenty přimět trochu se nad tématem zamyslet, posunout myšlenky i za „hranice ČR“ ve smyslu „jak to funguje u nás a jak to funguje v zahraničí“²²⁴ (k čemuž rovněž nabádá otázka č. 19). Respondenti mohli vybírat z těchto variant odpovědí:

- *Ano, v několika desítkách zemí.*
- *Ano, ale pouze v USA.*
- *Nemají, ale stejně jako v ČR mohou uzavírat partnerství.*
- *Ne.*
- *Nevím.*

Na tuto otázku odpovědělo správně celkem 69 % studentů a tedy, že tato možnost existuje v několika desítkách zemí. Dále nejvíce respondenti volili, že neví – 15 % respondentů, dalších 10 % špatně odpovědělo, že tato možnost existuje, ale pouze v USA. 6 % Uvedlo, že tuto možnost stejnopohlavní páry jinde na světě nemají, mohou ale stejně jako v ČR uzavírat registrované partnerství. Odpověď „ne“ nevybral žádný respondent.

²²⁴ Viz podkapitola *Rozdíly mezi registrací a manželstvím*, s. 48; nebo např. viz *Rovnost manželství ve světě* [online]. Queergeography, 2018. [cit. 11.4.2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

Graf 14

Zdroj: vlastní zpracování

15. Mohou stejnopohlavní páry v ČR adoptovat děti?

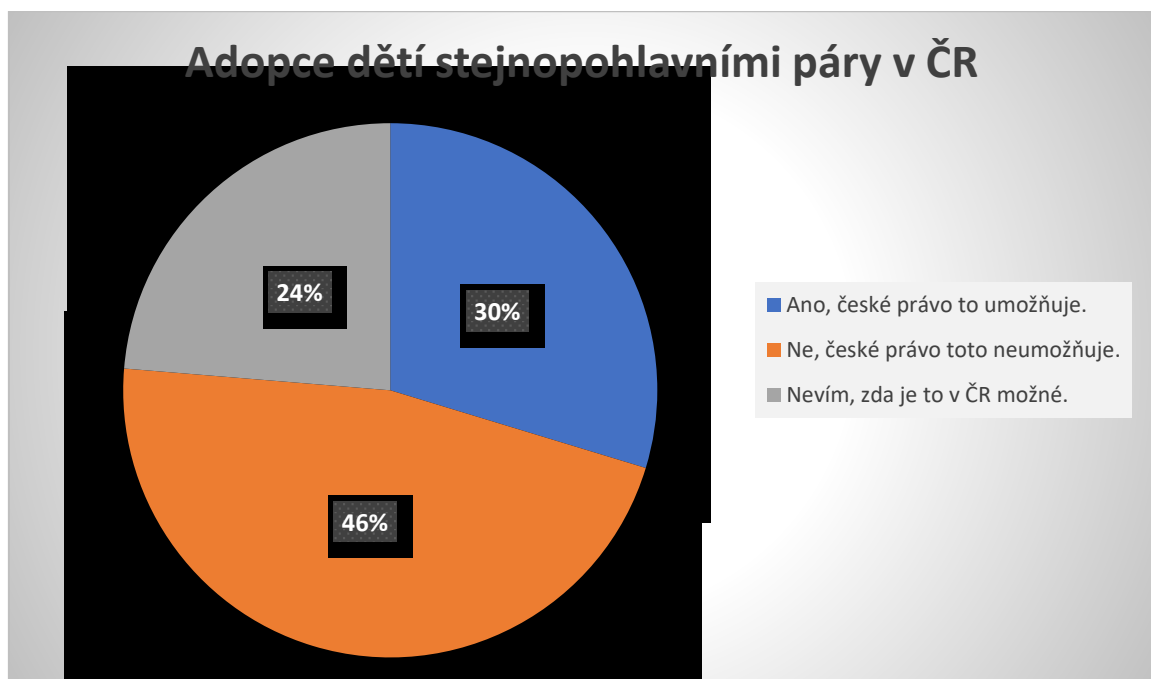
V této otázce²²⁵ se vracíme zpět do ČR, pokračujeme stále v legislativní rovině. Otázka je to v zásadě trichotomická, nicméně odpovědi byly takto rozšířeny:

- *Ano, české právo toto umožňuje.*
- *Ne, české právo toto neumožňuje.*
- *Nevím, zda je to v ČR možné.*

Správnost odpovědí je v určitých výkyvech, nyní klesá, jelikož se v této otázce dostáváme pod 50 % úspěšnosti. Správně v této otázce odpovědělo na 46 % respondentů – české právo neumožňuje stejnopohlavním párům adopci dětí (viz podkapitola Rozdíly mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím, konkrétně str. 44, 46 či 51). 30 % studentů špatně odpovědělo, že české právo tuto možnost umožňuje, což považuji za docela vysoké číslo vzhledem k tomu, že do této chvíle byla znalost studentů na toto téma na velmi dobré úrovni. Zbýlých 24 % na tuto otázku neznalo odpověď, což je opět velmi vysoké procento zvláště, když jej sečteme s procentem odpovědí „ne...“.

²²⁵ Viz podkapitola Rozdíly mezi registrací a manželstvím.

Graf 15

Zdroj: vlastní zpracování

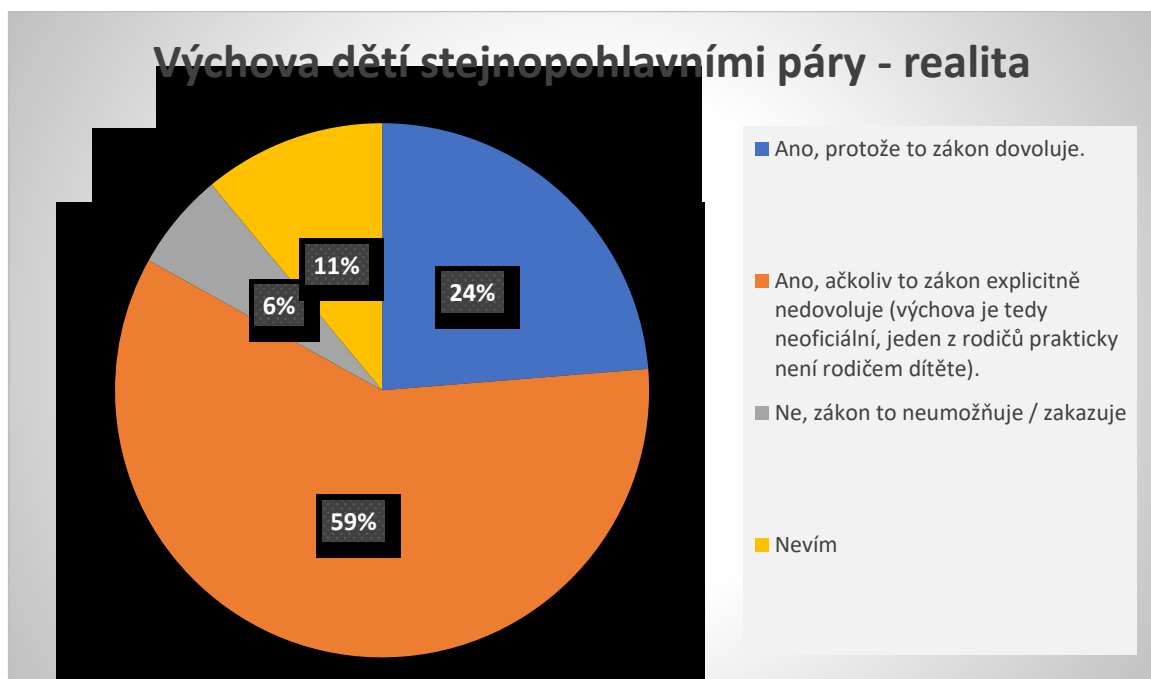
16. Jsou v ČR (reálně) děti vychovávány stejnopohlavními páry?

Zákon to sice neumožňuje, to ovšem neznamená, že se tak neděje. Respondenti mohli vybírat z těchto možností:

- *Ano, protože zákon to dovoluje.*
- *Ano, ačkoliv to zákon explicitně nedovoluje (výchova je tedy neoficiální, jeden z rodičů prakticky není rodičem dítěte).*
- *Ne, zákon to neumožňuje / zakazuje.*
- *Nevím.*

V této otázce se správnými odpověďmi vracíme opět nad poloviční úspěšnost – celkem 59 % studentů zvolilo korektní odpověď, tedy že děti jsou v ČR reálně vychovávány stejnopohlavními páry, ačkoliv to zákon explicitně nedovoluje. 24 % studentů si myslí, že zákon výchovu dětí stejnopohlavními přímo dovoluje, dalších 6 % odpovědělo, že zákon dané zakazuje a zbylých 11 % vůbec nevědělo.

Graf 16

Zdroj: vlastní zpracování

17. Souhlasíš s tvrzením, že homosexualitu lze geneticky nebo výchovou přenést z rodiče na dítě?

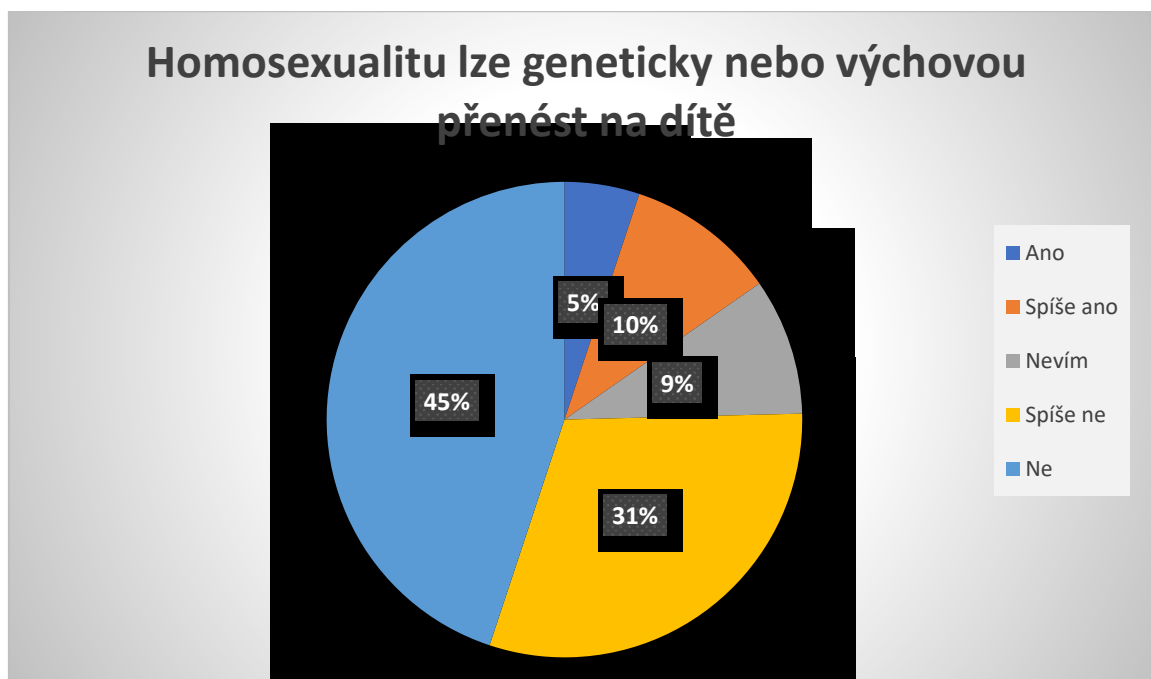
Další otázka se týká často používané fráze odpůrců proti homosexuálnímu manželství a adopci dětí stejnopohlavními páry²²⁶ (nutno podotknout, že se na tomto tvrzení v minulosti reálně „výzkumně stavělo“²²⁷). Tito tvrdí, že homosexualitu lze geneticky či výchovou přenést z rodiče na dítě. Respondenti vybírali škálově: *Ano / spíše ano / nevím / spíše ne / ne*.

Opětovně naprostá většina odpověděla správně – 76 % respondentů uvedlo, že ne či spíše ne. Následně pouze 15 % respondentů odpovědělo špatně, tedy že homosexualitu je možné či spíše možné geneticky či výchovou přenést z rodiče na dítě. Zbýlých 9 % na tuto otázku neznalo odpověď.

²²⁶ Viz podkapitola či podkapitola *Kritika duhových rodin*, s. 55-56.

²²⁷ Viz podkapitola *Teorie založené na genetickém výzkumu*, s. 14-15.

Graf 17

Zdroj: vlastní zpracování

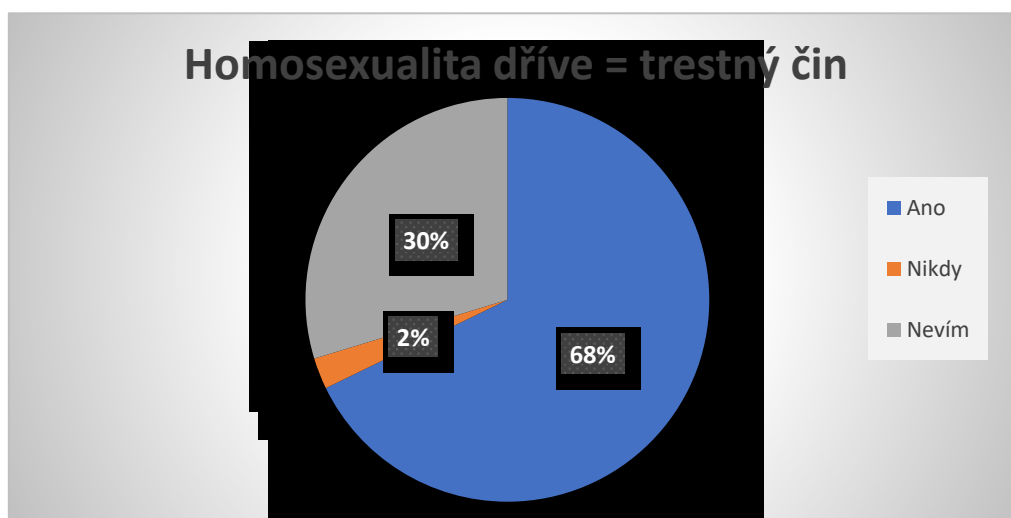
18. Bylo homosexuální chování (z historického hlediska) někdy na území ČR kvalifikováno jako trestný čin?

Legislativní rovina otázek nám umožňuje zaměřit se rovněž do období minulých let, ve kterých bylo homosexuální chování na území ČR trestné²²⁸. Respondenti mohli odpovídat trichotomicky: *Ano / nikdy / nevím*.

V této otázce je dle mého názoru historicky nejvíce označená odpověď „nevím“ – celkem ji uvedlo 30 % respondentů. Vystává zde další otázka a to taková, zda studenti středních škol znají historii naší celkem nedávné minulosti a zda se v hodinách dějepisu vůbec do tématu naší nedávné historie s vyučujícím dostali. Každopádně 68 % studentů odpovědělo správně, což hodnotím stále jako poměrně vysoké číslo. Pouze 2 % respondentů odpovědělo špatně a tedy, že homosexuální chování na území ČR nebylo trestné nikdy.

²²⁸ Viz podkapitola *Vývoj postavení homosexuálů nejen v českých dějinách*.

Graf 18

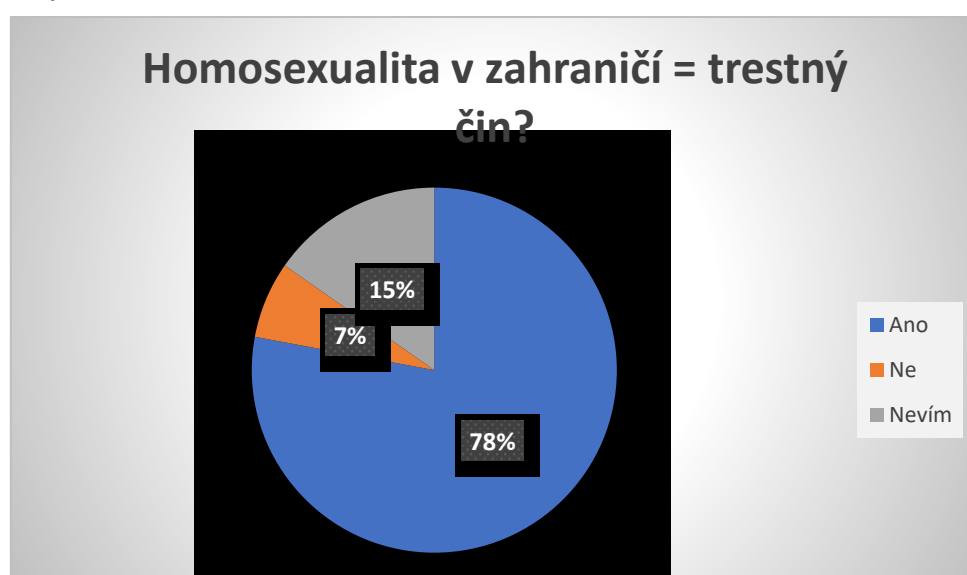
Zdroj: vlastní zpracování

19. Myslíš si, že je v nějakém státě stále trestné "být homosexuál"?

Tato otázka velmi úzce navazuje na předchozí, slouží opět k určitému „rozšíření obzorů“ v problematice. Respondenti znovu odpovídali trichotomicky: *Ano / ne / nevím*.

V odpovědích je dle mého názoru patrné, že se někteří tzv. chytli za nos, zamysleli se nad zněním minulé a této otázky a spíše usoudili na správnou odpověď, že v některých státech je stále trestné „být homosexuál“, konkrétně takto odpovědělo 78 % studentů. Pouhých 7 % dotazovaných odpovědělo špatně, tedy že nic takového jinde na světě již neexistuje a 15 % na otázku neznalo odpověď.

Graf 19

Zdroj: vlastní zpracování

20. Pokud jsi v přechozí otázce odpověděl/a "ano", který stát máš na mysli? Pokud jsi odpověděl/a "ne", uveď to do políčka odpovědi.

Toto je druhá otázka, ve které je po studentech vyžadována volná odpověď, resp. opět pouze po těch, kteří správně v otázce předchozí odpověděli, že v některém státě je stále trestné „být homosexuál“.

Nejčastější odpovědi byly následující – být homosexuál je stále trestné v těchto zemích:

- *Ve státech blízkého východu,*
- *V arabských státech,*
- *V Saudské Arábii,*
- *V KLDŘ,*
- *V Íránu,*
- *V Íráku.*

Další častou odpovědí bylo opět „nevím“ ...

Z hlediska vyhodnocení této otázky mi přijde, že studenti jsou v určitém ohledu ovlivněni mediální masáží ohledně států arabského světa, o kterých se poslední roky mluví a píše téměř dnes a denně. Státy jako je Rusko, Polsko, Čína či státy Afriky²²⁹ napadlo zmínit jen zanedbatelné procento dotázaných.

Jednou z odpovědí bylo také Chorvatsko, což nevím, zda považovat za vážnou či pouze recesní odpověď.

Následující sekce otázek se řadí již do oblasti školní, ve které zjišťuji, v jaké míře je problematika homosexuality zahrnuta do výuky na střední škole.

21. Kde jsi se poprvé o homosexualitě dozvěděl/a?

Smyslem této otázky bylo zjistit, v jaké míře je škola (resp. výuka) místem, v němž se studenti poprvé dozví o pojmu homosexuality. Na výběr bylo z těchto odpovědí:

- *Doma – bavit/a jsem se o tom s rodiči / starším sourozencem.*
- *Ve škole v rámci výuky.*
- *Od kamarádů.*

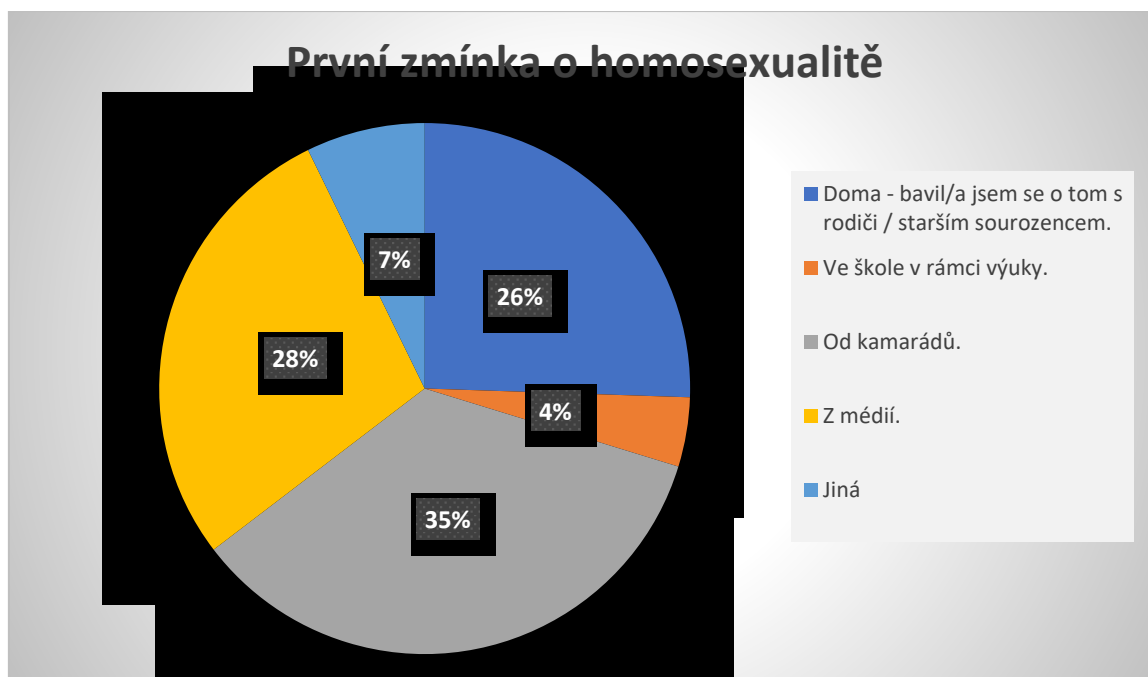
²²⁹ Např. viz *Diskriminace ve světě* [online]. Amnesty International, 2021. [cit. 11.4.2021]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/diskriminace-ve-svete>

- Z médií,
- Jiná – volná odpověď

Ve škole v rámci výuky se o tématu homosexuality poprvé dozvěděla pouhá 4 % studentů. Což asi nepovažují za překvapivé, sic jsem toto číslo očekával o něco vyšší, nicméně si myslím, že škola by v tomto směru měla mít vyšší úlohu a číslo by se mělo postupně (ideálně) zvyšovat.

Další odpovědi jsou poměrně podobně zastoupené – celkem 35 % respondentů uvedlo, že se o dané problematice poprvé dozvědělo od kamarádů. Dalších 28 % zná téma homosexuality z médií a 26 % se o tom bavilo doma s rodiči či staršími sourozenci. Pouze 4 % studentů se o homosexualitě poprvé dozvědělo ve škole v rámci výuky. Zbytek odpovědí je velmi roztržštěných, celkem 9 respondentů využilo jiné – volné varianty odpovědi a uvedli, že si to např. již nepamatují či o tom ví z okolí. Jedna odpověď zahrnovala vlastní zkušenost a v jiné bylo uvedeno, že se o homosexualitě dozvěděl/a skrz homosexuálního trenéra.

Graf 20

Zdroj: vlastní zpracování

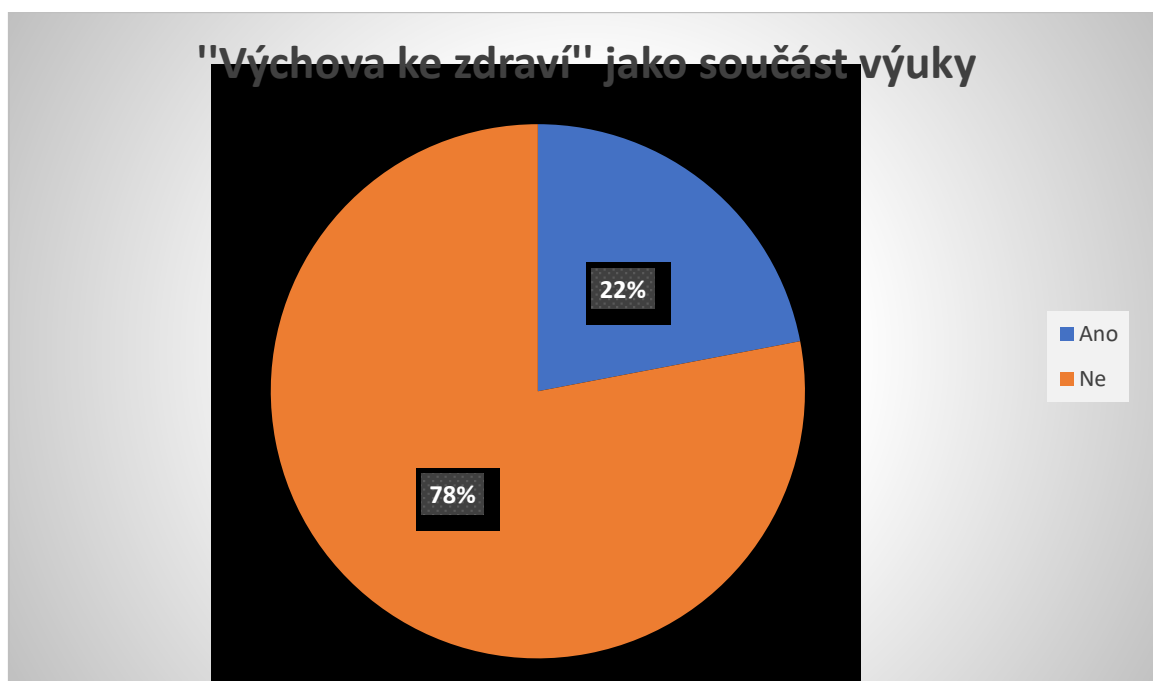
22. Je předmět "Výchova ke zdraví" součástí tvého studijního oboru?

V tomto případě respondenti odpovídali dichotomicky: *Ano* / *ne*.

V naprosto drtivé většině předmět „Výchova ke zdraví“ není součástí studijních oborů dotázaných studentů – celkem tak uvedlo 78 % z nich. Zbýlých 22 % dotazovaných zahrnovalo studenty gymnázia (12 respondentů) a střední školy (14 respondentů).

Ve svém profesním životě jsem se s výukou předmětu výchovy ke zdraví na středních školách spíše nesetkal. Netvrdím, že nastavuji měřítko, ale myslím si, že se tento předmět na středních školách opravdu běžně nevyučuje, což považuji za chybné. Témata, která jsou zařazena v RVP do tohoto předmětu není možné v plné míře obsáhnout jako průřezová témata v jiných předmětech a pokud by to možné bylo, co do obsahu by „trpěly“ zase tyto předměty, ve kterých by se z tohoto důvodu muselo někde „ubrat“.

Graf 21

Zdroj: vlastní zpracování

23. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a "ano", probírali jste v rámci tohoto předmětu problematiku homosexuality?

Tato otázka byla v dotazníku položena v návaznosti na otázku předchozí a dožaduje se odpovědi pouze těch respondentů, kteří výše uvedli, že předmět výchova ke zdraví je součástí jejich studijního oboru. Na výběr bylo z těchto možností:

- Ano.
- Ne.

- *Nevzpomínám si.*
- *Odpověď/a jsem jinak.*
- *Problematiku homosexuality jsme probírali v jiném předmětu.*

V tomto případě zřejmě došlo k nepochopení či nesprávnému přečtení otázky vzhledem ke skutečnosti, že v předchozí otázce odpovědělo 78 % respondentů, že předmět výchova ke zdraví není součástí jejich studijního oboru, nicméně zde odpověď „odpověď/a jsem jinak“ vybralo již pouze 62 % z nich. Předpokládám, že určitá část vybrala třetí nebo pátou možnost. Každopádně 11 % studentů uvedlo, že problematiku homosexuality v předmětu výchovy ke zdraví neprobírali, dalších 11 % si nevzpomíná. Celkem 6 % studentů odpovědělo, že danou problematiku probírali v jiném předmětu a (pro mě) krásných 10 % problematiku přímo probírali v rámci výuky výchovy ke zdraví. Ačkoliv se to nemusí zdát jako vysoké číslo – 16 % studentů uvedlo, že problematiku homosexuality v rámci výuky probírali, když ne cokoliv jiného, je to minimálně dobrý start.

Graf 22

Zdroj: vlastní zpracování

24. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a, že jste tuto problematiku probírali v jiném předmětu – v jakém?

V předchozí otázce byla jednou z možných odpovědí varianta, že problematiku homosexuality studenti probírali v rámci výuky jiného předmětu, než byla uvedená výchova ke zdraví. Z tohoto důvodu jsem chtěl dále konkretizovat, v jakých předmětech se studenti s danou problematikou setkali – odpověď byla tedy zvolena volná.

Nejčastější odpovědi byly následující – téma homosexuality studenti probírali v těchto dalších předmětech:

- *Občanská nauka,*
- *Základy společenských věd,*
- *Rodinná výchova,*
- *Sexuální výchova,*
- *Biologie.*

Jednou byla zmíněna také psychologie a někteří uvedli, že dané téma probírali v rámci výuky výchovy ke zdraví, ale již na základní škole.

25. Pojem homofobie znamená:

Ačkoliv se jedná o znalostní otázku, zařadil jsem ji do školní sekce vzhledem ke skutečnostem, které mě zajímají v návazné další otázce (*zda škola studenta zajišťuje preventivní program na téma homofobie*).

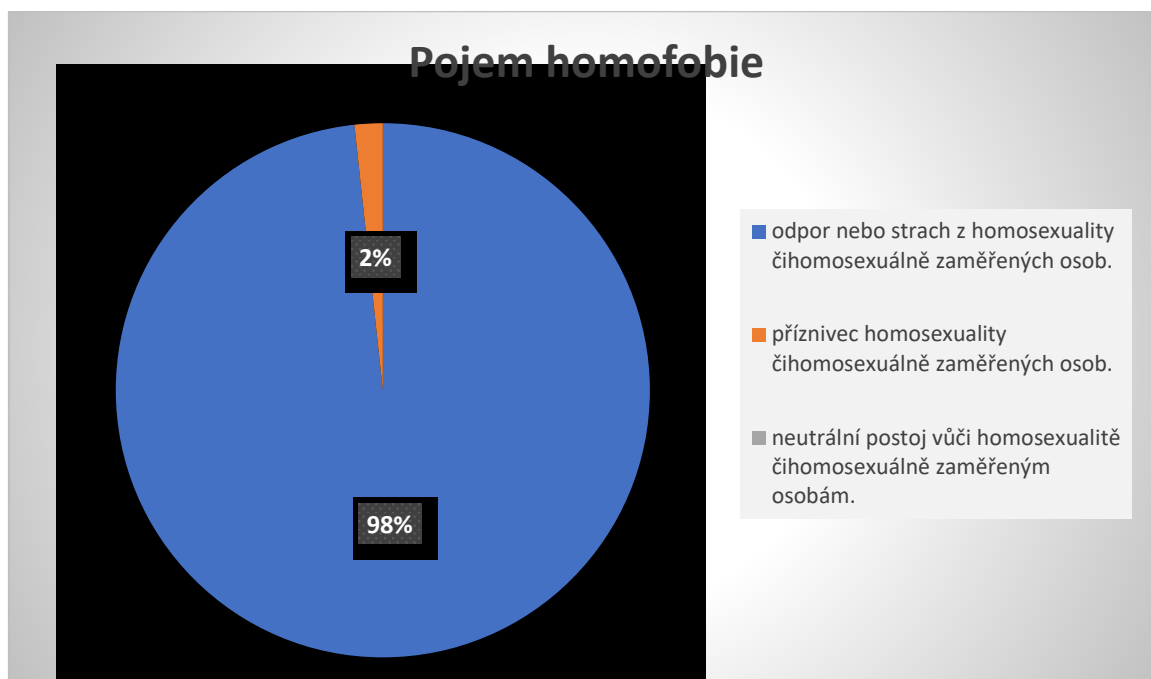
Respondenti mohli vybírat z těchto variant odpovědí:

- *odpor nebo strach z homosexuality či homosexuálně zaměřených osob.*
- *příznivec homosexuality či homosexuálně zaměřených osob.*
- *neutrální postoj vůči homosexualitě či homosexuální zaměřeným osobám.*

Správnou odpověď zvolilo 98 % studentů – homofobie je odpor nebo strach z homosexuality či homosexuálně zaměřených osob²³⁰. Zbylá 2 % procenta značila špatnou odpověď, tedy že homofobie znamená být příznivcem homosexuality či homosexuálně zaměřených osob. Třetí variantu odpovědi nezvolil žádný respondent.

²³⁰ Viz kapitola *Vymezení základní terminologie k problematice*, s. 11.

Graf 23

Zdroj: vlastní zpracování

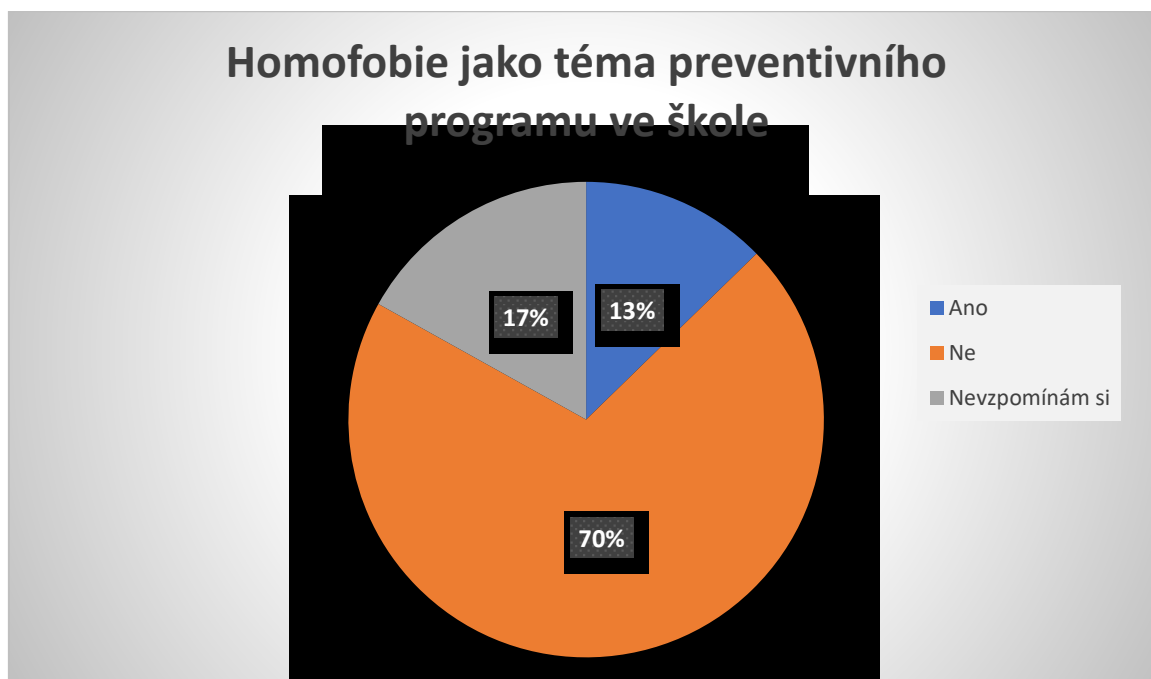
26. Zúčastnil/a jsi se se školou preventivního programu, který byl orientován na homofobní problematiku?

Ať už jde o výuku výchovy ke zdraví jako takovou, ve své praxi jsem se rovněž nesetkal ani s tématem homofobie ve formě preventivního programu na školách (středních i základních). Myslím si, že vzhledem k neutichající tendenci existence homofobních osob a jejich homofobních projevů, je více než na místě zahrnout tuto problematiku do témat, kterými by se měly školy zabývat. A jednou z, pro studenty, zajímavých forem může být právě preventivní program.

Respondenti tedy odpovídali trichotomicky: *Ano / ne / nevzpomínám si.*

Jak jsem již přestřel výše, s „pěknými“ čísly jsem v této otázce nekalkuloval. 70 % studentů uvedlo, že se žádného takového preventivního programu se školou nezúčastnilo. Dalších 17 % si nevzpomíná, nicméně alespoň posledních 13 % takový program zažilo. Nemyslím si, že jde zcela o malé číslo, při nejmenším je to opět dobrý start.

Graf 24

Zdroj: vlastní zpracování

27. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a "ano", bylo to pro tebe přínosné?

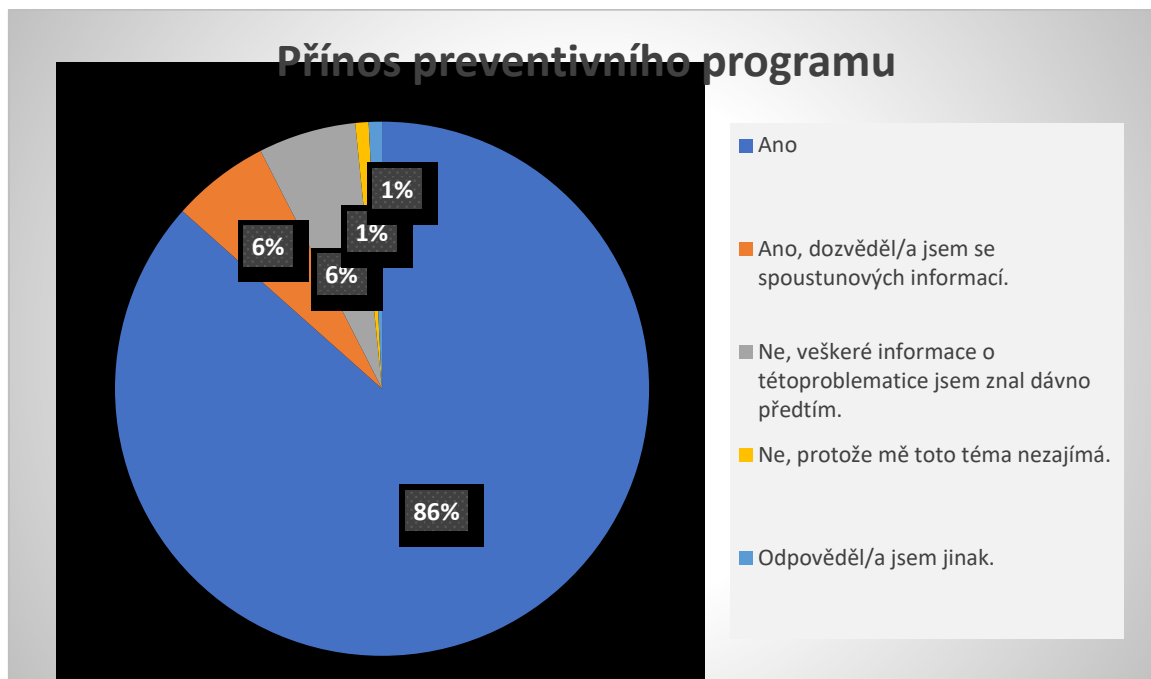
Tato otázka samozřejmě vyplývá z předchozí, přičemž zjišťuje možný smysl takovýchto preventivních programů. Na výběr bylo z těchto odpovědí:

- *Ano.*
- *Ano, dozvěděl/a jsem se spoustu nových informací.*
- *Ne, veškeré informace o této problematice jsem znal dávno předtím.*
- *Ne, protože mě toto téma nezajímá.*
- *Odpověděl/a jsem jinak.*

Jedna odpověď nám opět hapruje, vzhledem k tomu že možnost „odpověděl/a jsem jinak“ označilo 86 % respondentů (*aby procenta mezi touto a předchozí otázkou v rámci daných odpovědí souhlasila, muselo by zde být o procento více*). Po 6 % byly zvoleny dvě varianty (opačných) odpovědí, tedy že preventivní program byl pro respondenty přínosný, jelikož se dozvěděli spoustu nových informací a v protipólu, že pro respondenty preventivní program přínosný nebyl, jelikož veškeré informace o problematice znali dávno předtím. Jeden respondent dále uvedl, že pro něj preventivní program přínosný byl (sic asi nepřinesl

nové poznatky) a jeden, že pro něj preventivní program přínosný nebyl z důvodu takového, že jej dané téma nezajímá.

Graf 25

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední část dotazníku byla zaměřena na názory a postoje respondentů, všechny otázky jsou tedy škálové.

28. Souhlasíš s tvrzením, že by stejnopohlavní páry měly mít možnost uzavírat manželství?

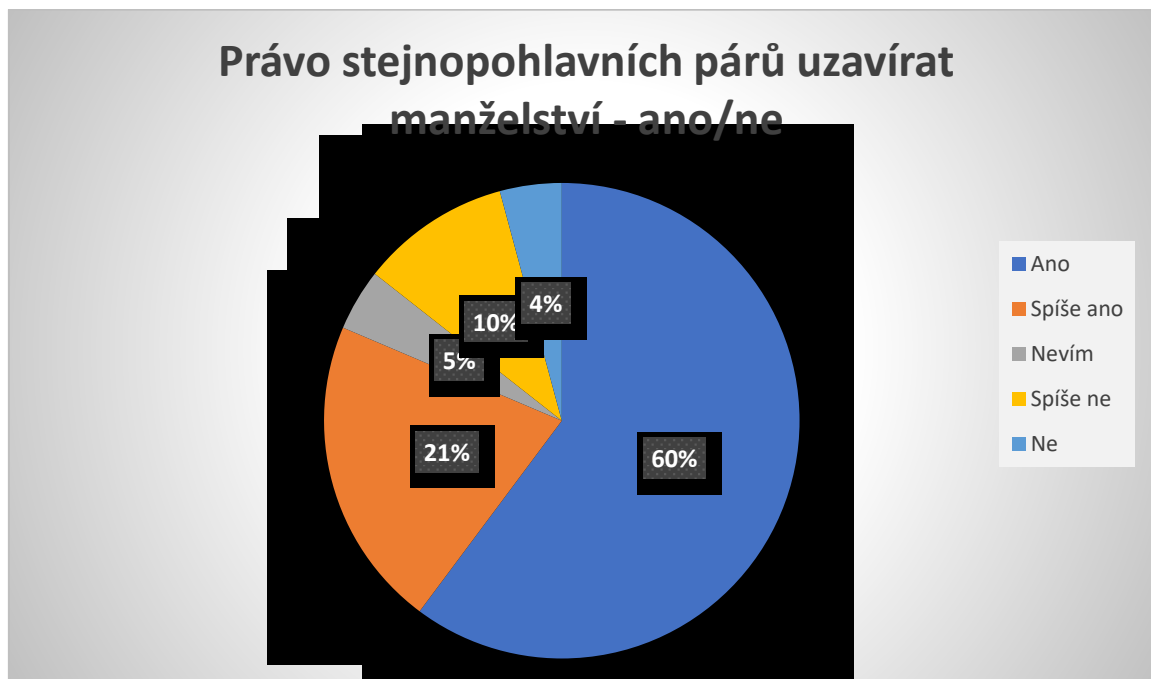
První otázka se týká manželství vzhledem k tomu, že jde o nejaktuálnější téma dnešní společnosti. Jde o jakýsi odrazový můstek, jenž jasně napoví, jakým směrem se názorové smýšlení studentů středních škol dnes udává.

Na první pohled lze říci, že smýšlení nastupující generace vyzařuje velmi pozitivního ducha – celkem 81 % respondentů souhlasí s tím, že manželství by měly mít možnost uzavírat nejen heterosexuální páry, ale rovněž i homosexuální. Spíše nebo zcela proti bylo na 14 % dotazovaných a 5 % dalších si nebylo jistých. Myslím si (vzhledem k v práci uvedeným výzkumům²³¹), že jde o mnohem lepší poměr, než je tomu u společnosti jako

²³¹ Viz podkapitola LGBT, str. 32-33.

celku. Otázkou je, zda jde opravdu o nastupující trend a naše společnost se postupně stává více tolerantní či jde o pouhou shodu podobně smýšlejících respondentů.

Graf 26

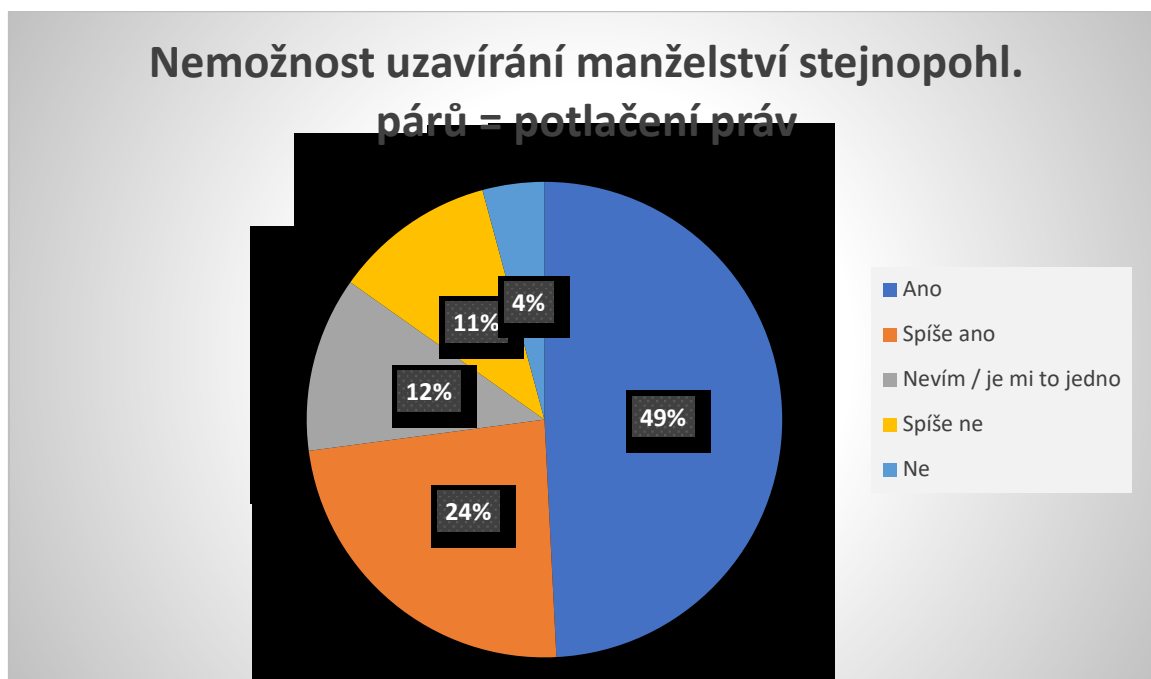
Zdroj: vlastní zpracování

29. Zastáváš názor, že nemožnost stejnopohlavních párů uzavírat manželství znamená potlačení jejich práv?

V této otázce došlo k lehkému poklesu „pozitivně smýšlejících“ respondentů na 73 %, objevilo se nicméně více těch, kteří si v tomto ohledu nejsou odpovědi jisti, je jich na 12 %, v čemž spatřuji jistou souvislost – studenti jsou pro manželství homosexuálních párů, neznají ale přesné okolnosti, tudíž si nejsou zcela jisti v otázce, zda neumožnění uzavírání manželství homosexuálním párům znamená potlačení jejich práv. Celkem 15 % respondentů si nemyslí, že by daná skutečnost potlačovala práva homosexuálů, což je pouze o jedno procento více ve spojení s nesouhlasnými odpověďmi v minulé otázce.

Považuji za nutné podotknout, že opravdu ti, co v předchozí otázce odpovídali „ano“ a „spíše ano“ zůstali ve svých názorech konstantní a v této otázce odpovídali téměř stejně. V uvedených odpovědích se nicméně objevili 4 uvědomělí respondenti, kteří nejsou pro uzavírání manželství homosexuálními páry, ale uvědomují si, že jde o potlačení jejich práv.

Graf 27

Zdroj: vlastní zpracování

30. Souhlasíš s výrokem, cit.: "Kvůli pár desítkám homosexuálních párů přece nebudeme měnit zákony. Stejně to nikoho nezajímá."

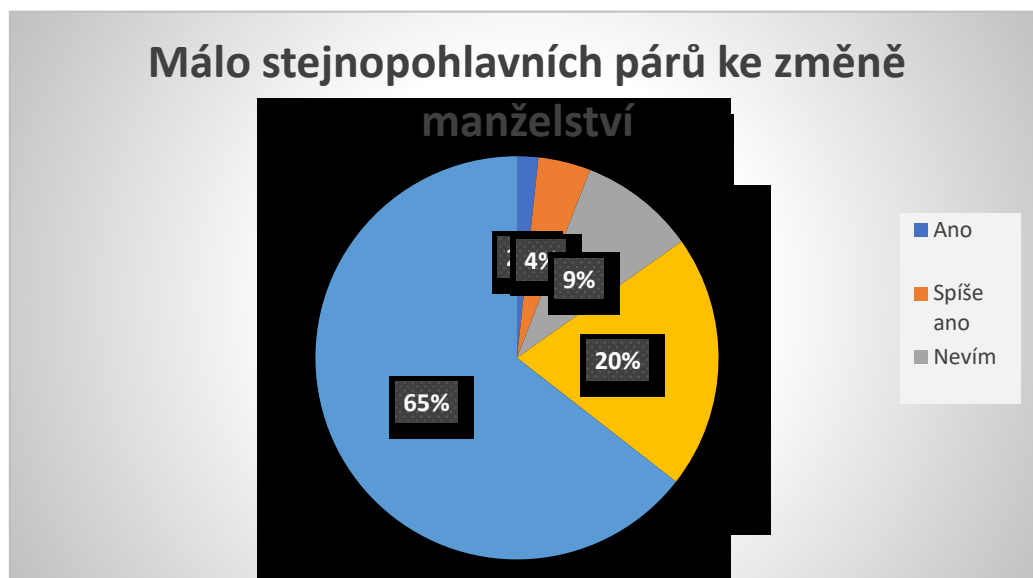
Tento výrok často opakují zmínění odpůrci „manželství pro všechny“, zazněl také např. v pořadu České televize Máte slovo s Michaelou Jílkovou²³².

Většina respondentů, 85 %, s uvedeným výrokem nesouhlasí. Vzhledem k výsledkům dvou předchozích otázek se tito respondenti pravděpodobně domnívají, že nejde pouze o pár desítek homosexuálních párů, nýbrž jde o problém celé společnosti i v souvislosti s tím, že pouhých 6 % respondentů s výrokem souhlasilo. Zbýlých 9 % si svým postojem nebylo jistých.

Opět bych rád připomenul konzistentnost postojů a názorů dotazovaných – z podrobné analýzy odpovědí je zcela zřejmé, že daní respondenti nadále odpovídají ve stejném duchu.

²³² *Manželství gayů a leseb* [online]. Máte slovo s M. Jílkovou, Česká televize, 2018. [cit. 11.4.2021]. 9.-10. minuta. Dostupné z: https://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/218411030520011/?fbclid=IwAR1KOc_zhDnRTjPQ9YYVxX0NtgKGfkdHh68uG_V3TPd31AASW_hA2OEGmmE

Graf 28

Zdroj: vlastní zpracování

31. Myslíš si, že povolením manželství pro stejnopohlavní páry by došlo ke ztrátě jeho významu?

Tuto otázku považuji za jednu z těch zásadnějších, jelikož dané často slycháváme z úst odpůrců „manželství pro všechny“.

Výsledky jsou nicméně stále stabilní – 79 % s uvedeným nesouhlasí, 12 % si tím není jisto a jen 9 % studentů si myslí, že povolením manželství pro stejnopohlavní páry značí ztrátu jeho významu.

Graf 29

Zdroj: vlastní zpracování

32. Souhlasíš s tvrzením, že stejnopohlavní páry by neměly mít právo uzavírat manželství, protože nemůžou zajistit reprodukční funkci?

Tato otázka v určitém smyslu souvisí s tou předchozí, jelikož význam manželství někteří spatřují právě v reprodukční funkci – založení biologické rodiny. Tito si ale pravděpodobně neuvědomují, že heterosexuální pár, který uzavře manželství nemusí rodinu založit – buď nechce anebo nemůže (pár je např. neplodný). A je tak zjevné minimálně k faktu, že reprodukční funkce opravdu není podmínkou vstupu jedinců do manželství, ačkoliv se založení rodiny v občanském zákoníku uvádí jako hlavní účel tohoto institutu.

86 % dotázaných studentů evidentně nesouhlasí s rovnicí, že manželství = nutnost reprodukce, pouhých 8 % s rovnicí souhlasí a 6 % neví, co si o daném má myslet. Pokud se nepletu, jde o výsledek s největším nepoměrem „pozitivních a negativních“ postojů vůči problematice homosexuality, přičemž je možné, že v této rovině si studenti otázku vztáhli na sebe a jejich potřebě reprodukce, která je v každé generaci nižší a nižší.

Graf 30

Zdroj: vlastní zpracování

33. Souhlasíš s tvrzením, že výchova dítěte stejnopohlavním párem by mohla narušit jeho duševní vývoj?

Zde mnou opěvovaná stabilita odpovědí lehce klesá, na druhou stranu i v široké společnosti spatřujeme osoby, jež jsou pro manželství pro všechny, každopádně nesouhlasí s tím, aby stejnopohlavní páry mohly vychovávat a adoptovat děti.

67 % respondentů si každopádně nemyslí, že výchova dítěte stejnopohlavním párem by mohla narušit jeho duševní vývoj. Trochu rapidněji nicméně vzrostl protipól, kde se celkem 21 % dotázaných studentů domnívá, že výchovou dítěte stejnopohlavním párem může narušit jeho duševní vývoj (což jak již víme z předchozích kapitol, je vyvrácený nesmysl²³³, naopak duševní vývoj může být určitým způsobem narušen v případě, kdy je homosexuální dítě vychováváno heterosexuálními rodiči, jež pro homosexualitu nemají pochopení²³⁴). Celkem konzistentních 12 % respondentů si tímto nebylo jisto.

Graf 31

Zdroj: vlastní zpracování

²³³ Viz podkapitola *Kritika duhových rodin*, s. 53-61.

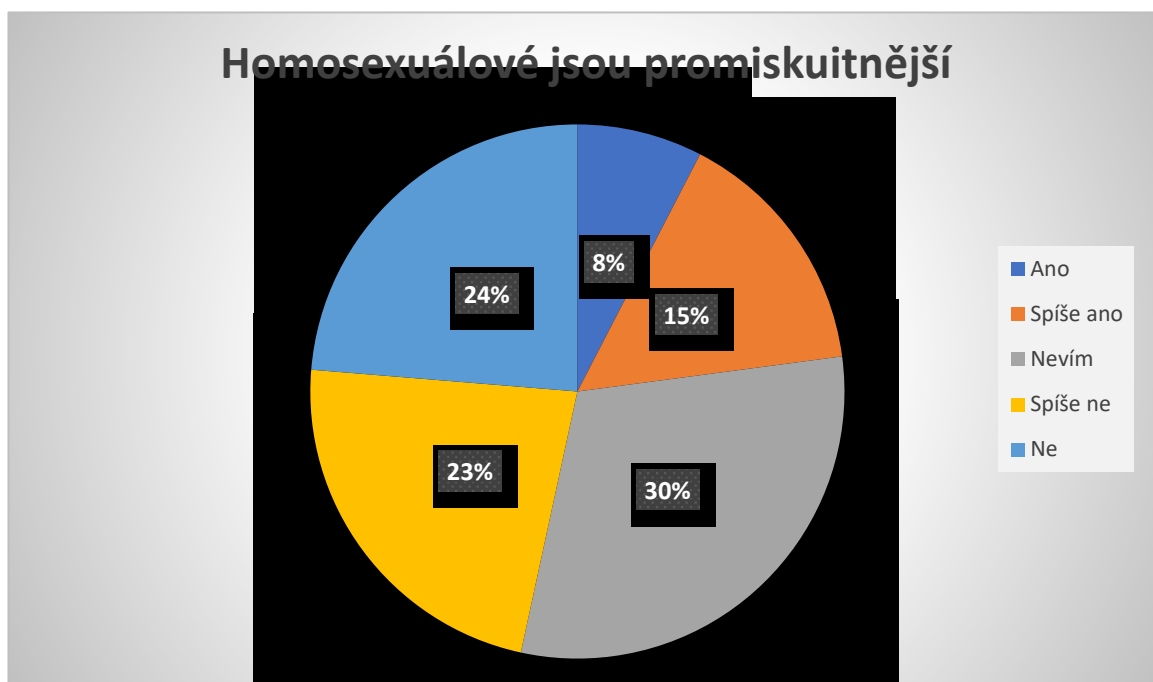
²³⁴ Viz podkapitola *RVP pro gymnázia / RVP pro střední odborné školy*.

34. Myslíš si, že homosexuálové jsou více promiskuitní než heterosexuálové?

V dnešní době několikrát vyvrácený mýt, jenž tvrdí, že homosexuální jedinci jsou mnohem více promiskuitní než heterosexuálové. Lze s klidem na duši říci, že dané platilo možná před několika desítkami let, ale stále jen možná.²³⁵

Z odpovědí je nicméně patrné, že tímto si studenti zdaleka nejsou jisti – největší zastoupení má odpověď „nevím“, která sčítá 30 % odpovědí. Dané se na jednu stranu dalo předpokládat – studenti jsou si pravděpodobně vědomi faktu, že jde o mýt, nemají ovšem zatím informace, které by jej dostatečně vyvrátily. Sečtení nesouhlasných odpovědí, tedy že si dotazovaní nemyslí, že by homosexuálové byli promiskuitnější než heterosexuálové, nám udává pěkných 47 %, což znovu minimálně nastavuje dobrý trend. Tato otázka obsahuje bohužel nemalé procento odpovědí těch, kteří se stále domnívají, že omývaný mýt je či spíše je pravdivý, celkem jich je na 23 %. Je ale možné, že tito studenti pouze nemají potřebné informace či s daným mají prozatím jen negativní zkušenost.

Graf 32

Zdroj: vlastní zpracování

²³⁵ „Například výzkum provedený v roce 1994 Edwardem Laumannem z University of Chicago zjistil, že průměrní heterosexuální jedinci vystřídají za život více partnerů než homosexuální. Norský výzkum provedený v roce 1997 a zveřejněný v magazínu *Scandinavian Journal of Social Medicine* zase sledoval chování homosexuálů po dobu pěti let. Ukázal jednoho partnera na rok.“ – *Homosexualita je svobodnou volbou aneb největší mýty o gayích a lesbách* [online]. iDNES.cz, 2010. [cit. 11.4.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/zdravi/homosexualita-je-svobodnou-volbou-aneb-nejvetsi-myty-o-gayich-a-lesbach.A100910_123802_zdravi_bad

5.6 Závěry výzkumu

Poslední fáze výzkumu je zaměřena na vyhodnocení, resp. ověření výzkumných a dílčích předpokladů.

Výzkumný předpoklad č. 1 – *Domnívám se, že znalosti středoškolských studentů týkající se homosexuality jsou na úrovni 50 % správných odpovědí.*

Tento výzkumný předpoklad ověřovaly otázky č. 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19 a 25, přičemž výsledky výzkumu ukázaly, že v dané problematice středoškolští studenti dosahují v průměru 71 % správných znalostí. **První výzkumný předpoklad se tedy potvrdil.**

Výzkumný předpoklad č. 2 – *Domnívám se, že 60 % středoškolských studentů probíralo v rámci učebních osnov nebo preventivních programů téma homosexuality.*

Druhý výzkumný předpoklad ověřovaly otázky č. 21, 23 a 26. U otázky č. 23 jsem procentuální podíl odpovědí musel spočítat znovu vzhledem ke skutečnosti, že 62 % uvedlo, že v předchozí otázce odpověděl/a jinak (potřebná procenta jsem tedy získal ze zbylých odpovědí). **Tento výzkumný předpoklad se bohužel nepotvrdil**, v rámci učebních osnov nebo preventivních programů probíralo téma homosexuality pouhých 20 % dotazovaných.

Výzkumný předpoklad č. 3 – *Domnívám se, že postoje středoškolských studentů vůči homosexualitě jsou spíše kladné.*

Poslední hlavní výzkumný předpoklad ověřovaly otázky č. 28, 29, 30, 31, 32, 33 a tyto **daný předpoklad potvrdily**. Celkem se k problematice homosexuality kladně staví téměř 79 % dotázaných, což považuji za opravdu pěkné číslo.

Dílčí předpoklad č. 1 – *Domnívám se, že u většiny studentů předmět výchova ke zdraví není součástí jejich studijního oboru.*

Tento dílčí předpoklad ověřovala otázka č. 22, jejíž odpovědi čítaly na 78 % těch, u kterých předmět výchova ke zdraví není součástí jejich studijního oboru. **První dílčí předpoklad se tedy potvrdil.**

Dílčí předpoklad č. 2 – *Dle mého předpokladu bude větší část respondentů souhlasit s legalizací manželství stejnopohlavních párů.*

Další dílčí předpoklad ověřovala otázka č. 28, která ukázala, že celkem 81 % s uvedeným souhlasí. **Tento dílčí předpoklad se rovněž potvrdil.**

6 Výstup pro praxi – pracovní list

Výstupem pro praxi je zpracování třech dvouhodinových vyučovacích jednotek pro žáky středních škol zaměřené na téma homosexuality za pomoci série pracovních listů. Každá dvouhodinová vyučovací jednotka je níže představena samostatně s popisem přípravy pro učitele, uvedením předpokládané časové dotace jednotlivých aktivit, potřebných pomůcek a následnou ukázkou daného pracovního listu. Celkově je tedy tématu homosexuality věnováno třikrát 1,5 hodiny.

Podstatou každé vyučovací jednotky je nejen práce s textem, ale od toho se odvíjející potřeby spolupráce, dialogu a diskuze, určitého brainstormingu a obecné schopnosti zamyslet se nad tématem jako celku a rovněž v jeho detailních rovinách. Formu třídní interakce koriguje vyučující dle aktuálních potřeb.

Ověření pracovních listů v praxi

Vzhledem k aktuální pandemické situaci v České republice probíhá výuka distančním způsobem. Pro ověření pracovních listů v praxi jsem byl tedy nucen dané, a to v rámci určitých možností, ověřit pouze formou on-line výuky. Rozhodl jsem se proto oslovit střední odbornou školu v Praze s prosbou, zda by bylo možné uvedené provést v rámci jejich distanční výuky. Paní ředitelka mi se vším vyšla vstříc, načež mi zprostředkovala kontakt s učiteli, v jejichž hodinách bych své pracovní listy mohl ověřit. Ačkoliv se na této střední škole výchova ke zdraví jako samostatný předmět nevyučuje, obsah vyučované látky mohl být zařazen do předmětu Základy společenských věd.

Byla mi poskytnuta časová dotace ve formě dvou dvouhodinových vyučovacích jednotek, z čehož vyplývá, že jsem neměl možnost s žáky probrat téma homosexuality tak, jak jsem jej zpracoval. Časové dotace je na toto téma potřeba opravdu více, nicméně i přesto si myslím, že se výuka i v těchto ztížených podmínkách povedla.

Předmět – výchova ke zdraví

Téma hodiny – Odlišnost v lásce aneb co je a není normální

Časová dotace: 90 minut

Čas:	Aktivita:	Materiály	Interakce
10‘	Úvodní aktivita – „poznávačka“ známých osobností	Pracovní list, počítač s dataprojektorem	Samostatná práce, interakce celé třídy
40‘	Flipcharty ve skupinách na pojmy gay, lesba, bisexuál, transsexuál a transvestita	Flipchart s fixami	Skupinová práce
30‘	Coming out – shlédnutí coming outového videa a následná diskuse na téma uvědomění si odlišné sexuální orientace	Pracovní list	Interakce celé třídy
10‘	Závěr – shrnutí		Interakce celé třídy

Příprava na dvouhodinovou vyučovací jednotku č. 1

Cíle hodiny: žáci umí rozlišit pojmy gay a lesba, bisexuál, transsexuál, transvestita, coming out. Dokáže vysvětlit, co je to sexuální orientace a čím je ovlivněna.

Afektivní cíle: žák se dokáže vcítit do nelehké situace zjištění a přiznání odlišné sexuální preference sobě a poté i okolí. Vytváří si žebříček hodnot. Hodnotový systém je integruje do charakteru jedince.

Časová dotace: 90 minut, dvě vyučovací hodiny.

Pomůcky: počítač s dataprojektorem, prezentace, flipcharty s popisovači, pracovní list.

Klíčové kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské.

Aktivita č. 1 – Poznávačka – rozehrívací, 10 minut, pracovní list str. 1

Činnost žáka: žák určí, v jakém oboru se osobnost proslavila a co všechno tyto osobnosti spojuje.

Činnost učitele: učitel promítne připravenou prezentaci fotografií. Po vypršení času společná kontrola se správným řešením.

Aktivita č. 2 – Flipcharty, 40 minut

Činnost žáka: žáci se rozdělí do pěti skupin. Každá skupina obdrží jeden flipchart a určitou barvu popisovače. Následně se žáci ve skupině společně pokusí vypracovat definici jednoho z pojmů. Časová dotace je 3 minuty. Poté si ve směru hodinových ručiček předají vypracovaný flipchart. Následně si přečtou, co k nadepsanému pojmu napsala předešlá skupina. Mohou jejich text doplnit, a pokud s něčím nesouhlasí nebo něčemu nerozumí, přepíšou otazník. Takto si postupně vyměňují skupiny všechny flipcharty až do doby, dokud se k nim nevrátí ten jejich původní. Zkontrolují si, co jim k danému pojmu připsali jiné skupiny a poté odprezentují svůj flipchart i s případným zodpovězením dotazů či nejasností.

Činnost učitele: vyučující napíše na každý flipchart jeden z následujících pojmů:

- Gay a lesba,

- Bisexuál,
- Transsexuál,
- Transvestita.

Učitel vše moderuje a kontroluje správnost, případně usměrňuje diskusi.

Reflexe 2. aktivity: společná debata nad různými otázkami, které se týkají tématu, např. zda existuje rozdíl mezi transsexuálem a transvestitou? Poznáme homosexuála na první pohled? Má homosexuál nějaké zvláštní vlastnosti, povahu, vzhled? Apod.

Aktivita č. 3 – Coming out, 30 minut

Činnost žáka: žák se podívá na ukázky a pokusí se odpovědět na položené otázky.

Činnost učitele: vyučující pustí ukázku na počítači. Po zhlédnutí videa vyvolává diskusi tím, že položí následující otázky:

1. Jaké poslání má toto video?
2. Jak člověk pozná, že je homosexuál?
3. Může být coming out psychicky náročný proces?
4. Myslíte si, že coming outem si projde každá osoba, která je homosexuálně založená?
5. Proč veřejně známé osoby mluví a natáčejí videa o coming outu?

Na závěr této aktivity vyučující pustí další video, kde se chlapec svěřuje své matce, že je gay, aby tím demonstroval přímou ukázku toho, jak může ve skutečnosti takový coming out vypadat.

Závěr – shrnutí, 10 minut

Závěr, ke kterému by bylo vhodné dojít je, že negativní pohled na homosexuály může být vyvolán neznalostí a nedostatkem informací o problematice odlišné sexuální preference či možnými mýty a stereotypy, které se homosexuálů týkají.

Odlišnost v lásce aneb co je a není normální

Doplň, v jakém oboru se osobnost proslavila a co všechno tyto osobnosti spojuje:

Oscar Wild

Martina Navrátilová

Osmany Laffita

Josef Maršálek

Elton John

Wentworth Miller

Aneta Langerová

Jan Cina

Zdeněk Troška

Předmět – výchova ke zdraví

Téma hodiny – Sexuální orientace

Časová dotace: 90 minut

Čas:	Aktivita:	Materiály	Interakce
5‘	Úvodní aktivita – namotivování studentů pomocí obrázků z prezentace	Pracovní list, počítač s dataprojektorem	interakce celé třídy
20‘	Myšlenková mapa – aktivizace učiva z minulé hodiny	Pracovní list, tabule	Samostatná práce, interakce celé třídy
5‘	Výklad pojmu homofobie	Počítač s dataprojektorem	Interakce celé třídy
5‘	Ověření znalostí v pracovním listu	Pracovní list	Samostatná práce
10‘	Společná kontrola pracovního listu	Pracovní list	Interakce celé třídy
20‘	Diskuse nad mýty o homosexuálech	Počítač s dataprojektorem	Interakce celé třídy
20‘	Cvičení na měření postojů a následná diskuse	Pracovní list	Samostatná práce, interakce celé třídy
5‘	Závěrečná reflexe		Interakce celé třídy

Příprava na dvouhodinovou vyučovací jednotku č. 2

Cíle hodiny: žáci umí vysvětlit pojem sexuální orientace, dokáží rozlišovat a specifikovat druhy sexuální orientace. Žáci uvádí příklady LGBT. Žáci identifikují „Duhovou vlajku“ a vysvětlí její význam. Dokáží na příkladech vyvracet mýty o odlišné sexuální orientaci. Vysvětlí význam slova homofobie.

Afektivní cíle: žák se dokáže vcítit do nelehké situace lidí s odlišnou sexuální orientací. Utváří si vlastní názor na základě vědeckých poznatků a nikoli mýtů, které kolují ve společnosti.

Časová dotace: 90 minut, dvě vyučovací hodiny.

Pomůcky: počítač s dataprojektorem, prezentace, pracovní listy.

Klíčové kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské.

Aktivita č. 1 – Promítnutí prezentace, 5 minut (úvodní motivace)

Činnost žáka: žáci na základě promítané prezentace vedou žáci diskusi na téma Prague Pride.

Činnost učitele: vyučující promítne prezentaci na téma duhová vlajka a pochod Prague Pride. Následně položí otázky typu: Znáte tento festival, který se koná každoročně v Praze? Zúčastnili byste se takového pochodu, abyste tím podpořili rovnoprávnost menšin?

Aktivita č. 2 – Myšlenková mapa na téma sexuální orientace, 20 minut (pracovní list, aktivizace učiva z minulé hodiny)

Činnost žáka: žák dle instrukcí vypracuje myšlenkovou mapu v pracovním listu.

Činnost učitele: vyučující rozdá pracovní listy a předá instrukce, jak mají žáci s myšlenkovou mapou pracovat.

Výstup 2. aktivity: společně na tabuli vytvořit tři sloupce (*1. sloupec fakta, 2. sloupec názory, 3. sloupec otázky k diskusi*), učitel či žák zapisuje dle poznámek žáků –

společně třídí, kam co patří do 1. a 2. sloupce, v případě pochybností kam co zařadit je vhodné vést diskuzi a zařadit do 3. sloupce.

Aktivita č. 3 – Presentace na téma homofobie, 5 minut

Činnost žáka: žák poslouchá výklad.

Činnost učitele: vyučující prostřednictvím prezentace udělá výklad na téma homofobie.

Aktivita č. 4 – Ověření získaných znalostí, 10 minut (pracovní list)

Činnost žáka: žáci na základě zprostředkovaných informací o jednotlivých typech sexuální orientace vypracují cvičení, které ověřuje nově získané znalosti.

Činnost učitele: zadá a vysvětlí aktivitu. Následně společně s žáky provede kontrolu pracovního listu.

Aktivita č. 5 – prezentace na téma LGBT a duhové vlajky, 10 minut

Činnost žáka: žák poslouchá výklad.

Činnost učitele: vyučující prostřednictvím prezentace udělá výklad na téma LGBT a vysvětlí význam duhové vlajky.

Aktivita č. 6 – Diskuse nad mýty o homosexuálech (s prezentací), 20 minut

Činnost žáka: žák na základě promítané prezentace vede diskusi.

Činnost učitele: vyučující spustí prezentaci na téma mýty o homosexuálech a koriguje diskusi.

Aktivita č. 7 – Měření postojů, 20 minut (pracovní list)

Činnost žáka: žák vypracuje cvičení v pracovním listu.

Činnost učitele: vyučující zadá a vysvětlí aktivitu, po jejímž vypracování pokládá žákům otázky typu:

- Překvapilo Tě něco, když jsi vyplňoval svůj postoj?
- Máš jiný postoj k homosexuálům obecně a jiný k někomu, kdo ti je blízký?
- Myslíš, že je v mateřské škole nebezpečné, když děti učí homosexuál?

Závěr – shrnutí, 10 minut

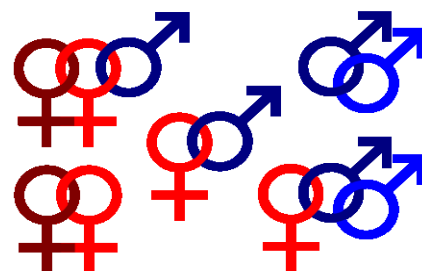
Reflexe za pomoci interakce celé třídy.

Sexuální orientace

Myšlenková mapa

Tvým úkolem je vytvořit myšlenkovou mapu na téma „Sexuální orientace“

Zakroužkuj správné tvrzení

Homosexualita je pohlavní náklonnost k osobě opačného pohlaví

Pravda / Nepravda

B / L

Sexuální orientace je vrozená vlastnost

G / M

Sexuální orientace se během života mění

N / B

Náklonnost k oběma pohlaví se nazývá bisexualita

T / L

Tajenka: je souhrnné pojmenování skupiny lidí s odlišným sexuálním zaměřením.

Věděl/a bys, jaké barvy má vlajky LGBT hnutí a jak se tato vlajka nazývá?

Na stupnici 1 / 2 / 3 se rozhodni, zda ti uvedené tvrzení vadí, nevadí, či jej vítáš.

Vítaný Nevadí mi Nepřijatelný

1. k homosexualitě obecně	1	2	3
2. k homosexualitě Tvého kamaráda	1	2	3
3. k homosexualitě spolubydlicího	1	2	3
4. k homosexualitě člena Tvé rodiny	1	2	3
5. k homosexualitě učitele v mateřské škole	1	2	3
6. k homosexualitě učitele na střední nebo vysoké škole	1	2	3
7. k uzavírání registrovaného partnerství	1	2	3
8. k adopci dětí homosexuálními páry	1	2	3
9. k uzavírání sňatku homosexuálních párů	1	2	3
10. k adopci dětí homosexuálními páry z ústavů	1	2	3

Předmět – výchova ke zdraví

*Téma hodiny – **Práva homosexuálních párů***

Časová dotace: 90 minut

Čas:	Aktivita:	Materiály	Interakce
5‘	Úvodní aktivita – motivace ukázkou z komediálního seriálu Taková normální rodinka	Počítač s dataprojektorem	interakce celé třídy
10‘	Výklad – základní práva občanů	Počítač s dataprojektorem	Interakce celé třídy
5‘	Diskuse nad manželstvím a registrovaným partnerstvím	Počítač s dataprojektorem	Interakce celé třídy
5‘	Ověření znalostí v pracovním listu	Pracovní list	Samostatná práce
10‘	Zhlédnutí videa na téma „Duhová rodina“	Počítač s dataprojektorem	Interakce celé třídy
15‘	Příběh v pracovním listu	Pracovní list	Samostatná práce, interakce celé třídy
20‘	Závěrečná reflexe – žáci píší úvahu	List papíru	Samostatná práce

Příprava na dvouhodinovou vyučovací jednotku č. 3

Cíle hodiny: žák umí vysvětlit rozdíl mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím. Dokáže diskutovat o možnosti povolit sňatek či adopci homosexuálním párům. Své názory umí rozumně zdůvodnit.

Afektivní cíle: žák si je vědom podstatných rozdílů mezi danými institutů, utváří si o možnosti povolení sňatku či adopci homosexuálním párům vlastní názor.

Časová dotace: 90 minut, dvě vyučovací hodiny.

Pomůcky: počítač s dataprojektorem, prezentace, pracovní list.

Klíčové kompetence: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské.

Aktivita č. 1 – Ukázka ze seriálu, 5 minut

Zdroj: <https://www.youtube.com/watch?v=7LeTamceczM>

Činnost žáka: žák zhlédne ukázkou a na základě toho pak odpovídá na otázky a sděluje své dojmy.

Činnost učitele: vyučující použije ukázkou z komediálního seriálu *Taková moderní rodinka* (Modern family): *Modern family – Lilly's introduction*. Následuje reflexe ukázkou, poté pokládá následující otázky:

- Znáte nějaký další film nebo seriál, kde je hlavní hrdinou kluk nebo holka s jinou sexuální orientací nebo kde vystupuje homosexuální pár?
- Mají nějaké děti?
- Jak se ti seriál nebo film líbil?
- Bylo ti nepříjemné koukat se na intimnosti mezi homosexuály?

Příklady filmů: Zkrocená hora, Taková moderní rodinka, Moonlight, Dánská dívka, I love you Phillip Morris, ...

Aktivita č. 2 – Prezentace na téma základní práva občanů, 10 minut

Činnost žáka: žák poslouchá výklad.

Činnost učitele: vyučující provede výklad pomocí prezentace.

Aktivita č. 3 – Diskuze k připraveným otázkám na téma registrované partnerství, 5 minut

Činnost žáka: žák odpovídá na položené otázky a diskutuje.

Činnost učitele: vyučující pokládá otázky a usměrňuje průběh diskuse:

- Jaký máš názor na manželství homosexuálních párů?
- Mělo by ve společnosti zaujímat stejné postavení jako manželství heterosexuálních párů?
- Měli by mít homosexuální partneři možnost uzavírat manželství, nebo by to měl být jen svazek osob různého pohlaví?

Aktivita č. 4 – Zhlédnutí videa na téma duhové rodiny, 10 minut

Zdroj: <https://www.youtube.com/watch?v=cZfKRDyiTjM>

Činnost žáka: žáci zhlédnou ukázkou a následně uvádí argumenty pro nebo proti výchově dětí homosexuálními partnery.

Činnost učitele: vyučující pouští ukázkou, následně koriguje diskusi na téma adopce a zaznamenává argumenty žáků na tabuli. Na závěr shrnuje všechny argumenty.

Aktivita č. 5 – Příběh českého homosexuálního páru, 15 minut (pracovní list)

Činnost žáka: každý si přečte uvedený příběh a samostatně vypracuje, resp. zodpoví na otázky, které jsou položeny pod cvičením. Vzhledem k náročnosti položených otázek budou mít žáci k dispozici přístup na internet. Kontrola proběhne v rámci celé třídy.

Činnost učitele: vyučující sděluje správné řešení k otázkám a následně koriguje diskusi.

Aktivita č. 6 – Závěrečná reflexe celého vyučovacího bloku, 40 min (úvaha)

Činnost žáka: žáci v rámci závěrečné reflexe napíší úvahu na téma „Je v pořádku být homosexuál?“

Činnost učitele: vyučující zadá téma závěrečné reflexe.

Práva homosexuálních párů

Vilma je devětatřicetiletá úřednice a do nedávna ještě i matka dvou dětí. Se ztrátou její dlouholeté partnerky Silvy totiž o jedno z dětí přišla. Po právní stránce je tak Vilma matkou pouze jejího biologického dítěte Aničky a pro Honzíka (syna Silvy) je tím pádem cizí osobou. Přitom Honzík přišel na svět v době, kdy Vilma se Silvou byly registrované již řadu let. Honzík se narodil jako první, 2 roky poté Anička. Silva s Vilmou otěhotněly stejným způsobem, genetický materiál jim poskytl muž, se kterým se seznámily přes internet. Otec jejich dětí si nepřál být uveden v rodném listu, a tak oficiálně ani jedno z dětí otce nemá. Ten jim však v životě rozhodně nechyběl, neboť Vilma se Silvou se o ně vzorně staraly. Krom toho si děti často brávali i rodiče Vilmy, o které se s láskou starali či je čas od času hlídal také Vilmy bratr. Rodiče Silvy se s homosexuální orientací své dcery bohužel nikdy nesrovnali, a proto se řadu let již nestýkali.

Naneštěstí, Silva při dopravní nehodě utrpěla zranění, kterým následně v nemocnici podlehla. Nejen, že se tedy Vilma musí vyrovnat s bolestivou ztrátou své partnerky, musí také čelit následkům této tragické události – ztráty Honzíka, který je nyní v péči Silviiných rodičů, kteří ho ale nikdy předtím neviděli. Vilmu čekají soudní tahanice a bůh ví, jak to celé dopadne.

PŘÍBĚH

Přečti si tento příběh. Po přečtení se zamysli nad níže uvedenými otázkami a zkus na ně co nejstručněji odpovědět.

- 1) Je legální poskytnutí genetického materiálu za tímto účelem?
- 2) Mohla Vilma v dané situaci zjistit zdravotní stav své partnerky?
- 3) Má Vilma nárok na přímé dědictví?
- 4) Komu by podle zákona měl připadnout do péče Honzík? Je možné, aby byl Honzík svěřen do péče Vilmy? I když je nyní v péči Silviiných rodičů?

Závěr

Tato práce byla zaměřena na problematiku homosexuality. Hlavním cílem mé diplomové práce bylo zmapování znalostí a postojů žáků středních škol, v návaznosti na zjištění, zda je téma homosexuality zařazeno do výuky, na základě čehož byla vytvořena série pracovních listů, které mohou sloužit jako výukový materiál v předmětech, ve kterých lze dané téma vyučovat.

Obsah práce byl rozdělen na teoretickou a praktickou část. V úvodu teoretické části byly konkretizovány základní pojmy, se kterými jsem v následujících kapitolách pracoval. Největší pozornost byla věnována kapitolám zaměřeným na homosexualitu jako takovou, a instituty registrovaného partnerství a manželství. O tyto kapitoly se rovněž opíralo dotazníkové šetření a pracovní listy. Poslední kapitola teoretické části, jejíž název nese „Problematika homosexuality jako součást vzdělávání na SŠ“ sloužila ke zjištění a možnostem, jak lze téma homosexuality zahrnout do běžné výuky.

Praktická část zahrnovala dotazníkové šetření, které ve třech sekcích zjišťovalo, jaké jsou znalosti a postoje středoškolských žáků v problematice homosexuality a rovněž, zda bylo toto téma obsaženo ve výuce nebo preventivních programech středních nebo i základních škol. Výsledky ukázaly, že žáci mají o problematice homosexuality vcelku dobrý přehled a jejich postoje jsou spíše pozitivního rázu. Tyto skutečnosti ovšem pravděpodobně nevyplývají z výuky základních či středních škol, jelikož naprostá většina žáků téma homosexuality v rámci učebních osnov neprobíralo a ani jej prvotně z vyučování neznalo.

Poslední část práce se věnovala praktickému výstupu, tedy pracovním listům, jež mimo mé vlastní profesní potřeby mohou posloužit také ostatním vyučujícím v podobě inspirace, jak dané téma do výuky zařadit a jak jej uchopit. Pracovní listy jsem se rozhodl koncipovat způsobem rozdělení na tři dvouhodinové jednotky, které nabízí plné zařazení do výuky a přiblížení tak žákům problematiku homosexuality. Výukové metody jsou prostřednictvím pracovních listů kombinovány, vyučující využívá jak klasických, aktivizujících, tak i komplexních metod. Žáci se aktivně podílí na výuce a procesu učení.

Domnívám se, že cíle mé diplomové práce byly splněny. Na základě důkladné analýzy stavu homosexuálního prostředí české společnosti dokáží prostřednictvím běžné výuky nejen žákům středních škol zprostředkovat lidsko-právní znalosti tohoto tématu. Ačkoliv jsou znalosti žáků na poměrně dobré úrovni, školství v tom nemá, řekl bych, téměř žádnou

úlohu. V dnešní společnosti je více než žádoucí, aby stát a jeho instituce, profesně také jednotlivci samotní, byli schopni reagovat na poměrně rychle měnící se prostředí, na masivní nárůst informací či obecné změně, kterou dohromady jako společenství lidí procházíme. Trestnost homosexuality zmizela s bývalým režimem, homosexualita je v dnešním světě vnímána jako zcela běžná sexuální orientace, kterou také je, nicméně i po takové době se nepodařilo ji do běžné výuky zcela zařadit. A to je potřeba změnit.

Seznam použitých informačních zdrojů

Monografie

- [1] AMMER, Jiří. *Sexuální orientace, genderový vývoj a gender-role behavior dětí homosexuálních rodičů: systematická review*. Brno, 2014. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.
- [2] BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-11-3.
- [3] BEŇOVÁ, Kateřina. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8.
- [4] BERANOVÁ, Nikola. *Znalosti žáků vybraných středních škol o problematice LGBT*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [5] BÍLKOVÁ, Karolina. *Postoj adolescentů k homosexualitě*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [6] BLAŽKOVÁ, Jana. *Rodičovství homosexuálních párů v České republice*. Pardubice, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.
- [7] BORKOVÁ, Iveta. *Sexualita a ochrana lidských práv. Právně-filosofická analýza problému*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- [8] BRZEK, Antonín. PONDĚLKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4
- [9] FANEL, Jiří. *Gay historie*. Praha, Dauphin, 2000. ISBN: 80-7272-010-4
- [10] FIFKOVÁ, Hana. WEISS, Petr. PROCHÁZKA, Ivo. et al. *Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1696-1
- [11] FILÁKOVÁ, Erika. *Homosexuální rodičovství jako prostor pro disrupci tradičních kulturních hodnot*. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
- [12] HALÁMKOVÁ, Michaela. *Coming out u adolescentních gayů a lesbiček*. Plzeň, 2014. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni.
- [13] HAVLOVÁ, Lucie. *Gay pěstounství jako varianta rodinného společenství (Případová studie gay páru majícího v pěstounské péči dvě děti)*. Praha, 2015. Diplomová práce. Pražská vysoká škola psychosociálních studií.

- [14] HLAĐO, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol*. Institut celoživotního vzdělávání, Mendelova univerzita v Brně, 2011. ISBN 978-80-7375-544-7.
- [15] HOCKOVÁ, Veronika. *Postoj studentů středních škol ve vybraném regionu k lidem s odlišnou sexuální orientací*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [16] JANÁKOVÁ, Barbora. *Registrované partnerství*. Praha, 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [17] JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.
- [18] JIČÍNSKÁ, Lucie. *Coming out-analýza mentoringových konverzací*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [19] JURČÍK, Ondřej. *In-group stereotypy homosexuálních mužů*. Olomouc, 2017. Bakalářská-diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
- [20] KORCOVÁ, Dobroslava. *Formy diskriminace lesbických žen a gay mužů ve společnosti*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
- [21] KUNCOVÁ, Helena. *Postoje společnosti k homosexualitě*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [22] KUNHARTOVÁ, Daniela. *Jak se žije homosexuálům v českém školství*. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- [23] LAVIČKOVÁ, Tereza. *Sexuální identita: Homosexuální orientace vs. Homosexuální chování*. Plzeň, 2013. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni.
- [24] MACEK, Petr. LACINOVÁ, Lenka. *Vztahy v dospívání*. 1.vyd. Brno: Barrister a Principal, 2006. ISBN 80-7364-034-1.
- [25] MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-504-2.
- [26] MIŘÁCKÝ, Radek. *Proces coming outu u homosexuálních mužů v Československu před rokem 1989*. Kralupy nad Vltavou, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [27] MUHROVÁ, Kateřina. *Vývoj právní úpravy postavení homosexuálů*. Diplomová práce. Brno, 2010. Masarykova univerzita.
- [28] NESNÍDAL, Radek. *Ochrana práv sexuálních menšin (LGBT) v ČR*. Brno, 2019. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

- [29] NETÍKOVÁ, Sabina. *Výuka tématu homosexualita a prevence homofobie na druhém stupni základní školy*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- [30] NOUZÁKOVÁ, Barbora. *Vybrané aktivizační metody práce s textem v multikulturní výchově*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [31] NOVÁKOVÁ, Michaela. *Znalosti žáků 2. stupně vybrané ZŠ o menstruačním cyklu*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [32] NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-5167-2.
- [33] PÄCKERTOVÁ, Barbora. *Registrované partnerství a jeho vliv na formování rodin ve vybraných evropských zemích*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [34] PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: Průvodce obdobím nejistoty, kdy holky a kluci hledají sami sebe*. Brno: STUD, 2002. ISBN 80-238-8850-1.
- [35] RABOCH, Jiří. PAVLOVSKÝ, Pavel. JANOTOVÁ, Dana. *Psychiatrie: minimum pro praxi*. Vyd. 4., rozšířené. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-746-1.
- [36] SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-10-7.
- [37] SMETÁČKOVÁ, Irena. BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: MŠMT, 2009. ISBN 978-80-7440-016-2.
- [38] SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.
- [39] STEHLÍKOVÁ, Džamila. PROCHÁZKA, Ivo. HROMADA, Jiří. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Praha: SOHO, 1995.
- [40] SUDA, Karel. *Ochrana práv sexuálních menšin (LGBT) v České republice*. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- [41] ŠÍMOVÁ, Michaela. *Výchova ke zdravému životnímu stylu na vybraných středních školách*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.
- [42] VEJMELOVÁ Hana. *Homosexuálové a výchova dětí*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
- [43] WEISS, Petr a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2492-8.
- [44] ZVĚŘINA J. *Lékařská sexuologie*. Praha: H and H, 1995. ISBN 80-85467-04-6.

Zákonná úprava

- [45] Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- [46] Zákon / usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky.
- [47] Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- [48] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- [49] Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.
- [50] Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).
- [51] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Elektronické zdroje

- [52] *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách.* Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010. [online]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/8176_1_2/
- [53] FRA – Agentura Evropské unie pro základní práva. *Homofobie a diskriminace na základě sexuální orientace a pohlavní identity v členských státech Evropské unie.* Část II: sociální situace. 2009. [online]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-hdgso-report-part2_cs.pdf
- [54] *Homosexualita.* Informace pro učitele. Projekt Varianty, Člověk v tísni. 2002. s. 491-493. [online]. Dostupné z: <https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b06gayove/03.pdf>
- [55] CHVÁTALOVÁ, Nikola. *Postavení a problematika LQBTIQ komunity.* In Background report. roč. XXIII, prosinec 2017. [online]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/02/HRC_LGBTIQ.pdf
- [56] KIKALOVÁ, Kateřina. KOPECKÝ, Miroslav. TOMANOVÁ, Jitka. CHARAMZA, Jiří. *Vybrané aspekty sexuálního chování a užívání antikoncepčních metod u studentů*

- pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci*. In HYGIENA. roč. 59, č. 3. (2014), s. 104-109. Dostupné z: <https://hygiena.szu.cz/pdfs/hyg/2014/03/05.pdf>
- [57] PECHOVÁ, Olga. *Homofobie*. Katedra psychologie, Filosofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2011. MŠMT. [online]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/17702_1_1/
- [58] PETŘÍKOVÁ, Iva. PETŘÍK, Jaroslav. *Kontroverzní témata ve výuce: Adopce dětí homosexuálními páry, homoparentalita – Argumenty*. Metodický portál výchova k občanství, 2021. [online]. Dostupné z: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/pvo/kontroverzni-temata-ve-vyuce-adopce-deti-homosexualnimi-pary> / <http://www.vychovakobcanstvi.cz/pvo/stahnout-soubor?id=685>
- [59] PROCHÁZKA, Ivo. *Medicínský pohled na homosexualitu*. Spolek přátel ETF. [online]. Dostupné z: http://www.spoleketf.org/attachments/050_Prochazka_cz.pdf
- [60] *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 53 – 41 – M/02 Nutriční asistent*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. [online]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/53-41-M02_Nutricni_asistent_2020_zari.pdf
- [61] SLOBODA, Zdeněk. *Co vědět o sexuálních menšinách, jak o nich se žáky a žákyněmi mluvit a jak se na ně dívat*. Rozmanitostí proti šikaně. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou. Praha a Olomouc, 2010. [online]. Dostupné z: https://sexualnavychova.files.wordpress.com/2009/04/sloboda_sexualnimensiny_metodika_final.pdf
- [62] SPILKOVÁ, Jana. *Sexuologické problémy u dětí*. In *Pediatric pro praxi*. roč. 14, č. 2 (2013), s. 78-80. Dostupné z: https://www.pediatricpropraxi.cz/artkey/ped-201302-0002_Sexuologicke_problemy_u_deti.php
- [63] SPURNÝ, Martin. *Tisková zpráva Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019*. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2019. [online]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf
- [64] VEČEŘA, Miloš et al. (eds.). *Dny práva 2015 – Days of Law 2015. Část III. - Rovnost v právu*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. [online]. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/34597>

- [65] VLČKOVÁ, Ivana. *Výchova dětí homosexuálním párem*. Středoškolská odborná činnost. Masarykovo gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Vsetín, 2007. [online]. Dostupné z: <http://soc.nidv.cz/data/2007/14-3.pdf>
- [66] ŘEHULKA, Evžen. *Výchova a péče o zdraví*. Škola a zdraví pro 21. století, Masarykova univerzita, 2011. [online]. Dostupné z: https://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2011/40/texty/2_vychova_a_pece_o_zdravii_cze.pdf
- [67] WEISS, Petr. *Poruchy pohlavní identity*. In *Psychiatrie pro praxi*. roč. 13, č. 3 (2012), s. 104-106. Dostupné z: https://www.psychiatriepropraxi.cz/artkey/psy-201203-0003_Poruchy_pohlavni_identity.php

Webové stránky

- [68] *ABZ.cz: slovník cizích slov – online hledání* [online]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>
- [69] *Aktualne.cz: nejsme jenom noviny* [online]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/>
- [70] *Amnesty.cz: Amnesty International, 60 bráníme svobodu a lidská práva* [online]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/>
- [71] *Amo.cz: Asociace pro mezinárodní otázky* [online]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/>
- [72] *Cvvm.soc.cas.cz: Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/>
- [73] *Ceskatelevize.cz: Česká televize* [online]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/>
- [74] *Czechkid.cz: Pro pedagogy* [online]. Dostupné z: <http://www.czechkid.cz/>
- [75] *Dzamilastehlikova.cz: Džamila Stehlíková* [online]. Dostupné z: <http://www.dzamilastehlikova.cz/>
- [76] *Encyklopedie.soc.cas.cz: Sociologická encyklopedie* [online]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/>
- [77] *Gaycenter.org: The lesbian, gay, bisexual & transgender community center* [online]. Dostupné z: <https://gaycenter.org/>
- [78] *Gejt.cz: GATE, NEJSI NA TO SÁM* [online]. Dostupné z: <http://www.gejt.cz/>
- [79] *Gueergeography.cz: Geografie sexualit* [online]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/>
- [80] *Idnes.cz: S námi víte víc* [online]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/>

- [81] *Jsmefer.cz: Manželství pro všechny* [online]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/>
- [82] *Lui.cz: LUI, N0 F34R, Nejupřímnější magazín v Česku* [online]. Dostupné z: <https://www.lui.cz/>
- [83] *Mademoisell.com: Mademoisell* [online]. Dostupné z: <https://cs.mademoisell.com/>
- [84] *Mediatelly.co.cz: Databáze léčiv* [online]. Dostupné z: <https://mediately.co/cz/>
- [85] *Muj-pravnik.cz: Právní řešení online* [online]. Dostupné z: <https://muj-pravnik.cz/>
- [86] *Mvcr.cz: Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/>
- [87] *Nahradnirodina.cz: Středisko náhradní rodinné péče* [online]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/>
- [88] *Nuv.cz: Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/>
- [89] *Plhb.cz: Psychiatrická nemocnice Havlíčkův Brod* [online]. Dostupné z: <http://www.plhb.cz/>
- [90] *Praguepride.cz: Together against hate and prejudice* [online]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/>
- [91] *Radiozurnal.cz: Český rozhlas Radiožurnál* [online]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/>
- [92] *Wikiskripta.eu: Lékařské obory* [online]. Dostupné z: <https://www.wikiskripta.eu/>

Seznam grafů

Graf 1	33
Graf 2	72
Graf 3	73
Graf 4	74
Graf 5	75
Graf 6	76
Graf 7	77
Graf 8	78
Graf 9	79
Graf 10	80
Graf 11	80
Graf 12	81
Graf 13	82
Graf 14	84
Graf 15	85
Graf 16	86
Graf 17	87
Graf 18	88
Graf 19	88
Graf 20	90
Graf 21	91
Graf 22	92
Graf 23	94
Graf 24	95
Graf 25	96
Graf 26	97
Graf 27	98
Graf 28	99
Graf 29	99
Graf 30	100
Graf 31	101
Graf 32	102

Seznam tabulek

Tabulka 1	34
Tabulka 2	34
Tabulka 3	46
Tabulka 4	46
Tabulka 5	47

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník

Příloha 2 – Prezentace ke dvouhodinové vyučovací jednotce č. 1

Příloha 3 – Prezentace ke dvouhodinové vyučovací jednotce č. 2

Příloha 4 – Prezentace ke dvouhodinové vyučovací jednotce č. 3 ²³⁶

²³⁶ Zdroje prezentací vychází z této práce.